Tennessee WILLIAMS

Mrs. Stone'un Roma Baharı

çeviren: Fatih Özgüven

ADAM

TENNESSEE WILLIAMS
Mrs. STONE'UN ROMA BAHARI
ADAM

Tennessee Williams

●

Mrs. Stone'un Roma Baharı

«The Roman Spring of Mrs. Stone»

©

Bu çevirinin bütün hakları
ADAM YAYINCILIK A.Ş.'nindir.

Birinci Basım : Kasım 1983

Kapak Düzeni : Erkal Yavi

282.01.026.214.151

ADAM YAYINCILIK VE MATBAACILIK A.Ş. VALİKONAĞI CAD. AKKAVAK SOK. 4/3 İSTANBUL. TELEFON:23790 redaktör

Tennessee Williams

Mrs. Stone'un Roma Baharı

Roman

İngilizce'den çeviren : Fatih Özgüven

Paul'a, on yıllık sevgiyle...

KAREN STONE ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ

Mrs. Stone'un Roma Baharı, yüzyılımızın en önemli oyun yazarlarından biri olan Tennessee Williams'ın düzyazı alanındaki verimlerinin belki de en kusursuzu, Thomas Mann'ın *Venedik'te Ölüm*'ü, Joseph Conrad'ın *Karanlığın Yüreği* gibi 'novella' geleneğinin en ışıltılı örnekleriyle yarışabilecek bir küçük romandır. Williams'ın bu küçük başyapıtını edebi çerçevesine oturtmak için hem Mann'a hem de Conrad'a özgürce başvurulabilir ama her şeyden önce anlatının kahramanı olan Karen Stone'un — çoğunu tanıdığımız — öteki Tennessee Williams kahramanları ile akrabalığını saptamak yerinde olacaktır.

Kızgın Damdaki Kedi'deki Maggie, *İhtiras Tramvayı*'ndaki Blanche du Bois, *Gençliğin Tatlı Kuşu*'ndaki Alexandra del Lago, *Süt Treni Artık Burada Durmuyor*'daki Flora Goforth, *Sırça Kümes*'deki Laura ve ötekiler... Çoğunu sinemadan, Elizabeth Taylor, Vivien Leigh, (Karen Stone'u da sinemada oynayan odur) Geraldine Page gibi unutulmaz oyuncuların canlandırdıkları rollerden tanıdığımız, Williams'ın tiyatrosunun temel direği olan

kadınlar... Williams'ın kadınlarının hepsi de bıçak sırtında yaşamaya zorlanmış, ayakta kalabilmek için ince dengeleri tutturmayı sanat haline getirmiş kadınlardır. İster Maggie gibi güçlerinin doruğunda olsunlar ister sonunda Blanche gibi deliliğe boyun eğip karaya otursunlar, hepsi de hayatla ölüm, gerçekle düş arasında gidip gelen tehlikeli bir salıncağa binmiş, biz seyircileri de yanlarına katmış gibidirler. Williams'ın oyunlarında salıncağın ipinin ne zaman kopacağını hiç bilmez, her an kopmasını bekleriz — genellikle kopar da — bu yüzden de tıpkı o kadınlar gibi biz de hayatı sürekli bir gerilim, uçurum üzerinde sallanan bir salıncak olarak algılarız... İngiliz edebiyat kuramcısı Raymond Williams, Tennessee Williams'ın oyunlarının sonunda «*bütünleyici bir bilinç oluşmadığını, oyunların çıplak sinir uçları gibi ortada kalakaldığını*» söylerken bir noktayı, bu «*çıplak sinir uçları*»nın Williams'ın oyunlarından çıkan «*bütünleyici bilincin*» ta kendisi olduğunu gözden kaçırıyor. Kadında somutlaşan bir «çağdaş histeri durumu» Williams'ın temel konusu, saptadığı insanlık durumudur... Çağdaş ve (aşırı) duyarlı bireyin yaşama ve insani varlığını kanıtlama çabası onun gözünde somut koşullarla duyarlığın sürekli çarpışmasından çıkan bir histeri durumuyla, amansız, psikolojik bir bıçak sırtıyla mümkündür...

Tennessee Williams'da, hayata bakışta, cinsel bilinç vazgeçilmez bir yer tutar. Bu ve Tennessee Williams'ın kadınlarının «histeri durumları»nın büyük ölçüde abartılı, hatta karikatüre varacak ölçüde özellikler taşıması (Blanche du Bois, Alexandra del Lago gibi isimlerin seçimi ilginçtir) birtakım eleştirmenleri bunların açıkça eşcinsel bir yazar olan Williams'ın kendi cinsel kimlik çatışmalarını bu kadınlara yansıttığını düşünmeye götürmüştür. Bu bir yönüyle doğru da olsa (oyunlardaki kimi göndermeler, kimi metin içi şakalar böyle bir yo-

ruma imkân tanımaktadır) Tennessee Williams'ın kadınlarının «histeri durumları»nın sadece cinsellikle açıklanamayacağını, uyuşmazlıklarının genelde, bilenmiş bir duyarlığın ansızın dış dünya ile karşılaşmasının sonucu olduğunu söylemek en doğrusu olacaktır. Blanche, çökmüş bir Güneyli aristokrat ailenin en son temsilcisi, incelmişliğin kırılganlığa vardığı bir ruh ve zevk inceliğinin karikatürüdür; kendini Kowalski'ye «teslim ettiğinde» sadece bir erkeğe değil, ölü bir geçmişe ilişkin bütün düşleri ezerek geçen kaba ama kaçınılmaz dirimin gücüne de boyun eğer. Laura'nın yenilgisi de sakatlığından olduğu kadar «sırça kümes»indeki camdan hayvan biblolarına yüklediği çok ince ama düş ürünü anlamlarla ilgilidir. Hele orta yaşlı aktris Alexandra del Lago'nun (onunla Karen Stone'a iyice yaklaşırız), jigolosu Chance Wayne'in kollarında aradığı şey hem cinsel doyumdur hem de değil; nicedir beyazperdede göremez olduğu kendi uçucu imgesinin simgelediği gençliğin, ünün, güzelliğin, varlığını olumlamasına yarayan herşeyin göreceliği söz konusudur burada: Korkunç bir yol ayrımı. Ancak sanatçının geliştirebileceği korkunç bir sezgi, bir uç - bilinç. Uzun sözün kısası hayatla ölüm denen ebedi karşıtlıkla yüzleşen sanatçı arketipi — yalın ve bilenmiş duyarlık...

Karen Stone da tıpkı Thomas Mann'ın *Venedik'te Ölüm*'ündeki Gustav von Aschenbach gibi mesleğinde bu korkunç yol ayrımına gelmiştir. Sanatçı bu noktada her şeyi büyük bir açıklıkla görecektir; tıpkı Aschenbach gibi, Karen de yetersizliğini, sanatın hayatla olan çatışmasını, bu çatışmanın aslında yanılsama ile gerçek arasında geliştiğini, bundan doğacak sonucun o ana kadar sürdürülen görkemli varoluşun tuzla buz olmasına, kısacası yokoluşa götüreceğini anlar. Ama Yirminci yüzyılın güç ve ün mekanizmalarıyla Broadway sahnelerinin yıldızı

Karen Stone'un sanat-hayat-ölüm üçgenini kavrayışı, On dokuzuncu yüzyıl sonu sanatçısı Aschenbach'ınki gibi soyut, zihinsel simgelerle olmaz. Alman idealizminin sözcüsü Aschenbach'ın adeta ölmek kararıyla geldiği sonbahar Venedik'i yerine, hayat ve ten çağrışımlarıyla yüklü altın renkli Roma'ya, üstelik bir ilkbahar öncesi gelir Karen Stone. Ayrıca onun «*memento mori*»si Aschenbach'ın Tadzio'su gibi göksel, meleksi, Platoncu bir güzellik düşü değil, etten kemikten, fırsatçı, bayağı, tensel, ucuz fakat karşı konulmaz bir sahte Tanrı, Paolo adında bir jigolodur. Tennessee Williams'ın eserinde cinsel bilinç ağır basar demiştim; tekrar cinsel unsura dönersek, Aschenbach'dan farklı olarak Karen Stone'un sanatçının nesnel dünyayla olan uyuşmazlığına teni de kattığını söyleyebiliriz. Yanılsama olarak sürdürülen sanatçı hayatı gerçek olana çarptığında sadece soyut bir dünya görüşü değil, aynı zamanda aynı yanılsamaya uyularak göz ardı edilmiş beden de tuzla buz olur. Aschenbach'ın Tadzio'ya olan ilgisi nasıl belli bir geleneğin, ta Romantiklerden bu yana süregelen bir sanat, hayat ve güzellik anlayışının ürünüyse Karen'in Paolo'yla sürdürdüğü ilişki de çağdaş bir bilincin ürünüdür.

Bu bilinç acımasız ve keskindir. Toplum içinde yaşanan biçimiyle, cinselliğin sadece doludizgin ve umarsız bir tensellik değil, adeta bir «yenme ve yenilme» biçimi olduğunu da kavramış bir yazardır Williams. Karen bu nedenle Conrad'ın Kurtz'unun daha çağdaş, daha «magazin bir çeşitleme»si de sayılabilir. Paolo onu ve benzerlerini kendilerini «Roma'nın yeni fatihleri» sanmakla suçlar. Gerçekten de bütün parası, gücü ve ünüyle çağdaş bir sömürgeci, arkadaşı Meg'in deyimiyle «dişi bir Tiberius» gibi Roma'ya inen ve elde edemediklerini satın almaya kalkışan Karen bir çeşit «karanlığın yüreği»ne doğru yola çıkmıştır. Gösterişçi cinsellik gibi, ku-

ralları öncelikle zaman, tenin aşınması, gençlik ve güzellik gibi unsurlarla saptanmış bir güç çekişmesinde kimin sömürgeci kimin sömürülen olduğu ilk bakışta farkedilmez. Geri dönme kararıyla gittiği Kongo ormanları Kurtz'u nasıl bir kapan gibi yakalarsa Karen de hafife almak yanlışında bulunduğu «tarihi üç bin yıllık Roma'ya» öylesine tutsak olur. *Geçen Yaz Birdenbire*'de yoksul, ıssız bir sahil kasabası olan Cabeza de Lobo'da serseri oğlanlarca paramparça edilen zengin, güçlü ve yakışıklı Sebastian Venable gibi Karen'le Paolo ilişkisinde de sömürgeciyle sömürülen, cinselliğin derin sularında rol değişirler.

Geriye söylenecek pek bir şey kalmıyor; Williams'ın bütün bu yoğun çatışmaları en iyi biçimde odaklamak ve vurucu bir biçimde iletmek üzere «*novella*» biçimini seçmesi rastlantı değil. Ama bu edebi gelenek içinde büyük bir şiirle devinmesi, üstelik sürekli zaman kaymalarından (birbirinin içinden çıkan bir dizi geri ve ileri dönüş hareketi) oluşan ve kadın kahramanının bilincindeki kaymalara koşut ilerleyen bir yazıyı kurmasındaki ustalık *Mrs. Stone'un Roma Baharı*'nı türdeşleri arasında benzersiz, çağdaş bir yere getiriyor. Artık bu tür küçük ve özenle işlenmiş «novella»lar yazılmıyor pek; doğrusunu isterseniz, Aschenbach ve Karen Stone gibi sanatçı portreleri biraz eski moda sayılıyor günümüzde — Goethe ile Sarah Bernhardt gibi bir şey... Ama bir dönemin kavramlarını, kılıklarını, tavırlarını, özlemlerini geçip de bu tür edebi yaratının çekirdeğine vardığımızda karşılaştığımız yaratma sorunu, gerçek ve düş ikilemi öylesine temel bir sorun ki bu, «novella»ların daha uzun süre yaşamasına yetecek de artacaktır bile...

Fatih ÖZGÜVEN

I

BUZ GİBİ BİR GÜNEŞ

Mart ayı için ileri bir saat olan akşamüstü saat beşte Roma üzerindeki pürüzsüz mavi gök solmaya başlamış ve dar sokakların mavi saydamlığı yerini sisin yarı-saydamlığına bırakmıştı. Sırtüstü uzanmış yatan dev kadınların memeleri gibi kabararak evlerin köşeli çatıları üzerinde yükselen eski kiliselerin kubbeleri hâlâ altın rengi bir ışıkla yıkanıyordu. Trinita dei Monti'den Piazza di Spagna'ya doğru inen o kocaman taş merdiven çağlayanı da aynı ışıktan boylu boyunca payını alıyordu. Cömertçe yayılıp açılan bu basamak şelalesi gün boyu düzenli ya da yasal bir işle uğraşmadan güneşte pinekleyenlerden oluşan bir kalabalığı kendine çekmiş ve güneş yavaş yavaş alçaldıkça bu serseri sürü, sel suları yükseldikçe tepelere tırmanan sel kazazedeleri gibi gitgide daha üst basamaklara çıkmaya başlamıştı. Bunlardan geri kalan son bir avuç insan da güneşin kutsamasından paylarını almak üzere en üst basamağa birikmiş, oturuyorlardı. Kıpırtısız yüzleriyle, ellerine inen bu kutsamayı saygılı bir bekleyişle kabulleniyorlardı sanki, çün-

kü hepsi de neredeyse bütünüyle sessiz, bütünüyle kıpırtısızdılar. İçlerinde daha hareketli olanları, örneğin İspanyol Merdivenleri'ni gerektiğinde gözden kaybolup sonra yeniden dönmek için elverişli bulan taklit Amerikan sigarası satıcısı çocuklarla yanlarında her zaman gizli gizli sayılacak kirli para desteleri bulunan becerikli dilenciler basamakların tepesindeki küçük meydanı çoktan terketmiş, kendilerini bu saatlerde Amerikan turistleriyle dolup taşan Via Veneto'ya çıkaracak sokaktan aşağı doğru yola koyulmuşlardı bile.

Trinita dei Monti meydanında gitgide seyrelen bu sürünün ortasında kıpırdamadan duran bir delikanlı, İspanyol Merdivenleri'nin yukarılarına sırtını vermiş duran eski bir palazzonun terası ya da üst kat pencerelerinden gelecek bir işareti bekler gibiydi. Güzelliği, delikanlılarda güzelliğin eksikliğinin güzelliğin kendisinden daha kuraldışı olduğu böylesi bir kentte bile dikkati çekiyordu. Delikanlınınki Roma'nın çeşmelerini süsleyen yiğit erkek heykellerinin kutsadığı bir güzellikti. İki şey, elbiselerinin korkunç yoksulluğu ile davranışlarındaki ürkeklik biraz gizliyordu bu güzelliği. Üstündeki tek doğru dürüst giyecek kendisine çok küçük gelen siyah, kalın, kısa bir paltoydu. Üçgen biçiminde açık yakasından fildişi beyazlığındaki çıplak cildi seçiliyordu. Görünürde gömleği yoktu. Pantalonunun paçaları lime lime olmuştu. Pabuçlarının köselesindeki koca deliklerden çıplak ayakları gözüküyordu. Güzelliğinin derlediği ilgiden kaçmak ister gibiydi, çünkü ne zaman birinin bakışlarıyla karşılaşsa başını öte yana çeviriyordu. Başını hafifçe öne eğmiş, omuzlarını kısarak bedenini öne doğru çıkartmış, kamburlaştırmıştı. Ama gene de her an tetikte gibiydi. Bedenindeki gerginlik insanda sanki her an sesini yükseltecek ya da birdenbire elini kaldırarak bağıracak, birine el sallayacakmış izlenimini uyandırıyordu. Durma-

dan çevreyi kollaması ve gerginliği hiç eksilmeden sürüyordu, hele birazdan meydan yüzeyinden beş kat yukarıdaki terasta iki karaltı belirince dikkati daha da arttı. Palazzonun terası hâlâ güneşin son ışıklarıyla doluydu; İspanyol Merdivenleri belki de güneş ışıklarını ertesi sabaha kadar koyverecek ama teras daha on beş dakika kadar güneş almaya devam edecekti. Yüksek terasın üzerindeki karaltılar koyu renk kürkler içindeki iki kadına aitti. Kürk paltolarının yüzlerini çevreleyen yukarıya kalkık yakaları bu kadınlara, belli bir uzaklıktan bakıldığında zirvelerden çevreyi kolaçan eden iki dev sıcak iklim kuşu görünümü veriyordu. Delikanlı, kadınlara yırtıcı kuşlara bakarmışcasına, sanki her an inişe geçip onu pençelerinin arasına kıstırdıkları gibi kapıp kaçacaklarmışcasına, kaygıyla bakıyordu. Bir yandan onları kollar ve anlaşılan, bir şeyler beklerken, ağzı rahatsız bir hareketle büzüldü, uzun soğuk parmaklarını gizlice, sanki böylesine utanç verici bir şeyi açığa vurmaktan sakınırcasına kara paltosunun içine soktu ve bedeninin sıcak, sızım sızım sızlayan merkezine bastırdı. Karnı açtı, Roma'nın Güneyi'ne düşen tepelerin oradaki köylerden birinden indiğinden beri günler, geceler boyu aç kalmıştı, bu gece de aç yatıp uyuyacağından emin gibiydi. Bunu bilmesine rağmen gene de gelip biraz ilerisinde duran Amerikalı bir turiste ancak gözünün ucuyla bakıyordu. Adam Mısır'dan gelme dikilitaşın yanında durmuş, taşın üzerindeki yazıları okurmuş gibi yapıyordu. Ama delikanlı adamın cebine soktuğu eliyle bir paket sigara çıkarıp kendisine tutmak üzere olduğunu biliyordu. Eğer sigarayı alırsa, bunun arkası da gelecek, günlerce açlık yoksulluk nedir bilmeyecekti. Yabancının bakışlarına hâlâ karşılık vermeden, gözleriyle deri kayışla omzuna asılı fotoğraf makinesine, bileğindeki altın kayışa değer biçti, hatta gömleğiyle ayakkabı numarasını bile kestirme-

ye çalıştı. Ama Amerikalı turist aklından geçeni gerçekten yapınca, kaba bir hareketle başını salladı, birkaç adım uzaklaşarak bakışlarını gene kaldırdı, eski palazzoya dikti; görkeme verilmiş sözü varsa kişinin, rahatla yetinmeye hakkı yoktur çünkü...

Mrs. Stone'da eski güzelliğinin yerini alan belli bir görkem vardı. Güzelliğini kaybettiğinin bilincine yeni varmıştı, ara sıra unuttuğu da oluyordu: Bazen, yatak odasının ipeksi aydınlığından süzülüp gelen alacakaranlıkta, aynalardaki sinsice yumuşak izdüşümünde unutuyordu; kimi zaman da onu sadece şimdiki haliyle tanıyan, ayrıca insaflı bir iki yüzlülükle bakan İtalyanlarla birlikteyken unuttuğu oluyordu. Ne var ki Mrs. Stone Amerika'dan tanıdığı, dilleriyle değilse de gözleriyle sözlerini esirgemeyeceklerini bildiği kadınlarla ilişki kurmaktan sezgisel olarak kaçınmıştı. Oturduğu katın terasında şu anda yanında duran genç kadın, kızlığında çok içli dışlı olduğu ama o zamandan beri pek az görüştüğü bir arkadaşıydı. O sabah *American Express* şirketinin mali işler bölümünde karşılaşmışlardı. Mrs. Stone'un bu tür karşılaşmalarda sık sık başvurduğu, basmakalıp bir atlatma cümlesi vardı; hayatım seni görmek ne harika, ne yazık ki hemen uçağa yetişmem gerek! Karşısındaki buna inanır ya da inanmaz, önemli değildi. Önemli olan bunu söyler söylemez karşısındakinden çarçabuk kurtulabilmesiydi. Ama bu sabah bu cümleyi söyleyememişti. Karşısındaki kadının tavrı karşı konulamayacak kadar saldırgandı. Mrs. Stone'un nutku tutulup da kendini savunamamasına aldırmadan hemen lafı kapmıştı. Mrs. Stone'un karşı koymaması kendi isteğiyle olmuştu belki de, çünkü son zamanlarda, yaşamındaki belli olayları geçmişte yakından tanıdığı biriyle konuşmak

gereğini duyduğu, hatta bunu kendi kendisine bile itiraf ettiği bir gerçekti. İnsan hayatında, hayatın gerçeklik duygusunun kaybedildiği kanısıyla karardığı, akılla irade ya da önceden akılla irade dediğimiz şeylerin denetimi ya da denetirmiş görünmeyi elden bıraktığı dönemler olabilir. Böyle zamanlarda kişi döne döne alıp giden sular ya da dumanlar evreninde boğulmasa bile, kayıp gidiyormuş duygusuna kapılır. Mrs. Stone'un son zamanlarda bilinçle farkettiği bir durumdu bu. Bir zamanlar oldukça yakın ilişki kurduğu, kendi ülkesinden biriyle dolaylı da olsa bunları konuşmak bu gidişi biraz durdurabilir, hiç değilse açıklık getirebilir diye düşünüyordu. Bu yüzden Meg Bishop'a, bu akşam eve gel konuşalım, dedi. O kadar çok anlatacağım şey var ki. Fakat kısa bir süre sonra, Mrs. Stone gittikçe yaklaşan açılma anından korkar olmaya başladı. Sanki sonu ölümle bitebilecek bir ameliyata girmeyi kabullenmiş, sonra da son anda cesaretini kaybetmiş gibiydi. Meg Bishop'ın eve gelişinden pek az bir süre önce sağa sola telefon etmiş, başkalarını da çağırmıştı. Evini geçmişe karşı bir kalkan olarak kullanmak üzere yeni tanıdıklarla doldurmuştu. Başbaşa konuşmaya fırsat kalmayacağını umut ediyordu ama Meg Bishop kolay kolay atlatılabilecek gibi değildi. Mrs. Stone'un o kadar özenle kaçındığı konuşmayı yapmayı aklına koymuştu bir kere. Mrs. Stone karşısındakinin açıkça saldırması üzerine savunmasız kalmıştı.

Meg Bishop, hepsi de *Meg'in Gördükleri* başlığını taşıyan bir dizi kitabın yazarı olan kadın gazeteciydi. Dizideki bütün kitaplar dünyadaki karışıklıkları ele alıyor, zaman dizini olarak İspanya'daki iç savaştan o aralar Yunanistan'da sürüp gitmekte olan gerilla savaşlarına kadar uzanıyordu. Dünyanın miğferli başları ve kodaman politikacılarla sürdürülen on yıllık dirsek teması

Meg'in sesiyle davranışlarındaki kadın özelliklerinden geri kalanlarını da yok etmişti. Daha da kötüsü boğuk, yırtıcı sesiyle her zaman tetikte, askerce tavırlarına uygun düşecek erkek kesimli elbiseleri giymemekte diretiyordu. Üzerindeki kraliçelere yaraşır vizon kürk, incileri ve tafta gece elbisesiyle akıllara durgunluk verecek ölçüde kadın kılığına girmiş bir erkeğe benzemişti. Sanki bir harp gemisinin iri yapılı komutanı sosyeteden bir kadın kılığına girmiş de ortaya çıkmıştı. Kuşkusuz Mrs. Stone'un gereksindiği türden bir yumuşaklık yoktu Meg Bishop'da. İnsanın aklından geçenleri okuyan bir bakışı, keskin bir çözümleme yeteneği vardı, ama şu anda bunların hepsi de Mrs. Stone'un kaçınmak istediği şeyler değil miydi? Amerikalı konuklarını İtalyan konuklara yamamaya çalışmış ama hiçbir kaynaşma olmamıştı konuklar arasında. Meg Bishop bu insanların görünüşlerini beğenmediğini belli etmiş, Mrs. Stone onu bir grup konuktan ötekine götürürken tanışma sözcüklerini belli belirsiz duyulan bir iki homurtuyla sınırlamıştı. Sonunda Mrs. Stone o kadar tedirgin oldu ki, konukların isimlerini hatırlayamaz duruma geldi, sıfatlarını karıştırdı. Tanıştırma işi yarım yamalak sona erdiğinde öylesine bitkin düşmüştü ki Meg Bishop'la yalnız kalmaktan o kadar kaçınmasına rağmen kadının onu yakalayıp zorla terasa, konuşmalarını yarıda kesecek hiç kimsenin olmadığı bir yere sürüklemesine ses çıkaramadı.

Mrs. Stone dışarıya çıkar çıkmaz havanın oldukça serinlediğini ileri sürdüyse de Meg Bishop bu hamleyi ikisinin de üzerlerine mantolarını giyebileceklerini söyleyerek geçiştirdi. Seninle konuşmalıyım, dedi ısrarla, içeride imkânsız bu. Böylece ikisi de kürklerini giyip tekrar dışarıya çıktılar. Mrs. Stone kürkünün yakasını ta elmacık kemiklerine kadar kaldırmıştı, ama gene de onu yeterince hoş tutmayan bu gölgenin içinden görü-

nen, fırtınada kayalığın tepesine tünemiş, saldırmaya hazır bir şahininkini andıran ürkmüş, yaşlanmakta olan yüzüydü. Kendini Meg Bishop'a onunla sanki daha yeni tanışmış gibi davranır buldu. O gözalıcı salon kadını tavrını takındı, zorlama, yapmacıklı bir ses tonuyla elinden geldiğince çabuk çabuk konuşmaya, eliyle palazzonun tepesinden neredeyse çepeçevre ayaklar altına serili gözüken Roma görünümünün şurasına burasına işaret etmeye koyuldu. Ama Miss Bishop Mrs. Stone'un söylediği her sözden kuşku duyuyormuşcasına, inanmaz homurtularla karşılık veriyordu. Sonra birden Mrs. Stone'un Roma'nın yedi tepesinden birini göstermekte olan elini yakaladı ve, artık kes bunu! dedi ona. Bir yandan da kolunu yavaşça Mrs. Stone'un beline doladı. Bu kolun bedenine dokunması Mrs. Stone'da, çok uzun zaman öncesinin, Meg Bishop'la bir Doğu eyaletindeki lisede arasıra aynı yatağı paylaştıkları bir yatakhanenin tatsız anılarını uyandırdı. Serin gecelerde ısınmak için birbirlerine sarıldıkları olurdu. Sonra, bir gece bizbizeliklerindeki masumiyeti bozan kısa, sonuçsuz bir olay yaşandı. Bu öylesine garip ve sonraları rahatsızlık duygusu veren bir olaydı ki belki de Mrs. Stone'un söz konusu arkadaşının yanında neden bir türlü rahat edemediğini bu olayla açıklamak mümkündü. Tabii ne zaman karşılaşsalar en içten nezaket gösterilerine kalkışır, onun hep «en eski ve en sevdiği arkadaşı» olduğunu söylerdi.

Dediğimi duyuyor musun? diye bağırdı Meg.

Mrs. Stone gerçekte dinlememiş olmasına rağmen başını salladı. Camlı balkon kapısından neredeyse kıpırdamadan, bedenlerinin arasında en ufak bir boşluk bırakmadan dans eden bir çifte bakıyordu. Derken bakışlarının farkına vardılar. Çekingen bir tavırla birbirlerinden ayrıldılar, Mrs. Stone genç adama bir işaret yolladı. Genç adam işareti görmemezlikten geldi. Kızın sigarası-

nı yaktı, ikisi de kapıya arkalarını döndüler.

Bunu neden yaptığını kimse bilmiyor! diyordu Meg.

Neyi neden yaptığımı?

Sahneyi neden bıraktığını!

Bıkmıştım artık.

Bir işten ayrılır gibi ayrılamazsın sanattan.

Ayrılırsın, dedi Mrs. Stone, sonunda o sanat için gerekli hiçbir yeteneğe sahip olmadığını anlarsan ayrılırsın.

Yetenek mi, dedi Meg, yetenek dediğin herhangi bir konuda baskın çıkmaktan başka nedir ki? Sen çok zor rollerde çok iyi oyunlar vererek birçoklarına baskın çıkmadın mı? Tabii Mrs. Alving'in yaşında Jülyet oynaman bir hataydı. Hah-hah-ha! O gerçekten bir hataydı! Bütün o beyaz satenler, o inciler eldeğmemişlik duygusu vermek içindi ama kimse yutmadı tabii. Kemanlar çalınıp da o senin çıtkırıldım Romeo'n süklüm püklüm balkonun altına geldiğinde içimden bağırmak, gözünü aç yavru kuş, o kadın seni pençeleriyle kavradığı gibi parça parça eder demek geldi!

Bir akbabaya benziyordum demek!

Hayır, hayır kraliyet armalarındaki kartallar gibiydin!

Belki de, dedi Mrs. Stone, o roldeki başarısızlığımın nedeni de budur...

O sırada demin camlı kapıların ardında dans eden genç adam Mrs. Stone'dan gelen daha da sabırsız bir işaret üzerine dışarıya, terasa çıktı fakat çok uzun kalmadı dışarıda. Batmakta olan güneşe baktı, şirin bir iğrenti ifadesiyle suratını buruşturdu, sonra hemen geriye dönerek camlı kapıya yöneldi.

Mrs. Stone genç adamı adıyla — Paolo'ydu adı — çağırdı, ona doğru hızlı hızlı birkaç adım attı. Ama genç adam geri dönmedi.

Buz gibi güneşten nefret ederim, diye belirtti görüşünü; sıcaklık gittiğinde güneşi sevmem.

Genç adamın bu sözü Mrs. Stone'un üzerinde hiç de hoş olmayan bir etki yaratmış, bu da kolunu tutan kadının gözünden kaçmamıştı.

Garip değil mi, dedi Meg, bizim yaşımızdaki kadınlar nasıl da birdenbire güzellik aramaya başlıyor erkeklerinde? Paskalya tavşanına benzer küçük, şişko bir adamla evlendin, görünüşte mutluydun da. Hatta hiç unutmam, Karen Stone sevişmekten kaçınabilmek için evlendi dediydi biri o zamanlar! Ama şimdi —

Tom Stone'u çok sevdim, dedi Mrs. Stone sert bir sesle.

Olabilir, ama seni sahneden çekip almaya sonra da sana pis milyonlarından başka hiçbir güvence bırakmadan gümleyip gitmeye hakkı yoktu.

Bana güven veren çok daha başka şeyler var, dedi Mrs. Stone.

Ne gibi?

Bu ülke, bu insanlar...

Buraya topladığın şu soy sop sahibi cadalozlarla gününü gün etmeye çalışan züppeleri kastediyorsan, kibarca suratına gülerim ancak! Evet, bir çeşit incelikleri var, gençleri güzel, sonra çok iyi seviştiklerini de duydum. Ama buna dost çevresi diyebilir misin?

Evet, sanırım dedi Mrs. Stone.

Kaçış bu! dedi Meg. Çok sevdiği bir sözcüktü bu. Kendini kınamakla görevli saydığı ahlaki ve entellektüel zavallılıklar dünyasına her bakımdan bir şamar gibi indirdiği bir yargı sözcüğüydü. Mrs. Stone olayı, gözlerinin önünde mikroskobun merceği altındaki hastalıklı bir kültür gibi yavaş yavaş bir simge kesinliğine bürünmekte, bir simge içeriği kazanmaktaydı. Onu artık varlıklı, harcayacak boş zamanı olan eski bir sahne

oyuncusunun bireyselliği içinde görmüyor, salıneyi büyük olasılıkla da kendisine uygun olmayan bir genç kız rolündeki başarısızlığı sonucunda bıraktığını bilmemezlikten geliyor, sadece körlük sonucu çürümeye itilmiş bir toplumun ve çağın temel çivisi olarak ele alıyordu. Acımıyordu. Acımanın çözümlemenin merceğini buğulandırmaktan başka bir işe yaramadığını düşünüyor, Roma'daki bu terastan çağımızın tarihinde boydan boya gizli duran kötülüğün küçük çaplı bir yargılamasına giriştiğini sanıyordu. Altında uzanan kentin çökmekte olan altın pırıltılı Antik Çağ zenginliğiyle yanıbaşındaki kadının yaşlanmakta olan ürkmüş yüzü o tek, iğrenç sözcüğü 'kokuşma' sözcüğünü heceliyordu Miss Bishop'a.

İçten olduğuna inanmıyorum, diyordu, hem içten bile olsan yetenekten çok didişme gücün vardıysa bu didişme gücünü şimdi nerede kullanacaksın, ha ne dersin? Artık içinde oturmadığın bir evin anahtarıymışcasına cebine mi atıvereceksin? Didişme gücü ancak eyleme dönüştürülebilir, eylem derken de cinsel aşırılığı kastettiğimi sanma! Evet evet adını koyalım! Sen de dinleyeceksin beni. Nasıl Queen Mary'e binerken tifo aşısı oldunsa şimdi de gerçek aşısını yiyeceksin, hem de sana aşı vuracak kadar seni seven birinden! Beni o kadar şaşırtıyorsun ki Karen, kendine yaptıklarına şaşırıyor, tiksiniyorum, hem tek ben de değilim şaşırıp tiksinen! Burada gözlerden uzak kaldığını, hakkında yorum yapılmadığını sanıyorsan söyleyeyim, o senin kuruntun! Korkunç şeyler söylüyorlar, hem de durmadan, Londra'nın, New York'un, Paris'in bütün dedikodu sütunlarında ne rezilce dokundurmalar var bilsen! Nasıl bedeninin kalıbını silkeleyip kurtulamazsan, kamuoyunun ilgisinden de öyle kurtulamazsın! Söylemedi deme, yakışıklı genç bir oğlana ya da daha doğru bir deyişle pezevenk ya da jigolo takımından bir alay yakı-

şıklı genç oğlana deli gibi tutkun ortayaşlı kadın tipi var ya, gerçekte —

Bırak! diye bir çığlık attı Mrs. Stone, Miss Bishop'ın beline dolanan koluna yapıştı, kendini bu koldan kurtarmaya çalıştı ama kol belini daha da sıkıca kavramakla yetindi sadece, o ses konuşmayı sürdürdü.

Yok, dinleyeceksin beni! Kulak bile asmayacağını biliyorum ama dinleyeceksin beni! Buraya sadece şunu söylemek için geldim. Herkes neler yaptığını biliyor Seni tanıyanlar olsun, seni sevenler olsun hiç kimse —

Peki kim bu «beni sevenler»? diye bağırdı Mrs. Stone. Birkaçının adını verebilir misin?

Binlerce kişi! Sen onların gözünde —

Ben onların gözünde oynadığım değişik rollerden başka bir şey değildim! Hiç, ama hiçbir zaman kendim olamadım!

Kendim dediğin bu mu?

Ne?

Şu anda oynar göründüğün bu dişi Tiberius rolü mü?

İçeriden bir rüzgâr esmiş gibi açıldı camlı kapılar.

Dolabında bir elbise ararken çeşitli elbiselerini birer birer bir kenara itercesine geçti gitti bütün konuklarının yanından Mrs. Stone. Yatak odasının kapısına vardığında biri omuzuna dokundu. Arkasını bile dönmeden eliyle silkti attı kendisini engellemek isteyen eli. Belki tırnaklarının izi de kaldı o elin üzerinde. Sonra kapıyı açtı, çarparak kapadı; sesler, pikaptaki müzik, rulet tekerleğinin uzaklarda kalan takırtısı, dans edenlerin çıkardığı hışırtı yoktu artık, neredeyse banyo küvetini dolduran musluğun gürültüsü kadar pesten geliyordu hepsi de. Ilık suyu yüzüne çarptı, soluğu tıkanır gibi bir ses çıkardı, fakat şiddetli duyguların anlatımı olan bütün bu hareketler aklından geçen hiçbir şey-

le bağlantılı olarak gelişmiyordu. Aklı garip bir biçimde durulmuştu. Sanki kafasının içine yırtıcı bir kuş kapamışlardı da kuş görünmez bir delikten uçup gitmişti. Hayır. Düşünmeden elini uzattığı yatıştırıcıyı almak gereksizdi. İlacı ecza dolabına geri koydu, dolabın kapağını kapadı, kapak aynadaki kendi yüzü oldu, yüzün kendisine baktığını gördü. Meraklıydı, huzursuzdu bu yüz, ona bakarken birden sanki onu utanılası bir şey yaparken yakalamış gibi bir pembelik yayıldı yüzün üzerine...

Kapılmış gidiyordu!

Bir odaya girilir, sonra da ne o odaya girmekte ne de gerisin geriye dönüp çıkmakta gerçek bir amaçlılık olmadığı için kayarcasına çıkılır o odadan. Kapılıp gitmek kişinin nedensiz olarak yaptığı her şeydi. Peki, herhangi tek bir şeyin bile anlamı var mıydı? A, evet neden yaratılabilirdi, bazı nedenler akla yakın da olurdu. Bazı nedenler toplumsal ilişkilerin belirlediği belli zorunluluklar dolayısıyla nazikçe dilenen bir özürü kabul etmek çeşidinden bir akla yakınlık taşırlardı. Ama hiçbir şey olmamıştı ki. Uzun, çok uzun bir süre, ilk defa inci kolyesi kopup da yerlere saçıldığında başlayan o hiçlik sürüyormuş gibi gelmişti. Ona engel olmaya çalışan eli kavrayarak sahneye fırlamış, yıkım eylemini sahnede sürdürmek istemiş, sonra çok ince ambalaj kâğıdını andıran mavi ışığı, zincirine bağlı kuş pençeleriyle yırtmıştı. Çok uzun zaman önce. Hatırlamamaya yetecek kadar uzun bir zaman. Peki birlikte oturduğu o küçük, şişko adamın ismi neydi? Çoktandır hatırlayamaz olduğu kadar derin bir sevgiyle sevdiği. Ya bütün o geçmiş zaman, o neydi? Şimdi var olan hiçbir şeyle ilintili değildi. Ne o adamla. Ne de o şeyle. Bunların hepsi de, bir çeşit numarayla son bulan o şeyin «durmasına» rağmen sürüp giden bir tür sihirbaz-

lık gösterisiydi. Evet, durmasına rağmen. Durmasına. Bir eylemin son bulmasının yerini tutan sözcük. Bir şeyi duvara atmışsınız da ıslak bir ses çıkarıp, duvarın dibine düşüvermiş gibi. Ama kendisi durdurulamamıştı, kayıp gitmeye devam ediyordu çünkü. Elinde bir bardak, içindeki ılık suyu yudumladığı bir bardak vardı, ama o noktada durdurulmuş değildi kendisi. Hâlâ kapılmış gidiyordu, kâh banyodan süzülerek çıkıyor, kâh yatak odasına dalıyor, sonra dışarıya, terasa çıkıyordu. Durmuş, aşağıya bakıyordu şu anda. Işık kaybolmuştu. Akşamın ilk saatleriydi. Her yerde incecik mavi ambalaj kâğıdı. Ama orada aşağıda, eski Mısır'dan gelme o dikilitaşın altında, ona daha dün açık saçık bir işaret yapmış olan olağanüstü güzelikteki genç adam hâlâ duruyordu. Orada aşağıda bekliyordu...

İçi tiksintiyle ürpererek arkasını döndü genç adama...

Çıt yoktu. Herkes gitmişti. Odaların boşluğunda oradan oraya süzülüp gitmekten başka yapacak bir şey kalmamıştı.

Mrs. Stone elinden kurtulup da açık camlı kapılardan geçerek yatak odasına doğru koştuğunda Tanrı acısın sana, dedi Miss Bishop. Peşinden gitmedi, bıraktı gitsin, çünkü yapmak istediğini başarmış, Mrs. Stone'un bedenine sivri bir şey saplamıştı bile. Çok zaman önce olan bir olayın öcü alınmıştı, memnundu. Ama sarsılmıştı. Ta içinden, adamakıllı sarsılmıştı. Adlandıramadığı bir nedenden ötürü bu yargılamadan

Mrs. Stone kadar ürkmüştü. Her zaman övündüğü o zihni berraklık bir an için bozulmuş, bulutlanmış, sanki bir deniz dibi canavarı yarı saydam bir denizin derinliklerinden çıkıvermiş, deniz yüzeyini tam olarak yarmadan sadece yüzeye yakın yerdeki hareketiyle dalgalandırmakla yetinmişti. İşte bundan müthiş korkmuştu. Ne çözümleme yeteneği sandığı kadar kusursuz ne de kendisi sandığı kadar yürekliydi. Daha uzun ve vurucu bir isim veremediği için sadece «hayat» demekle yetindiği şeyin anlamını kavrayışı ortak tepkilerin oluşturduğu kocaman oyuncak alfabe küpleriyle sınırlıydı. Bir bozgunu yaşayarak terasın köşesini döndü, başka bir camlı kapıyla karşılaştı. Camlı kapıdan Mrs. Stone'un bir yatak odasına girdiğini, kapıyı çarparak kapadığını, kilitlediğini ve kürk atkısını yere attığı gibi banyoya daldığını gördü. Miss Bishop camlı kapının tokmağına dokundu ama kapı açılmadı, içeriden kilitlenmişti. Kapıya vurdu, tokmağı sağa sola çevirdi ama kimse açmadı. Uzaktan uzağa açık bir musluktan akan suyun sesi duyuluyordu. Aradan bir süre geçtikten sonra tekrar terasın köşesini döndü, belki de parti dağılıncaya kadar orada, olduğu yerde teras korkuluğunun yanında duracağını geçirdi aklmdan. Dalgın gözlerle kuyu gibi dibe çöken aşağıdaki küçük meydana baktı. Güneşışığının son kırıntıları dikilitaşın donuk gülkurusu rengi granit yüzeyindeki Hıristiyanlık öncesi yazılara dokunup geçiyor ve tam onun altında, sırtı taşa dönük olarak olağanüstü güzellikte bir genç adam söylev verecekmişcesine tek başına duruyordu. Doğrudan yukarıya Meg'in yüzüne bakıyordu, hatta birazdan ona bağıracak ya da kolunu kaldırıp selam verecek gibiydi. Ne var ki Miss Bishop yalnızca bir an bakıp geçmişti genç adama; birkaç dakika sonra dikilitaşın oradan uzaklaşıp da terasın, üzerine abandığı bölümünün tam al-

tına geldiğini görünceye kadar dikkat bile etmemişti ona. Genç adam ellerini ceplerinden çıkarıp da önünde kavuştururken Meg birden onun duvara karşı işemek üzere olduğunu farketti. Hafif bir tiksintiyle irkilerek korkuluktan çekildi, dairenin içine yöneldi. Toplantı dağılıyordu artık. Müzik durmuştu. «Soy sop sahibi cadalozlarla gününü gün etmeye çalışan züppelerden» oluşan kalabalık bölük bölük barok üslubundaki koridora doğru ilerliyordu. Kırmızı atlasla kaplı bir opera locasına benzeyen asansör hepsini alıp götürmek için bekliyordu. Hiç kimse Mrs. Stone'un nerede olduğunu bulmak için deli gibi etrafına bakınan Miss Bishop'a dönüp bakmadı. Görünürlerde yoktu Mrs. Stone. Parti dağılırken kendi başına kalmayı seçmişti.

Ama Miss Bishop acele etmedi. Asansör dolmuştu, aşağıya indi. Konukların geri kalanı koridorda toplaşmış, asansörün tekrar yukarıya çıkmasını bekliyorlardı. Miss Bishop hâlâ salondaydı. Fanusunun altında duran Fransız işi bir saat dikkatini çekmişti, şöminenin üzerindeki rafa doğru seyirtti. Fanusun altından ucu görünen menekşe rengi bir defter kâğıdı parçasını uzun boylu düşünmeden çekti aldı. Kâğıdın içinde küçük bir fotoğraf gizliydi. Bu, yüzünün gerçekdışı güzelliği bir maskeyi andıran sarışın bir kadının fotoğrafıydı. Fotoğrafın arkasını çevirdiğinde Miss Bishop şu kısacık cümlenin yazılı olduğunu gördü: «İşte şimdi buna benziyorum!» Esrarengiz bir cümleydi ama belki de defter kâğıdında bunun anlamını ele verecek bir şeyler yazılı olabilirdi. Menekşe rengi kâğıt parçasını aldı, tam o sırada biri dirseğine dokundu. *Efendim? Ah evet, asansör!* Kâğıdı yerine bırakmak zorunda kaldı.

Paolo her akşamüstü saat beş buçuk sularında Via Veneto'nun yukarı mahallelerindeki bir «Bay ve Bayan Berberi»ne giderdi. Berberi Paolo yaşlarında, incelikte ondan ancak bir gömlek aşağı olan Renato isimli genç bir adamdı. Paolo belki farkında değildi ama berber koltuğunda Renato'nun rahatlatıcı yuvarlak hareketlerle ovuşturan parmakları altında geçirdiği, bazen bir saati aşan zaman günün en mutlu zamanıydı. Bu bir saatin duyumsallığı Tanrıların şerbeti kadar dört başı mamurdu. Renato'nun parmakları uzun, serin ve gümüş bir musluktan akan su kadar berraktı. Gözleri Paolo'nunkiler kadar koyu ve dumanlı, sesi insanı okşar gibiydi. Her öğleden sonra giriştikleri sohbet bir öncekinin devamı olur, bir öncekinin pervasızca yarım bırakıldığı yerden gene pervasızca başlatılır ve hemen hemen her defasında da kadınlarından söz ederlerdi. Renato Paolo'yu şıklık ve incelikte kendisine örnek almıştı. İyi bir Katolik olmayan Paolo günah çıkarmaya gitmez fakat benzer bir amaçla kelebek gibi uçucu varoluş biçimine bir anlam katmak üzere Renato'ya giderdi. Bazen Renato'nun uzun ve serin parmakları hiç kıpırdamadan dakikalarca Paolo'nun narin yanakları üzerinde durur, müşterisinin dili ve çene kemikleri bu parmakların altında, girişilen tembelce konuşmanın etkisiyle kolaylıkla, belli belirsiz oynardı. Tembellik ve duyumsallık söğütlerin gölgesinde birbirine karışan iki berrak, sakin dere gibi ikisi arasında gider gelirdi. Romalıların piyasaya çıktıkları saatte kaldırımlardaki gösterişli çalımlanmaları seyredebilsinler diye berber iskemlesini uygun bir açıya yerleştirirlerdi. Akşamüstünün geç saatlerinde çıkılan bu piyasa, Amerikalıların da kolaylıkla tavlandığı hoş bir alışkanlık olduğu için bu saatlerde berber dükkânından Paolo'nun servet ve incelikli bir serkeşlikle dolu dünyasında yeri olan he-

men herkesi görmek mümkündü. Pencerelerden, içinden geçildiğinde ahenkli bir çınlamayla birbirine çarpan kırılgan, yumuşak, donuk, gümüşsü metal zincirlerle perdelenmiş girişten hepsini de görebilirdiniz. Bu metal zincirler, kışın girişte duran kapının yerini tutuyorlardı. Kış çoktan geride kalmıştı artık. Ağırlıksız metalden perde şimdi hem yavaş yavaş olgunlaşıp sıcağa, neredeyse yaza dönüşen havayı hem de yaya kaldırımından gelen bölük pörçük konuşmaları taşıyordu içeriye. Gözler önüne serili eğlencenin ardı arkası kesilmiyordu, öyle ki zaman zaman tembel gözkapakları zevkin doruğuna çok kolay erişmekten korkarak adamakıllı şehvetli bir okşayışın tam ortasında duralayıveren bir el gibi kırpışıyor, kapanıyordu.

Sıcaklık arttığından beri Renato'nun uzun, serin parmaklarının gösterdiği özen genç, gözde müşterisine gitgide daha çok zevk vermeye başlamıştı. Çoğunlukla sakal tıraşıyla başlarlar, değişik aralarla sıcak havlular konulması ya da mentollü yüz kremlerinin sürülmesi arasında değişen, tantanalı bir masajla sürdürürlerdi. Paolo'nun genç cildi kusursuzdu. Rengi oldukça yoğun krema rengindeydi, dokunulduğu zaman da ele neredeyse krema kadar pürüzsüz gelirdi. Cilt bakımı açısından bakıldığında masaj gereksizdi, ama yüzle parmakların sürekli dokunuşunun olanca doğal kıldığı sohbet gibi, bu masajın da sırf fazladan oluşu açıkça söylenmeyen bir gereklilik nedeni oluyordu. Tıraş edilir ve masajı yapılırken, bir Güney İtalyalı için oldukça uzun boylu olan Paolo koltuğa gömülerek kaykılır, bir eli varlığının merkezinde yani kasığının üzerinde olduğu halde bacaklarını iki yana açardı. Oraya yerleştirilen o el, genç Kont Paolo'nun sadece onunla ve onun için yaşadığı değişmez konuşma konusuna, cinsel yaşantıya güç ve ışık sağlamak üzere prize sokulmuş

bir elektrik teli gibiydi. İki genç adam arasındaki bu düş gibi ilişkinin tatlı tembelliği, fazladanlığı neredeyse bir yıldır sürüp gidiyordu. Bu süre içinde Paolo ardarda gelen üç «koruyucusu»yla giriştiği, önce Sinyora Coogan'la başlayan sonra aşağı yukarı aynı günlerde son derece zengin Yahudi Baron Waldheim'la (ona «Barones» diyorlar, kendisinden sanki bir kadınmışçasına söz ediyorlardı) sürdürdüğü ilişkiyi, ardından da oldukça gözde bir Amerikalı hanımla, Mrs. Jamison Walker'la olan kısa fakat müthiş beraberliğini dizi öyküler halinde anlatmıştı. (Sonuncusunun kocası Tanca'da gözünü morartmıştı gerçi, ama hanım daha önceden ona bir çift yakut kol düğmesi armağan etmiş, bunların satışından eline iki bin beş yüz dolar geçmişti.) Şimdiyse üç aydır bütün ötekilerin hepsinden çok daha fazlasını umduğu Mrs. Stone'la beraberdi. En varlıklıları oydu, hem aralarında kendisine olan ilgisi gösteriş merakından çok daha derinlere kök salmış olan tek kadın da oydu.

Paolo, kendisininkinden çok daha karmaşık bir ruhun yüzeyi altında yatanları göremeyecek ya da görmek istemeyecek kadar kendine vurgun, hovarda bir salon adamıydı. Karşısındaki insana bir kere, o da ilk karşılaştıkları zaman bir göz atar, ne kadar iyi giyimli olduğunu aklına yerleştirerek ikinci bir kere bakma derdinden kurtulurdu. Ancak bir soru soracağı ya da istekte bulunacağı zaman yönelttiği o uykulu, neredeyse bakıp da görmeyen bakışlar bir yana gözlerini insanın yüzüne hiç çevirmezdi. Bu cilve olduğu kadar kendisinin dışındaki her şeye karşı duyduğu o müthiş kayıtsızlığın da bir parçasıydı. Ve işte, algılama yeteneği en alt düzeyde olan Paolo bile Mrs. Stone'da ölçüsü kadar niteliği de alışılmadık olan belli bir yalnızlığın varlığını sezmişti; kendinden başka hiçbir engele kulak asma-

yan genç bir serüven adamı kurallarla savunmalardan oluşan incecik duvarı aştığında bu yalnızlıktan öyle güzel yararlanabilirdi ki... Mrs. Stone'un kendini savunma biçimi oldukça hayranlık vericiydi tabii. Paolo'nun iki katı yaş yaşamış, mesleğinde baygın bakışlı, sadece aynalara yönelecek derece güzel birçok genç adam tanımıştı. Bu genç adamlar geçmişte ilgisini çekmemişti, ama onları tanımıştı, biliyordu. Dirençleri öylesine az olduğundan kendisiyle aynı sahneyi paylaşmalarından hoşlanmıştı. Boylarının ölçüsünü almak parmağını kremalı pastaya daldırmakla birdi, öte yandan bunlardan o kadar iyi yardımcı oyuncu olurdu ki... Ne heyecanlanırlar ne de heyecan uyandırırlardı. Sahnede nasıl davranacaklarını bilirlerdi, istediğinizde elinizin tersiyle silebilirdiniz. Eğlenceli olurdu. Zaman zaman kuliste terli, genç avuçlarını kavramak, sinirlenme, her oyunun açılış gecesi vardır, bazıları da kısa zamanda kapanır demek insanın hoşuna giderdi. Bedenleri o ağır erkek kokusunu salmadığı ya da bu koku talk pudrasıyla çam kolonyasından seçilemediği için soyunma odaları güzel kokardı. Onlara beslediği sevecenlik duyguları onları her zaman yıkıp yok edebileceğinin farkında olmasından ileri gelir, bu sevecenlik içine aşağılama da karıştığından daha da sıcak olurdu.

Mrs. Stone'un Paolo'yu geçmişte, meslek yaşamında kolaylıkla baskı altına alabildiği bu genç adamlarla özdeşleştirmesi ancak başlarda olmuştu. Çok geçmeden belirgin farklar ortaya çıkmıştı. Nedense huysuzluğu, süzgünlüğü onu kadınsı kılmıyordu. Paolo'nun baharlı ya da gül kokulu kolonyalarının ardında hâlâ kendi cinsine özgü o ağır koku vardı. Bu Mrs. Stone'un genç erkeklerde hiçbir zaman hoşlanmadığını söylediği, oldukça rahatsız edici bulduğu bir şeydi. Paolo'yla ilk karşılaştıklarında bunu farketmiş ve hoş bulmadığını

geçirmişti aklından. Fakat son günlerde bazen sırf bu kokuyu duymak için Paolo'nun yakınında durduğunu, o sigarasını yaktıktan sonra yanından ayrılmadığını, ya da onun eline bir içki tutuşturduktan sonra sanki bir an için düşüncelere dalmış gibi oracıkta kalakaldığını farkediyordu. Özellikle de elleri aklına takılmıştı. Kütüphanedeki divanın biraz ilerisine düşen masanın üzerinde içinde ampul yanan ışıklı bir küre vardı. Paolo'nun bedeninin dokunuşuyla baştan çıkmışçasına, şayak kumaşın örttüğü kalçalarının üzerinde dinlendirdiği elleri gözüne sık sık bu ışıklı dünyanın iki yarım küresi kadar parlak ve büyük görünürdü. O zaman bu ellerin memelerinin üzerine yerleştiğini, her iki elin her iki memesini bütünüyle kavradığını, onlara sıcaklık verdiğini geçirirdi aklından.

Ne var ki Mrs. Stone kendini savunmayı elden bırakmadı. Bu rahatsız edici bulgular onu yalnızca daha dikkatli, daha hatasız olmaya götürmüştü. Paolo onu geç saatte evine bıraktığında kapıda iyi geceler diler, birlikte geçirdikleri son dakikalarda biraz gerginleşir, zaman zaman elini uzatmaktan bile kaçınırdı. Bir ilişkide girişken davranmanın fırsat kaçırmak anlamına geldiğini Mrs. Stone da Paolo kadar iyi bilirdi. Şimdi Paolo'nun elinde olan güzellik kozunu kendisi de elinde tutmuştu bir zamanlar; hem de o kadar uzun zaman tutmuştu ki kendi kendisiyle başbaşa olduğu açıksözlülük anlarında artık bu koza sahip olmadığını söylese bile, toplum içindeki davranış biçimini, toplumsal yordamını yöndendiren hâlâ bu kozu elinde bulundurması gerçeğiydi. Karşısındakiyle oynaşmaktan çok karşısındakinin kendisiyle oynaşmasına alışkın olduğunu açıkça belli etmişti Paolo'ya.

İlk karşılaştıkları günün akşamüstü yaşlı Kontes Paolo'yu Mrs. Stone'un dairesine getirdiğinde Paolo şö-

minenin üzerindeki rafta duran bir kül tablasının içine armalı kabartma kartvizitini bırakmıştı. Kartın bir köşesinde telefon numarası, öteki köşesinde de adresi vardı. Ama aradan günler geçti, Mrs. Stone ne telefonla aradı ne de o sıralar sık sık görüştüğü Kontes'e Paolo' dan söz etti. Sonunda, Kontes her zamanki yöntemlerin sonuç vermediğini, ilk adımı Paolo'nun atması gerektiğini açıkça söyledi. Bu kadın hâlâ çok onurlu, dedi Kontes, yaşına boyun eğemedi daha. Paolo Mrs. Stone'u ilk defa telefonla aradığında Kontes de onu fısıltılarla el hareketleriyle kışkırtmak üzere yanıbaşına oturmuştu. Telefon konuşması istenen sonucu vermedi. Mrs. Stone dostça konuşmuştu, nazik ve temkinliydi. Paolo'yu hemen hatırladı. Hatta rafın üzerinde unuttuğu kartvizitten bile söz etti. Ne var ki Paolo'yla akıl hocasının umdukları kokteyl ya da akşam yemeği davetini yapmadı. Artık daveti Paolo'nun yapması gerekirdi. Mrs. Stone'u yemeğe götürdü, yemeğin parasını da cebinden ödedi. Mrs. Stone Paolo'yla birlikte olmaktan duyduğu hoşnutluğu gizlemediyse de ilişkinin gidişini yönlendirmeyi ona bıraktı. Paolo'ya telefon etme alçakgönüllülüğünü göstermesi ancak çok sonraları oldu. Bu attığı tek adımdı. Paolo'nun duruma egemen olmasına da yetmedi. Paolo, Via Veneto'daki arkadaşlarına yalan söylemiş, Mrs. Stone'un metresi olduğunu ima etmişti. Kadının gözlerindeki arzuyu gördüğü doğruydu, ama bu arzu bir aynada ya da penceredeymişcesine orada, gözlerinde kalmış, Paolo'nun inceden inceye uyarmaları karşısında dışarıya vurulmamıştı. Sonuçta o da eskisi kadar inceden inceye uyarmamaya başladı. Odalık erkek pozları, baygın bakışlar bir işe yaramayınca sonunda bir gece Paolo elini uzattı ve mücevherli eli aldığı gibi dizinin üzerine yerleştirdi. Parmakları avucunun içinde önce sıkı sıkı tuttu sonra daha az sıkar ol-

du, ama bu parmaklar koyduğu yerde ancak bir ya da iki dakika kaldılar. Sonra kadın elini yavaşça onun kavrayan elinden çekti, olaydan pek etkilenmemiş görünerek kendi kucağına koydu.

Bu durum Paolo için artık dayanılmaz olmaya başlamıştı, ne yapacağını bilemez durumdaydı. Çünkü Paolo zamanın akışıyla sürüklenip giderdi ve artık zaman ona karşı çalışmaya başlamıştı. Mrs. Jamison Walker'ın Fas'ta armağan ettiği yakut kol düğmelerinin satışından eline geçen para onu bir sezon boyu oldukça iyi geçindirmişti. Ama sezon sona ermişti artık. Paolo çoğunlukla göze alınan her şeyin bütün bütüne gözden çıkarılmasına varan gerilemelerin, büyük boyun eğişlerin adımını atmak istemiyorsa çok yakın bir tarihte aynı türden bir talih kuşu konmalıydı başına!

Beni istediğini biliyorum, diye bağırdı Paolo Kontes'e. Neden hiçbir şey söylemiyor ya da bir girişimde bulunmuyor?

Sabret, dedi Kontes, Roma bir günde kurulmadı!

Ben Romalı'yım, dedi Paolo, ama Roma değilim. Hemen harekete geçmezse Galleria'nın orada müşteri peşinde koşmak zorunda kalacağım!

Hele bir koş da, diye uyardı Kontes, defterimiz dürülsün. Galleria'nın kokusu insanın sadece elbiselerine değil tenine, soluğuna bile siner! Benim gibi çoğunlukla aç da gezsen ya her şey ya hiç diyecek kadar güçlü olmak zorundasın!

İşte Nisan sonlarına doğru bir akşamüstü Paolo ve genç berberi Renato Mrs. Stone'un Cadillac marka arabasından indiğini gördüklerinde durum bu merkezdeydi. Berber dükkânının vitrininin o kadar yakınında inmişti ki, tek başına olup da hiç kimsenin bakışlarını

üzerinde hissetmediği zamanlar açık mavi gözlerine inen o ürkek, meraklı bakışı her ikisi de açıkça görebiliyorlardı.

Tanrım, o buraya mı geliyor? dedi Paolo ürkmüş bir fısıltıyla.

Şu hanım mı, dedi Renato, müşterilerimizden değil.

Kim olduğunu bilmiyor musun? Sinyora Stone işte bu, diye bağırdı Paolo.

Bu isim tiz fısıltılarla dükkânı baştan başa dolaştı. Dükkândaki herkes, müşteriler, berberler, manikürcü kızlar, kalfa çocuk dikkatlerini pencerenin önünde bir an duraladıktan sonra geçip giden kadına yönelttiler, havlular soğudu, tıraş fırçalarının üzerindeki köpük kurudu. Bu birkaç dakika içinde Mrs. Stone'un duruşunda o eski günlerinin görkeminden sürgüne uğramış bir şeyler Paolo'nun dedikodularıyla yaratılan gülünçlüğü sildi götürdü.

Hiç bilmiyordum, dedi Renato özür dilercesine, bu kadar olağanüstü bir kadın olduğunu!

Paolo da etkilenmişti; hoşuna giden şey kadını yalnızca kendinin tanımasından çok ötekiler üzerinde yarattığı etkiydi. Ne var ki eline geçirdiği taşı gediğine koymadan edemeyeceği için yanındakilere döndü, ateş bacayı sarınca bir el atıp su dökmeyecek kadar da olağanüstü değildir canım, dedi.

Gürültülü kahkahalar bir an süren bu saygılı sessizliği bozdu. Paolo'nun son söylediğinde ayaktakımının kullandığı oldukça açık saçık bir deyimi çağrıştıran bir söz oyunu vardı, Mrs. Stone'un aralarına koyduğu uzaklığın öcü alındığı için memnundu. Bu dokundurmayı yakıştırırken içinden gün gelip bunu gerçekleşti-

receğine yemin etti. Bu uzaklık un ufak olacaktı, un ufak olmaya başlamıştı bile. Mrs. Stone onu dün iki kere aramış, ikinci konuşmalarında Paolo telefona doğru esnemiş, kararlaştırdıkları üzere buluşamayacaklarını söyleyerek özür dilemişti. Belki de kadın onu düşünüyordu şimdi, bulvar boyunca onu aramaya çıkmıştı. O sarıya boyalı saçların parmakları arasında gerildiğini, kendisi sahte hazlarla titrerken ağzını arzulayan sıcak soluğunun aşağıya doğru indiğini şimdiden gözünün önüne getirebiliyordu. Hem de nasıl olacaktı, yaşamı üzerine bahse girerdi ki yapacaktı bunu! Bütün oyunculuk yeteneğine rağmen menekşe rengi gözleri Mrs. Stone'u ele vermişti. Bu gözlerde Paolo'nun kafesinden çıkarıp salıvereceği bir yırtıcı kuş vardı, ama göklere bulutlara doğru değil...

Mrs. Stone sanki dükkândaki kahkahaları duymuş, bunların kendisine yönelik olduğunu anlamışçasına yüzünü gizlemek üzere eldivenli elini kaldırdı, yürümeye başladığı yönün tam tersi yönde ilerledi, sabırsız bir arayış içindeki bir kadın tavrıyla bitişikteki lokantanın kaldırıma taşmış masaları arasından geçti. Daha berber dükkânı vitrininin çerçevesinden çıkıp gözden kaybolmamıştı ki peşine biri takıldı. Bir saatten fazla bir süredir köşede oyalanan genç bir adam gömleğinin yokluğunu gizlemek üzere paltosunun yakalarını kaldırmış, aralarına temkinli bir uzaklık koyarak onu izlemeye başlamıştı. Renato bunu görünce güldü; Paolo'nun üstünlük duygusu zedelenmişti. Bu genç adamın Mrs. Stone'un peşine takılmasının hiç de hoş bir şey olmadığını geçirdi aklından. Oturduğu yerde doğruldu, dizlerini bitiştirerek kalçasını hâlâ gülmekte olan genç berberin kalçasından çekiverdi.

Dur bakalım, dur daha! diye mırıldandı. Buluşmak için verilmiş sözüm var.

Mrs. Stone Roma'nın bahara boğulmuş yollarını sarıp sarmalayan göz kamaştırıcı güneş ışığında ne yapacağını bilemez haldeydi. Bütün vitrin camları öylesine cilalanıp parlatılmıştı ki bazen vitrinlerin arkasındakini göremiyordu insan. Hangi yola sapacağını, nereye gideceğini bilememek serseme çeviriyordu onu. Sokaktakiler sarhoş olduğunu sanacaklardı. Amaçsız olmak sarhoş olmaya benziyordu. New York'ta hep buluşmak için verilmiş bir sözü olur, şu saatte şu yerde bulunması gerekirdi; burada — hiç! Saatler boyu belirsiz yönlere doğru süzülüp gitmeye yetecek kadar zamanı oluyordu. Buluşmak için sözleştiği tek insan Paolo idi, Paolo'nun buluşma sözleriyse hep bir parça belirsizlik taşırdı. Sabahleyin ararım ya da geçerken alırım birer kokteyl içeriz, derdi. Hiçbir şey saate bağlı olmazdı. Bazen gelirim der sonra hiç görünmezdi. Onu görmediği, ondan bir haber bile almadığı ikindilerden biriydi gene; Roma'da sürdürdüğü hayatın bütünüyle bu ilişkiye bağlı olduğunu farketti birden. Orta direği olmasa devrilip, gevşek kıvrımlarla çöküverecek olan bir çadırın bezi gibi...

Derken el çantasını açtı, içindekileri karıştırarak güneş gözlüğünü aradı ama bulamadı. Ne garipti, son günlerde ne kadar çok şey unutuyordu. Kafasını meşgul eden pek bir şey yoktu, hatta denebilir ki Paolo dışında hiçbir şey yoktu, ne var ki yeni bir oyunun açılı-

şına hazırlandığı en yoğun dönemlerden bile daha doluydu kafası. Tekrar kaldırımın ortasında durdu; her iki yönden gelmekte olan yayalar çevresinden dolaşmak zorunda kaldılar. Görmeyen gözlerini kırpıştırarak dükkânların vitrinlerine baktı, şapkasının geniş kenarını biraz çekiştirdi. Gözleri nemleniyordu. Bu çiğ ışık ağlamasına yol açarsa kirpiklerindeki siyah boya çözülecekti. Bunun için aceleyle yürümeyi sürdürdü, sonra caddenin karşısına gelen ilk köşesinden daha gölgeli bir sokağa saptı. Gölge biraz rahatlatmıştı onu ama duyduğu şaşkınlığı gidememişti. Gerçekten de durmalı, aklını başına toplamalıydı. Ne budalaca işlerdi bunlar! Neden arabadan inmiş, şoförü savmıştı sanki? Şu anda ona kendisini nereden saat kaçta alması gerektiğini bile söyleyip söylemediğinden emin değildi. Ne yapıyordu, yolunu kaybetmiş bir köpeğin koklaya koklaya sahibinin izini sürmesi gibi o da sokaklar boyunca Paolo'yu mu arıyordu? Yok canım, bu kadar kötülemiş olamazdı, hem *bu kadar kötülemiş bile olsa* bir yerlere oturmalı, düşünüp taşınmalı, aklı başında bir karara varmalıydı. Kişi aklının alt edilmesine göz yumduğunda böylesi olaylar dosdoğru deliliğe götürebilirdi.

Tekrar durdu. Bu sefer uzun bir vitrinin önünde durmuştu. Sanki vitrine bakıyormuş gibi görünüyordu ama vitrinin içinde ne olduğu konusunda en ufak bir fikri bile yoktu. Sadece sinir dengesini sağlamak, yönünü bulmak için durmuştu. Ama dakikalar uzadıkça uzadı, zihninde hiçbir şey olmadı. Vitrinin içindekiler biraz daha seçiklik kazanmaya başladı. Özenle işlenmiş deri eşyalardı bunlar. Bakışları kayıtsızca bu eşyalar arasında dolaştı, sonra birden irkildi. Biri karanlık dükkânın içinde durmuş, dışarıya kendisine bakıyordu. Roma'da alışverişin kesintiye uğradığı uzun ikindi saatleriydi bunlar, dükkân kapalıydı, içerisini aydınlatan

tek şey sokağın ağaçlarla gölgeli ışığıydı. Adamı pek açık seçik olarak göremiyordu ama o kadar Paolo'yu andırıyordu ki kalbinin heyecanla yerinden oynadığını hissetti. Bir an sonra karaltının dükkânın içinde olmadığını farketti. Gördüğü şey dükkânın uzun vitrinin öteki ucunda ama kendi bulunduğu tarafta duran bir karaltının izdüşümüydü. Paolo'dan biraz daha uzun boylu, ama çevrede sıkça görülen tipten genç bir adam... Adama bakmadı. Sonraları kendisini adama bakmaktan alıkoyanın ne olduğunu bilememişti. Bir şey alıkoymuştu işte. Bir şey gözlerini ona çevirmeme konusunda onu uyarmış, o da çevirmemişti. Vitrindeki deri eşyalara bakarmış gibi yapmayı sürdürmüş, tedirgin bir halde adamın yoluna gitmesini beklemişti. Ama o da orada oyalanmıştı. Akmakta olan suyun hafif şırıltısını duyduğunda Mrs. Stone bunu ilk anda öteki gezginin yapmakta olduğu bir şeyle bağdaştırmamıştı. Roma, uzak ya da yakın, gürültülü ya da belli belirsiz duyulan akan su sesiyle dolu bir kenttir. Bu kente kimliğini mavi göğe karşı yükselen krem rengi kubbeler kadar akan su sesi ve taş basamaklar da verir. İşte bu nedenle de vitrinin öteki ucundaki adamın vitrine karşı işiyor olması kolay kolay akıl edilebilecek şey değildi. Ancak ses azalmaya başladığında bu sesin ait olduğu işin ne olduğunu anladı Mrs. Stone. Öylesine irkilmişti ki hafif ama duyulabilecek bir çığlık attı. Hemen vitrinden çekildi, tam tersi yönde ilerlemeye başladı. Hızlı hızlı yürüyordu artık; küçük bir otelin girişine kadar geldi, geçirdiği sarsıntının etkisini üzerinden atmak amacıyla içeriye girdi. Olay kendi başına çok da şaşırtıcı değildi. Onu asıl şaşırtıp kaygılandıran aynı genç adamın karşısına önceden de çıkmış olmasıydı. Evet, aynı genç adam rastlantı olamayacak kadar sık aralarla yoluna çıkmış, kentte gezip dolaşırken dikkatini çekmeye ça-

lışmış, hiçbir defasında bugünkü kadar şaşırtıcı olmamakla birlikte hep gizli bir işaret vermek ister görünmüştü.

Mrs. Stone bir yıl içinde birbiri ardınca üç büyük önemli ve sarsıcı olay yaşamıştı. Bunlar mesleğini bırakması, kocasının ölümü bir de adetten kesildiğinde girdiği yaşam evresiydi. Her olay kendi başına sarsıcı olmuş, hele üçü bir araya geldiğinde Mrs. Stone'da neredeyse ölüm sonrasını yaşadığı izlenimini uyandırmıştı. Roma'yı biraz da bu çeşitten bir yaşamı sürdürebileceği en uygun yer olduğu için seçmişti; kentin o kadar büyük bir bölümü geçmişte yaşar gibiydi ki... Önceleri Excelsior Oteli'nde kalmış ama savaş sonrasının sürüp getirdiği Amerikan turistleriyle filmciler kalabalığının içindeki tanıdıklarla o kadar sık karşılaşır olmuştu ki rahatsız olmaya başlamıştı. O daha kara gözlüklerini takmaya fırsat bulamadan biri lobinin öteki ucundan saldırır, çığlık çığlığa bir selam yollardı. Bu selamda nasıl bu kadar değiştiğini soran, külrengine dönmesine aldırmadığı saçlarına, tiyatroların ışıklı reklamlarından silinen ismi kadar elle tutulur biçimde toplum yaşamından el etek çeken yüzüyle bedenine yönelik bir gözlerine inanamazlık bulunurdu. Bu karşılaşmalardan kaçınmak üzere kentin damlarının tepesinde bir kuş tüneği gibi tek başına duran yeni katını kiralamıştı. Sadece iki hizmetçisi vardı, bütün kentte de bundan fazla dostu yoktu zaten. Bedeni yavaş yavaş içinde bulunduğu yeni koşulara ayak uyduruyor, kendi de yaşamını altüst

eden o üç ayrı kopuşa uyum sağlıyordu. Zamanla o sersemlik duygusu azaldı, günün birinde saçlarına eski sarışınlığını yeniden kazandırdı ve Villa Borghese yakınlarındaki bir ahırla anlaşarak bedeninin diriliğini korumak üzere her sabah ata binmeye başladı. Aradan çok geçmeden adres defterini çıkardı, savaştan önce kocasıyla İtalya'ya yaptıkları bir yolculuk sırasında tanıştıkları yaşlı Kontes'i aradı.

Telefondaki sesin verdiği ismi tanıdığında Kontes'in sesi heyecandan titremişti. Yaşlı Kontes'i böylesine heyecanlandıran Mrs. Stone'un tiyatro dünyasındaki ismi değil, ölen kocası Mr. Stone'un şimdi büyük olasılıkla bu Amerikalı dulun eline geçmiş bulunan dillere destan servetiydi. O kadar heyecanlanmıştı ki soluğu kesilir gibi olmuş, kapı çalındı özrünü öne sürerek ahizeyi birkaç dakikalığına elinden bırakmak zorunda kalmıştı. Telefona dönüp aklını başına toplayarak sesine çeki düzen vermesi ve konuşmayı sürdürebilmesi için pencereye doğru yürümesi, üst üste derin soluklar alması gerekmişti.

Yapmacık da olsa yeterince inandırıcı olan içtenliği Mrs. Stone'un yalnız kalbini bir anda kazanmıştı. Yakın tarihteki bir öğle yemeği davetini hemen kabul etmiş ve böylece Roma sosyetesinin oldukça özel bir kesimine kabul edilmişti Mrs. Stone.

Bu iki yıl önce olmuştu.

Mrs. Stone'un Paolo denen delikanlıyla karşılaşması da oldukça yeniydi ve yaşlı kadın aracılığıyla olmuştu. Paolo Kontes'in ona tanıştırdığı ilk Roma'lı genç değildi. Ondan önceki üç genç ona eşlik etmekten ileri gitmemelerine karşın her biriyle olan ilişkisi Mrs. Stone'a oldukça pahalıya patlamıştı. Her biri de ona daha senli benli hizmetlerde bulunmaya hazırdılar kuşkusuz, ama Mrs. Stone hiçbirinden böylesini istememiş-

ti. Her biri de az çok birbirine benzer özürlerle yaklaşıp oldukça yüklü ödünç paralar istemişler, bu paralar karşılığında canı çektiğinde emrine amade olabileceklerini söylemişler, fakat bu an gelip çattığında Mrs. Stone her defasında gerilemişti. Onları horlamadan ama oldukça üzgün bir tavırla istedikleri ödünç paraları vermiş, aynı zamanda kendisine eşlik etmeleri yolundaki isteğini yanlış anladıklarını bildirmiş, bir daha da görüşmemişti. Mrs. Stone'un bilmediği, bu para isteklerinin her birinin Kontes tarafından tezgâhlandığı, ele geçen paranın da her defasında yaşlı kadınla bölüşüldüğü gerçeğiydi. Önceleri bilmiyordu belki ama zamanla başından attığı her gencin ardından yaşlı kadının zor beğenir bir müşteriye mallarını gösteren tüccar gibi tutup başka birini getirdiğini görünce kuşkulanmaya başladı.

İşbilirliğin bu kadarından tedirgin olmaya başlamıştı. Hayal kırıklığına uğramış, incinmiş hatta belki biraz da utanmıştı ama yaşlı kadınla görüşmekten vazgeçmedi. Bütün çingeneliğine rağmen yaşlı kadında belli bir zerafetin süregeldiğini görüyor, buna gıpta ediyordu. Sosyetede kanatları altına girdiği bu kadının yoksulluk ve yaşlılık sonucu aristokrat ve şık Roma'nın kıyılarına düştüğünü anlamak Mrs. Stone'un uzun zamanını almadı. Gene aynı çabuklukla bu çevrenin artık sahtekârlık edip boşuna çabalar harcayacak hali kalmamış bir kadın için en uygun çevre olduğunu da sezmişti. Artık şu anda hayalleri yıkılmıştı gerçi ama sadece istediğinin ne olduğunu ya da ne olabileceğini değil, elde edebileceğinin ne olduğunu da bildiğinden eskiye oranla daha çok güven duyuyordu kendisine. Çünkü bilmek bilinçle bilmek demek değildir her zaman. Mrs. Stone'un bilmekten çekindiği kendine ilişkin pek az şey vardı dünyada. Son bir iki yıl içinde kocasının ölümünden ve mesleğini bıraktıktan bu yana kafasın-

daki engeller gürültüsüz patırtısız, gözlerden uzak bir biçimde alaşağı olmuş, büyük bir kapı açılmış, bir esinti en yürekten itirafları bir bir içeriye taşımıştı. Ama bunların bütün duvarlara birer birer yazılmasına gerek yoktu ki. «Biliyorum» bile demeden bilinebilirdi hepsi de. Kapılıp gitmesinde amaç değilse de yön vardı, hem kimi zamanlar yön, görüp göreceğimiz tek amaç olabilir.

Mrs. Stone'la genç Paolo'nun beraberliği hiç de Kontes'i hoşnut edecek biçimde gelişmemişti. Paolo üç aydır geceli gündüzlü Mrs. Stone'la beraberdi. Bugüne kadar kravatları dışında, yedikleri yemeklerden daha dişe dokunur bir şey koparamamış olduğuna bakılırsa Paolo'nun kendisini atlatmayı aklına koyduğuna inanası geliyordu kadının. Delikanlıyı kavgacı sorgulamalarıyla rahatsız ettikçe beriki de ona kendi özdeyişlerinden biriyle karşılık veiiyor, sabırlı ol lütfen, Roma bir günde kurulmadı diyordu.

Kontes bu gerekçelerden hiç de etkilenmişe benzemiyordu. Bir kere, Amerikalı kadınlardan hanımefendi falan olmaz, demişti Paolo'ya. Kavram çelişkisi olurdu böylesi. Geçmişi iki yüz yıldan daha fazla olmayan ülkelerde hanımefendilere rastlanmazdı. Sadece türedinin biri değil sanatçı olarak da sıradan biriydi. A, evet herkesin tanıdığı biriydi ama Kontes'in onu New York ve Londra sahnelerinde görmüş olanlardan duyduğuna göre iyi bir sanatçıdan çok renkli bir sahne yıldızıydı. Evet son derece güzeldi bir zamanlar, güzelliğinin kalıntılarını hâlâ görebiliyordunuz, sokakta yürürken hâlâ sahnedeymişçesine endamlıydı. Etkileyiciydi, hâlâ da gösterişliydi ama bu dış görünüşe ancak şu koca dünyayla olan ilişkisi ötekilere oranla daha az olan toy bir oğlan kanabilirdi. Aslına bakarsan, divordu Kontes, Mrs. Stone turnayı gözünden vurmuş bir orospudan başka

bir şey değil, bir zamanlar kendine verilen sadakaları şimdi sağa sola dağıtabilecek durumda, bu koşullardaki ve bu karakterdeki birçok kadın gibi arsızlığı görülmemiş biçimde sınırsız. Kendine gerçekten saygısı olamayacağı gibi gururu da gerçek olamazdı, yalnızca kafasına koyduğunu yapmış, parayla önemli bir yere gelmişti. Bu «hanımefendi,» dedi kontes sonunda, bir «tipo cattivo» olmak yolunda. Adı dillere düşüyor bile. Kısa bir süre sonra benim onu tanıştırmak budalalığını gösterdiğim kişilerden hiçbirini evine sokmayacak ama bu da engellemeyecek onu. Roma'yı tüketince Tanca'ya gider; böyle düşen kadın kolay kolay dibe vurmaz!

Bana kalırsa, dedi Paolo, hainlik etmek istiyorsun. Kadın yalnız, artık genç de değil, üstelik çok da heyecan verici bir mesleği bırakmış. Ama bana karşı olan duyguları — evet, romantik fakat çıkarcı değil! Beni yatağa atmaya kalkışmadı. Beni hiç öpmedi. Kapıda ayrılırken birbirimize iyi geceler diliyoruz. Böylesi de, ne yalan söylemeli Sinyora Coogan'la Barones Waldheim'la hatta Mrs. Jamison Walker'la beraberken başımdan geçenlere taban tabana zıt! Tanışır tanışmaz aç kurtlar gibi saldırdılar üzerime, evet kurt sürüsü gibiydiler, kendime gelebilmek için iğneler yemem gerekti.

Öf be amma da yalancısın, dedi Kontes. Sinyora Coogan'a hiç evet demediğini herkes biliyor. Ya zavallı Baron, seni armağanlara boğmasına aldırmadan çılgına çevirdin onu. Mrs. Jamison Walker desen seni Fas'a götürüp bana cam olduğunu söylediğin krallara yaraşır bir çift yakut kol düğmesi armağan etti! Ne düşünüyorum biliyor musun? Bana kalırsa sen Mrs. Stone'la işi çoktan pişirdin. Şimdiye kadar eline düşenler arasında gerçekten yattığın ve hâlâ da düzenli olarak yatmayı sürdürdüğün tek kişi de o! Evet, bu konuda baştan aşağı yalan söylüyorsun, yalan söylüyor ve özürler uydu-

ruyorsun! Bir taraftan da küpünü dolduruyorsun tabii! Ya ben ne olacağım? Dün gece açlıktan bayıldım. Evet, evet! Kelimenin tam anlamıyla, Rosati'nin önünden geçerken yemek kokularını duyduğumda bayıldım! Hem de sokaktaki dilencilere beni bir hafta doyuracak kadar sadaka veren bir grup Amerikalı ile birlikteydim! Peki aç olduğumu söyledim mi? Tabii ki hayır! Onurum var benim, bir kadeh konyak ısmarladım, sanki parasını kendim verecekmiş gibi de çantamı açtım! Sen Mrs. Stone'la Quirinale'de öğle yemekleri yerken! Nasıl da atıştırdın kimbilir, obur seni! Bir de kalkmış ondan bir şey almadığını söylüyorsun, ona kara çalmak istiyormuşum, sana paranı...

Aspett', aspett' un momento! diye bağırdı Paolo. Sen benim adi bir *marchetta* olduğumu mu sanıyorsun?

Figlio mio! Başka ne olduğunu sanıyordun ki!

Ben bir «di Leo»yum! dedi Paolo.

Bense kara bir dünyaya açtım gözlerimi! dedi Kontes.

Davvero! dedi Paolo. Gözlerini kapadığın yer de karaborsa olacak!

Yaşlı kadın kızgınlıkla soludu. Delikanlı uzağa kaçarken tokadı suratına indiriverecek kadar uzun boylu değildi, onun için yumruğunu iyice sıktı, en kolayca erişebileceği bir yere kondurdu.

Paolo inleme numarası yaparak divanın üzerinde iki büklüm oldu.

Ecco, ecco!.. diye zevkle bağırdı yaşlı kadın. Bu gece işe çıkmana engel olur bu inşallah!

Kontes'in Mrs. Stone'la bir dahaki karşılaşması Roma'da film çeviren bir Hollywood prodüktörünün banliyödeki villasında verdiği yemekli partide oldu. Bu partide Kontes Mrs. Stone'u gizlice bir köşeye çekti.

Anladığım kadarıyla, dedi Mrs. Stone'a, son zamanlarda bizim delikanlıyla pek sık görüşüyorsunuz, Roma'daki en eski dostunuz olarak size onun hakkında birtakım başka şeyler de söylemek isterim. Çok sevimli buluyorsunuz onu, değil mi? Herkes öyle bulur. Roma'nın en sevimli oğlanıdır. Bu büyük olasılıkla dünyanın da en sevimli oğlanı olduğunu gösterir. Ama sevimlilikten daha önemli başka şeyler de var.

Ne gibi? diye sordu Mrs. Stone, bunlardan habersiz olduğunu gizlemeye gerek görmeden.

Paolo, dedi Kontes, gerçek bir Romalı'nın sahip olduğu niteliklerden yoksun! Oldukça varlıklı fakat sonradan yoksulluğa düşmüş bir aileden geliyor, ailenin unvanı amcasının gerçi, Papa tarafından yetmiş beş yıl önce verilmiş o da başka. Ama Paolo konusunda gözden uzak tutulmaması gereken başka bir şey var. Paolo küçük bir *marchetta* olma yolunda!

Bir ne?

İşi ya da parası olmamasına rağmen bunlar olmadan da oldukça rahat bir yaşam sürdüren delikanlılara bu ismi veririz. Bilmem böyleleri hakkında ne düşünürsünüz?

Mrs. Stone bu soruya gözle görülür biçimde gülümsemekten kendini alamadı.

Karşı değilim böylelerine, dedi.

İyi, iyi! dedi yaşlı kadın. Ne elde etmek istediğinizi bildiğiniz sürece tehlike azalır. Ama paranızın karşılığını almaya dikkat edin, cara! Sinyora Coogan'ı fena atlatmıştı bana sorarsanız.

Sinyora Coogan'ı mı?

A, Sinyora Coogan'ı bilmiyor musunuz? O da Amerikalı'dır, geçen yaz Paolo'yu Kapri'ye götürdüydü, grupta yatmadığı tek kişi Sinyora Coogan'dı diyorlar, zavallı kadıncağız o kadar sinirlendi ki her yanı kaşınmaya başladı. Kaşıntılar onu öylesine çirkinleştirdi ki uçağa atladığı gibi Afrika'ya gitti, balta girmemiş ormanlara karıştı. Gene de — Paolo'da bu tip oğlanlarda pek rastlanmayan hoş bir özellik vardır. *Marchetta* dediğimiz tiplerden söz ediyorum. Eli uzun değildir. Sinyora Coogan bile ona armağan ettiklerinin dışında, mücevherlerine el sürdüğünü ya da başka bir şey yapmaya kalkıştığını öne süremez, hem de biliyorsunuz onun mücevherleri arasında çok değerli parçalar vardı. Gece yatarken mücevherlerini sabun kabına yerleştirirmiş derler. Hani bana sorarsanız — belki siz de aynı kanıdasınızdır — yüz elli bin dolar değerindeki zümrütleriyle elmaslarını sabun kabına koyan kadının, hani kendi özel banyosuna koyup kapısını kilitlemek şöyle dursun, yatak odasıyla verandaya açılan başka bir yatak odasını birleştiren bir banyoya koyan kadının zengin olmaya şuncacık hakkı yoktur, layığı da balta girmemiş ormanlardır.

Mrs. Stone o anda açıklayamadığı nedenlerden ötürü Sinyora Coogan'la Paolo'ya ilişkin bu anekdotu gülünç olmaktan çok irkiltici bulmuştu. Bakışları odayı boydan boya geçti, Kontes'in sözünü ettiği delikanlıya yöneldi. Genç adam ve prodüktörün karısı pikaptaki müziğe uymuşlar dans ediyorlardı. Mrs. Stone gerçekten de böylesi bir güzelliğin, kural tanımazlığına tanrısal özür sağlayan kendine özgü bir dünya olduğunu aklından geçirdi. Kendisi de bir zamanlar böylesi bir güzelliğe sahip olduğunu, bu güzelliğin kural tanımaz ayrıcalıklarından yararlandığını biliyordu, ne varki zamanın ilerleyişi bu ayrıcalıklardan yararlanma özrünü geçersiz kıl-

mıştı. Dünya yasalarına boyun eğilen bir dünyada yaşıyordu artık. Sinirden kaşınan Mrs. Coogan'ın balta girmemiş ormanlara kaçışı gibi rezilce bir şey gelmeyecekti başına, yok hayır böylesi değildi onu bekleyen... Ama bu esmer oğlanla onun akıl almaz güzelliğine duyduğu sevecenliğin küçük mutluluklar dağarcığına bir şeyler katacak biçimde sona ereceğini umut etmek de çılgınlık olurdu. Gecelerini artık kesintiye uğrayan ayın altında geçirmeye başlamış değil miydi?...

Kontes, Mrs. Stone'un dikkati tekrar kendisine yönelinceye kadar daha dakikalarca konuşmayı sürdürmüştü.

Hangi kilisedensiniz? diye yersiz bir soru sordu.

Hiç, dedi Mrs. Stone. Metodist olarak doğdum. Neden sordunuz?

Ah, dedi Kontes. Size karaborsada dolap çeviren rahiple yakın bir dostunun hikâyesini anlatacak demektir!

Ne hikâyesi? Neden anlatacakmış?

Size acımasız bir rahibin dostunun on milyon liretini karaborsada nasıl dolandırdığını anlatıp bu hikâyeyle kalbinizi sızlatmaya kalkışacak, öyle ki sonunda arkadaşının kaybettiği parayı karşılamak isteyeceksiniz!

Ah, dedi Mrs. Stone kalbimin o kadar derinden sızlayacağını hiç sanmam. Sızlar belki ama on milyon liretlik de sızlamaz! Biliyor musunuz, Amerikalılar çevirdikleri filmler kadar duygusal değildirler...

Öyle olmamaları ne yazık, dedi Kontes büyük bir içtenlikle.

Birkaç saat sonra, aynı günün akşamüstü akşama dönerken Mrs. Stone'la Paolo Mrs. Stone'un dairesinin terasında oturuyorlardı. Paolo'nun yüzünde başağrısıyla açıkladığı oldukça düşüneeli bir ifade vardı.

Mrs. Stone alnına dokunduğunda içini çekti Paolo. Bir bacağını terastaki çadır bezi gerili salıncağın üzerinden aşırdı, omuzlarını arkaya vererek salıneağa uzandı.

Bir negrone ister misin? diye sordu Mrs. Stone.

Hayır, sarhoş olmak istemiyorum. Sarhoş olursam ağlarım.

Neden, Paolo?

Bir dostumun başına korkunç bir şey geldi.

Öyle mi?

Karaborsada para oyunlarına girişmişti. Sana ne yaptığını anlatayım. Vatikan çevrelerinde çok yüksek bir mevkii olan rahibin biri buna yanaşmış, savaştan sonra ellerinde birçok İngiliz ve Amerikan malları kalan bir şirket bildiğini, söz konusu malların büyük kârla karaborsada satılabileceğini söylemiş, dostum da buna bir kısmını satın alsın diye on milyon liret vermiş, rahip paraya el koymuş, dostum da hava almış. Geçenlerde anlaşıldığına göre rahip kokain kullanıyormuş, on milyon lireti de kokainle kadına yatırmış. Fabio, benim dostum da kalkmış Vatikan çevrelerinde sözü daha çok geçen birine gitmiş, o sahtekâr rahibe verdiğim on milyin lireti geri vermezseniz Komünistler'e gider, her şeyi anlatırım, korkunç bir rezalet çıkar, gelecek bahardaki seçimlerde Hıristiyan Demokratlar'ın defteri dürülür, demiş. Vatikan ürkmüş, aman Komünistler'e gitme, Komünistler'e gitme, Komünistler'e gitme demişler! Ayaklarına kapanıp yalvarmışlar, dini bütün olan arkadaşım da gitmeyeceğine söz vermiş. Bunun üzerine rahipten aldığın makbuzu göster demişler. O da tut-

muş vermiş makbuzu. Önemli adamlardan biri elinde makbuzla çıkmış gitmiş, ötekiler Fabio'yla odada kalıp şarap içmişler, dua etmişler. Sonunda sarhoş olmuş Fabio, makbuzla para nerede demiş, ama senin makbuzun falan *yoktu ki* demişler. *Nerede* makbuz, *geri verin* onu bana! demiş Fabio. Neyi, neyi geri verelim, diye sormuşlar. Biz makbuz falan görmedik.

Paolo bütün bunları bir solukta anlatmıştı, ayağını çadır bezi gerili salıncağın kol dayayacak yerine dayamış bir aşağı bir yukarı sallıyor, işkence altındaymışçasına kıvranıyor, sık sık derin derin iç geçiriyordu, sonunda gerçekten ağlamaya başladı.

Mrs. Stone dinlememişti. Bu hikâyeyi yüzlerce kere duymuşçasına büyük bir bıkkınlık ve ilgisizlik vardı içinde. Ama on milyon liretten söz edildiğini kavramış, tirad sona erdiğinde de kaç dolar edeceğini kabaca hesaplamıştı.

Paolo, diye mırıldandı, arkadaşın hemen mi istiyor bu parayı?

Hem de çok acele, yoksa havagazı musluğunu açıp canına kıyacak!

Böyle aptalca bir şey yapacağını hiç sanmam.

Çaresiz kaldı. Şiir yazıyor. Kiliseye olan inancı sarsıldı.

Paolo ayağa kalkmış, ceketini giymişti.

On milyon liret oldukça büyük bir para, dedi Mrs. Stone.

Arkadaşlık sözkonusu olunca para nedir ki?

Ama söz konusu olan bu kadar büyük bir paraysa, dedi Mrs. Stone, çoğu zaman arkadaşlığı aşar iş.

Arkadaşlığı aşan ne olabilir ki! dedi Paolo. Dünyanın en güzel şeyidir arkadaşlık!

Bunu kim söyledi sana? Mrs. Coogan mı yoksa?

Mrs. Coogan mı?

Evet, bak Paolo, ben zümrütlerimle elmaslarımı sabun kabına koymam, dedi Mrs. Stone tatlılıkla.

Neden söz ettiğini anlamıyorum.

Zümrütlerim, elmaslarım yok, bir ya da iki tane elmasım var, ama zümrütlerim elmaslarım olsa geceleri yatarken sabun kabına yerleştirmezdim onları. Hem bir şey daha var, Paolo caro! Beni kimsenin kendim olduğum için arzulamayacağı bir an gelecekse eğer, hiç kimse arzulamasın daha iyi.

İçeriye girdi. Sokak lambalarının yanmasından biraz önceydi, havada hâlâ sessiz filmlerin gece sahnelerindeki o heyecan verici mavi berraklık, içine birkaç damla mürekkep damlatılmış suyun rengi vardı.

Eğer Paolo onu terketmeye karar verdiyse bir iki dakika içinde asansör kapısının gümbürtüyle kapandığını, onu kendisinden ayıracak olan kabloların vızıltıyla kımıldandığını duyacaktı. Heyecanla bu yola çıkma seslerini beklemeye başladı, ne var ki bütün duyduğu pencerelerinin altında uçuşup duran kırlangıçların sesleriydi. Mrs. Stone'un üzerinden bir yük kalkmıştı, bunun nedeni konusunda da kendi kendisini aldatamazdı. Paolo'nun gitmesini istemiyordu. Gitmek niyetinde olmadığı kesinleşince Mrs. Stone hayatında ilk defa olarak başka hiçbir dürtüyle karışmayan «arzu»yu, akıldan istemden bütünüyle yalıtılmış biçimiyle iliklerinde duydu. Olan bitenin akılla ilişkisi yoktu çünkü, daha biraz önce taşıdığı kibarlık maskesini sıyırıveren, saygı gösterisine boş veren, Kontes'in daha o gün öğleden sonra kendisini uyardığı şeyin tıpkısını yapan bu oğlana arzu duymak konusunda isteksizdi. *Paolo küçük bir* — neydi kulandığı sözcük — a, evet, *«marchetta» olma yolunda!* Orospudan biraz daha iyice ama gene de orta malı, üstünlüğü pahalı olmasından ileri geliyor bü-

yük ölçüde, biraz daha lüks, biraz daha incelmiş olmasından, Fransızların deyimiyle, *poule de luxe*...

Mrs. Stone kendi kendine acı acı güldü; terasta olup bitenleri yerli yerine oturturken tizleşen kahkahası saldırıya geçen bir kuş gagasının vuruşları sanılabilirdi. Oğlan cebinden görülecek hizmetler karşılığı olarak peşin ödenecek paranın makbuzunu çıkarmış, Mrs. Stone ise ne ödemeyi gerçekleştirmiş ne de pazarlığı yapanı geri çevirmiş, sadece oğlanınkinden aşağı kalmayan hileli bir mantıkla, uygun koşullarda bir anlaşmaya varılabileceğini hissettirmişti. — Yalan mı? — *Ama söz konusu olan bu kadar büyük paraysa çoğu zaman arkadaşlığı aşar iş.* Peki paranın dolar olarak tutarını aklından hesaplamamış mıydı? Şimdi, şu anda da anlaşma koşullarının yeniden gözden geçirilmesini beklemiyor değil miydi? Öbür üç oğlanla olan ilişkilerinde onurlu davranmıştı. Onların kendisine sunduklarının bedelini ödemiş ama sunulanları kabul etmemişti. Ne var ki yaşlı Kontes onun amacını sezmiş, geri çevirdiği her oğlana karşılık tezgâha Paolo'ya varan ve Paolo'yla son bulan daha körpe, daha iç gıcıklayıcı başka mallar sürmüştü. Mrs. Stone sıra Paolo'ya gelince kendini körpeliğin üstünlük anlamına geldiği yolunda masum bir aldatmacaya kaptırmış, böyle biriyle dürüst ve onurlu bir ilişkiye girişilebileceğini düşünmüştü. Eh, bu abartılı hayal sona erdiğine göre gerçek olan çirkin olanla özdeşti artık, tek başına kalmıştı. Onurlu olmak isteyince yalnız kalmaktan başka çıkar yol yoktu. Geniş Scala di Spagna meydanının üzerindeki bu yatak odasında yalnızdı işte. Burada oturmaya başladığından beri odadaki aynaya yansıyan yalnızca kendi gözleriydi. Yatak alacakaranlıkta hafifçe mavileşmiş karlı bir yüzey kadar geniş ve aktı. *Letto* yatak anlamına gelir, şu anda üzerine tek başına uzandığı ise bir *letto matrimoniale,*

evlilik yatağıydı ve örtüsü sadece kendisi sağa sola kıpırdandıkça kırışıyordu.

Bütün bunlara rağmen Mrs. Stone kendisini böyle duygulara bağışık kılması gerekirken tam tersine onu bu duygulara köle eden bedeninden geçenler konusunda kendi kendisine yalan söyleyemiyordu. Önüne geçilmez arzularla doluyor, bu arzular onu bir yandan tiksindirirken öte yandan da acılı, sorunlu bir varoluş bilinciyle dolduruyordu. Asansör, içinde oğlanla birlikte aşağıya inseydi Mrs. Stone kendini yeniden o umarsız kapılıp gidişin, aman vermeyen sellerin ortasında bulacaktı; zamanın burgaçları içinde kâh birbirine çarparak uyumsuz sesler çıkaran kâh bir rüyada arka arkaya gelen görüntüler kadar bile anlam taşımayan kesintisiz, biçimsiz bir çamur seline kapılıp giden yığınla nesnenin gelişigüzel akışında... Böyle boşlukta sallanmak kapılıp gitmenin tam tersiydi. Geçmişte bir ya da iki keresinde hissettiği şeylere benzemiyordu. Kuşku yok ki, geçmiş, bedeninin organik hayatın ilerlemesini sağlayan o kan kızılı selleri hâlâ iletebildiği bir dönemdi. Şimdi o düzenli seller bedeninden çekilmiş, geride arzunun durgun su yüzeyinde yansıyan ayna görüntüsü gibi üzerine yansıdığı, suları kabarmayan bir nehir ağzı bırakmıştı. Birdenbire bu değişikliğin nedenini sormasına gerek kalmamıştı artık. O kan kızılı seller onu istemediği bir şeye, dünyaya tepeden bakmaya zorlamışlardı, bu yüzden de tehlikeliydiler. Şimdi içinde duyduğu ise tehlikenin o tanıdık, o gizli bilincinden arınmış bir arzuydu. Artık arzudan ve onun olası doyumundan başka hiçbir şey söz konusu olamazdı. Bunun bilincinde olduğundan, ilk keresinde neden sevişmekten kaçınabilmek için evlendiğini — Meg Bishop birilerinin böyle söylediğini söylemişti — biliyordu artık. Ta içindeki gizli nefret, içinde yabancı bir şeyi taşımama konusun-

daki bilinçsiz karardı bu. Bu nefret geçmişti artık. Doğurganlığın çekilen selleriyle birlikte çekip gitmişti. Şimdi yalnızca her iki tarafın da işine gelen kurnazca bir önermenin üstlenilmesi, tutkudan uzak kıpırtısız bir göl ve üzerindeki dingin ay kalmıştı geriye.

Mrs. Stone banyoya gitti, kendine bir sürahi ılık su doldurdu. Sonra bununla bir güzelavratotu hapı yuttu, sürahiyi alıp yatak odasına döndü. Bardağı elinde tutuyordu. Dudakları ve boğazı o kadar kurumuştu ki ılık sudan yudumlar alıyordu durmadan. Elinde bardak yatağın üzerinde oturuyor, çatlamış dudaklarını yudum yudum suyla ıslatırken odanın rengi sanki bir damlalıktan sürekli mürekkep damlatılıyormuşçasına koyulaşıyordu. Oturduğu yerden yanlamasına gördüğü aynadaki yüzü artık korkacağı bir şey olmadığının bilinci gitgide içine işliyormuşçasına daha bir belirsiz, daha bir güzel oluyordu.

Çok geçmeden elbiselerini çıkarmak üzere ayağa kalktı, sonra bardağı masaya elinin erişebileceği bir yere yerleştirerek beyaz yatağın serin, dinlendirici yüzeyine uzandı, yattı. Bütün bunlar olurken kendi yavaş hareketlerinden başka bir şeyin sesi duyulmamıştı; ama şimdi Paolo'nun teras boyunca ilerleyen ayak seslerini, terasın kapısının açıldığını, en sonunda da adımların doğrudan doğruya kendi yatak odasının kapısına doğru yöneldiğini duyuyordu.

İçeri girme. Giyinik değilim, diye bağırdı usulca.

Oğlan söylenenin tam tersine içeriye girdi ve yatağın kenarına oturdu. Demin geri çevirdiği içkiyi içmişti besbelli, ona doğru eğilirken soluğunda keskin bir campari kokusu vardı çünkü. Onu öpmek üzere büsbütün eğilmemişti, yalnızca şu soruyu sorarken dosdoğru ve hiç çekinmeden gözlerinin içine bakabilmeye yetecek kadar yakınlaşmıştı.

Arkadaşımın bu parayı hemen mi istediğini *neden* sordun?

Çok gençsin de ondan, dedi Mrs. Stone, çok deli dolusun ve çok güzelsin... Bana gelince, artık o kadar genç, o kadar güzel değilim, gittikçe daha görmüş geçirmiş olmaya başlıyorum...

Bir an düşündükten sonra Paolo belli belirsiz başını salladı, sonra aralık dudaklarıyla iyice aşağıya eğildi ama o bu hareketi tamamlamadan önce kadının kolları ve başı suyun üzerindeki aylı göklere doğru sıçrayan bir kuş olmuşçasına yukarıya kalkmıştı bile...

Kışın tümü ve baharın ilk günleri, altın rengi göğü, Avrupa'nın kuzeyindeki iki büyük başkentin daha hummalı ev içi eğlencelerine yeğleyen turistleri hoşnut etmişti. Gökyüzü St. Peter kilisesinin göğe yükselen Ruhülkudüsü'nün camdan cenneti kadar masmaviydi daima, her geçen gün bir öncekinden birkaç derece daha fazla sıcaklık biriktirmişti. Roma sakinlerinin *rondini* adını verdikleri o küçük kırlangıçlar kente geri dönmüştü artık. Gün boyunca güneşe doğru kanat açarak neredeyse gözden kaybolacak kadar yükseliyorlar, ama alacakaranlıkta Mrs. Stone'un terasıyla eşit yüksekliğe kadar inen kımıl kımıl bir ağ indiriyorlardı. Mrs. Stone'a kent kendi kendine muzipçe bir oyun oynuyor, yere değmeden boşlukta duruyormuş gibi geliyordu. Her bahar sabahı terasa çıktığında, üzerlerinde ağlarını ören örümcekler gibi sıra sıra kubbeli kiliselerin durduğu sokakların oluşturduğu, özenle dokunarak altın to-

zuna bulanmış ağ, yerçekiminden daha bir kurtulmuş görünüyor, bütün dinginliği bütün hafifliği içinde ağırlıksızlaşmışçasına, hiç zorlanmadan yukarıya, günlerin altın rengi ve mavi sıcaklığına doğru süzüldüğü seziliyordu. Böylesi bir görüntü Mrs. Stone'un çoktan aştığı gençliğin tazeliğinde mümkündü ancak. Bazen aşağıya bakmak yüreğine bir ferahlık veriyordu ama geçiciydi bu. Daha kalıcı, daha sürekli olan etki ise bir aydınlanma duygusu, işlerin yakında sarpa saracağını kavrama duygusuydu. Kocasının ölümünü izleyen yıl boyunca taşıdığı o koruyucu uzaklığın aşınması duygusundan başka bir şey değildi belki de bu. Şimdi artık içinden çıkarak daha doğal bir duygu düzlemine doğru yol aldığı, artık sağlıklı biçimde sürdürülemeyecek bir kendi kabuğuna çekiliş... Söz konusu olan her neyse onu gitgide daha huysuz ve gergin yapıyor, içindeki durgunluğu parçalıyordu.

Artık sabahları terasta beyaz çadır bezinden yapılmış tepesi açık, küçük çadırında güneşlenebiliyordu. Bedeni altın rengini almıştı ama pürüzsüz bir altın rengi değildi. Her gün gelen masörün yağlı parmakları altında kaybolmayan minicik kırışıklıklar vardı üzerinde. Kendini kapıp koyverdiği yıl boyunca biriken fazla yağlar jimnastik ve masajla eritilmişti gerçi ama zamanın bu daha küçük imzaları, bu küçük kırışıklıklar silinmeyecek biçimde yerleşmişlerdi.

Kimi zaman Paolo da küçük beyaz çadırda soyunur, yanındaki bir şilteye uzanırdı. Ona bakmaya dayanamazdı Mrs. Stone. Dayanılmayacak kadar gözalıcıydı. Güneş, akranı bir çocuğa koşan bir çocuk gibi ona doğru sıçrayarak iner, kadın kendini dışlanmış, horlanmış hisseder, Paolo'nun çıplak cildiyle güneşin kurduğu türden yakınlıkların karşısında oradan sürülmüş gibi utanç içinde eli aşağılara iner, üstünü örter-

di. Bir keresinde de ağlamıştı. Onun yanıbaşında ağlarken yüzünü öte yana çevirmiş, boyalı saçlarıyla örtmüş, o ise bütün bunların hiç farkında olmadan dudaklarında belli belirsiz bir çocuk gülümsemesi, güneşten yanmasın diye bir elinin çukuruyla apış arasını örterek uyuklamayı sürdürmüştü.

Derken günün birinde kavga ettiler.

Gökte bir bulut belirmiş, teras kısa bir süre için serin bir gölgeye bürününce Mrs. Stone da bundan yakınacak olmuştu. Paolo birden doğrulmuş, Romalılara özgü bir kaş çatışıyla süzmüştü onu.

Yağmur yağmasın istiyorsun, öyle mi?

Tabii yağmasın istiyorum, nefret ediyorum yağmurdan.

Bu ülkede zengin yabancıların eğlencesinden başka şeylerin de söz konusu olabileceği bilmem hiç aklına geldi mi? Taşrada tahılın yağmursuzluktan kurumasının, kentin birikmiş suyunun haftanın iki günü elektrik kısıntısına gidilecek kadar azalmasının senin için önemi olduğunu hiç sanmıyorum!

Aman Paolo!

Aman Paolo! diye tekrarladı. Evet siz zengin Amerikalı hanımlar Roma'nın yeni fatihlerisiniz. En azından öyle olduğunuzu *sanıyorsunuz*. Ama aklında olsun bu kentin üç bin yıllık bir geçmişi var, bu kenti ele geçirenlerin hepsi de çoktan toza toprağa karıştı.

Bir süre susmuş, sonra usulca sormuştu:

Paolo, faşist miydin sen?

Ben bir aristokratım, demişti Paolo.

Bu cevap mı?

Bazıları monarşistti, demişti Paolo, ama ihtiyar ve aptaldı böyleleri. Ben on beş yaşındayken çoktan pilottum. «Kumrular» diye bir uçuş kulübünün de başıydım. Kollarına altın rengi kumrular işlenmiş açık mavi

üniformalarımız vardı. Emrim altında on beş «Kumru» bulunuyordu. Kumrularımın altısı Afrika üzerinde düşürüldü. Onlar benim talihli Kumrularımdı.

Eli bir saygı işaretiyle çıplak göğsünün üzerinden geçiverdi.

Mrs. Stone bu kumrular hikâyesine inanmamıştı. İzci oğlanların kahramanlık düşleri gibi geliyordu kulağa. Paolo'nun oldukça hareketli fakat karşıtlıklar içinde bir düş gücü vardı, daha geçen hafta benzer bir hikâye anlatmıştı ama o hikâyede uçaklar yerine tanklar vardı, üniformalar kızıl renkti, isim de «Kumrular» değil «Kaplanlar»dı. Dahası, arabanın direksiyonuna geçince Mrs. Stone onun debriyajı frenden ayırt edemediğini, vitesleri karıştırdığını görmüştü. Arabayı öyle kötü sürmüştü ki arka koltukta oturan şoför yüksek sesle dualar etmeye, «pazzo» diye mırıldanmaya başlamıştı. Paola buna çok öfkelenmiş, Mrs. Stone'dan şoförün işine oracıkta son vermesini istemiş, o da tatlılıkla bunu yapmayacağını söylediğinde yarım saat surat asmıştı.

Geçen sene, diyordu Paolo, Kumrularımdan birinin her gece Galleria'nın oralarda işe çıktığını öğrendik. Geceyarısı eski bir şatonun şarap mahzeninde toplandık. Yoldan çıkmış Kumru yargılandı, herkes Latince konuşuyor, kara maskeler taşıyordu, ellerinde beyaz mumlar vardı, hüküm Latince okundu, ondan sonra da gene Kumrularımdan biri olan genç bir rahip suçlu Kumru'nun yanına gitti, birlikte günah çıkardılar, onu takdis etti sonra da tabanca, zehirli şarap ya da kuleden atlamayı seçmesi istendi.

Zavallı çocuk, dedi Mrs. Stone tatlılıkla, hangisini seçti?

Atlamayı, dedi Paolo.

Paolo kendini konuşmaya o kadar kaptırmıştı ki çırılçıplak ayağa fırlamış, şiltesinin ucunda çarmıha ge-

rilmiş gibi kollarını iki yana açmıştı. Birden dengesini kaybedip yana doğru devrilince ince bezden çadırın yan duvarlarından biri de devrilmiş, onları komşu teraslaların gözleri önüne sermişti. Ama en kötüsü Mrs. Stone'un denetleyemediği bir gülme krizine yakalanmış olmasıydı. Kendine gülünmesi Paolo'nun en dayanamadığı şeydi, Mrs. Stone ne zaman elinde olmadan çocukça bir konuşmasına ya da hareketine gülse aklına gelen en hınçlı biçimde karşılık verirdi Paolo. Bu defa intikam sözle ve garip biçimde kadınsıydı, çünkü çadırın yan duvarını yerine koyup da şiltenin üzerine uzanıp çıplaklığının saygınlığına yeniden kavuştuğunda, Mrs. Stone'a, güldüğün için suçlamıyorum seni, demişti. Sadece Amerikan Kartalı'nın altın dışkısıyla ilgilenen birine «Kumrularım»dan söz etmem gülünçtü. Ama kendinin de hiç gülünç olmadığını sanma sakın, çünkü öylesin. Dün gece gülünçtün.

Sık sık gülünç olduğuma eminim, dedi Mrs. Stone. Ama dün gece yaptığım neydi?

Seni sevip sevmediğimi sordun, dedi Paolo.

Gülünç müydü bu?

Ailem ve Kumrularım dışında, dedi Paolo, sadece bir tek kişiyi sevdim, o da Amerikalı askerler tarafından ırzına geçilince Grili rahibelerin manastırına çekilen ikinci kuzenim Principessa di Leo'ydu. İstediğin kadar gül şimdi! Hiç kimseyi sevmiyorum...

Mrs. Stone elini onun elinin üzerine koymuş ama o tutmuş, eli serbest kalacak biçimde ona sırtını dönmüştü. Burnundan soluyan bakır rengi tenli bir «efebo»nun kusursuz sırtıydı bu sırt, aralarında düşmanca bir sessizlik oldu.

Kuşlardan açılmışken, dedi Mrs. Stone kendini tutmaya çalışarak, *rondini*'lerin ayaklarının olmadığı, onun için de her an havada kalmak zorunda oldukları doğ-

ru mu?

Hayır, dedi Paolo, her an havada kalmaları Amerikalı turistlerin arasına karışmak istemedikleri için.

Mrs. Stone'a karşı gösterdiği soğukluk akşamüstü geç saatlere kadar sürdü. Excelsior'a kokteyllerini içmeye gitmişlerdi, Mrs. Stone orada birden panikleyerek arayı düzeltmek istedi. Paolo'ya yeni elbiseler ısmarlamak üzere Corso d'Italia'daki ünlü bir terziye gitmelerini önerdi. Paolo biraz mırın kırın etmişti bu öneriye, neredeyse genç kızlar gibi naz yapmış, terziye giderlerken de Sinyora Coogan'ın kendisine yeni yıl armağanı olarak kan kırmızı bir Alfa Romeo armağan etmek istediğini ama onu sevmediği için bunu kabul etmediğini söylemişti. Fakat bu farklı, demişti, çünkü biz birbirimizi *seviyoruz!*

Mrs. Stone Paolo'ya, o akşamüstünün erken saatlerinde kendisini sevip sevmediğini sormasının gülünç olduğunu, çünkü ailesinden, Kumrularından ve manastıra girmiş ikinci kuzeninden başka kimseyi sevmediğini söylediğini hatırlatınca, Paolo onun eldivenli elini avucunun içine almıştı. Bunu sadece beni incittiğin için söylemiştim. Hem birisini seviyorsan eğer, sevdiğin insanın ne söylediğine kulak asmayacaksın. İncinmekten korktuğu için seni de incitecek şeyler söyleyebilir. Gözlerine bakmalısın, demişti Paolo, bakmalı ve kalbinden geçeni okumalısın!

Bunu öylesine bir içtenlik ve sevecenlikle söylemişti ki, Mrs. Stone gözyaşlarına boğulmuştu. Kendisini ağlatan şeyin sadece duyduğu ferahlama ve mutluluk olduğunu söylemişti Paolo'ya. Ama içten içe, duygularının böylesine basit bir biçimde tanımlanıp tanımlanamayacağından kuşku duyuyordu.

II

ADA, ADA!

Paolo'yla olan ilişkisinde Mrs. Stone'un kısa süreler için, işte mutluluk, dediği anlar olmuyor değildi. Bu önceden tatmadığı için bir türlü anlam veremediği bir duyguydu. Mesleğinde kazandığı başarıların gerilimli kıvancını yaşamıştı gerçi ama oyun büyük başarı kazanmışsa onu izleyen uzun oyun süresi can sıkıcı ve yorucu geçer, bu tür bir başarı peşinde koşmayı sürdürmesinin tek nedeni ötekilerle aşık atmaya dayalı bir hırsın dürtüklemesiyle olurdu. İçten içe oyun yazarlarını, çoktan ölmüş olanları bile hep kıskanmıştı. Onların yaratıcılıklarının getirdiği bir özgürlük olmalıydı, oysa kendisi önceden belirlenmiş bir söz ve eylem modelini izliyordu sadece. Çok yaratıcı bir oyuncu değildi. İçten içe kendi parıltısızlığını farkediyor, demet demet güller yollayıp övgü dolu telgraflar döşenerek öteki kadın oyuncuların başarılarından mutluluk duyduğunu belirtme konusunda elinden geleni ardına koymuyorsa da kendi oyununa sunulan defne dalları onlarınkinden

esirgendiğinde gizli bir hoşnutluk duyuyordu. Onlara karşı kardeşçe bir yakınlık beslemesi ancak kesin başarısızlıkları karşısında oluyordu. Başka bir kadın oyuncu kendisininkine eş ya da kendisininkini aşan görülmemiş bir başarı kazandığında bunu izleyen haftalar boyunca berbat oyunlar çıkarır, ezberini unutur ya da sesini kaybedebilirdi. Bir keresinde yardımcı kadın oyunculardan birisinin kovulmasında diretmiş, bu oyuncu da tutmuş ona şöyle bir not yazmıştı: *Beni neden kovdurduğunuzu biliyorum. Helen için yazılan o harika eleştirilere sinirlendiniz de ondan!* Ama o günlerde Mrs. Stone kendi kişiliğine ilişkin hoş olmayan gerçekleri kendi kendisine itiraf edebilecek durumda değildi. Mesleği ve sosyeteyle tiyatronun gözbebeği olma çabası o kadar çok zamanını alıyordu ki, gönlünde yatan karanlık nedenleri içinden geçirse bile gözden geçirecek zamanı yoktu. Olaylar birbirini hızla izliyor, sık ve kesin eklemlenmeler oluşturuyorlardı, hem başkalarının gözündeki yeri de sarsılmaz görünüyordu kendisine. Kim bilir sinir krizi geçiririm belki de — tabii zamanım olursa, derdi kocasına sık sık! Ama mesleği ve görünürde hız ve hareketten başkaca hedefi olmayan, durup dinlenmeden ileriye, hep ileriye doğru yönelen sosyal yaşamı bir yönüyle hâlâ genç olmayı sürdüren varlığını sömürüp duruyordu. Jülyet rolündeki başarısızlığı zıt yönde ilerleyen iki hızın çarpışması gibi olmuş, gözlerini sıkı sıkıya yumup ellerini de iki yanında yumruk yaparak deli gibi koştuğunu, ilerlediğinden, hem de büyük bir hızla ilerlediğinden başka hiçbir şeyin bilincinde olmadığını ancak o zaman farketmişti. Zıt yönde ilerleyen güç, zamandı, o akla hayale sığmaz zaman; dostça onun yanı sıra değil, sinsice ona karşı ilerleyen, yarı yolda yetişip onu korkunç bir gürültüyle tuzla buz eden zaman. Neden sonra, yıkıntıların arasından yi-

ğitçe olduğunu sandığı bir kahkahayla, kendine saygısını koruduğuna emin olarak doğrulmuş, bütün dünyaya — kocasıyla kendisinin sandıklarından çok daha kayıtsız kalan o dünyaya — kocasının sağlığı dolayısıyla sahneden çekildiğini, onunla Avrupa ve Asya'yı kapsayacak uzun bir geziye çıkacaklarını bildirmişti.

Bir süre önce Mr. Stone'un sık sık tansiyonunun düştüğü doğruydu. Ne var ki, insan, Mr. ve Mrs. Stone'un yıllardır yaptığı gibi çeşitli randevulara yetişmek için bir oraya bir buraya koşuşturup duruyorsa, ölüm kavramı o insan ve beraberindeki kişi için görece bir kavram olma niteliği kazanır, gerçekliği sadece lafta kalır, kabul edilebilir olmaktan çıkar. Randevular güven verir kişiye. Saat kaçta nerede olacağınızı bildiğiniz sürece — diyelim ki saat dörtte berberde, beş buçukta fotoğrafçıda, altıda Colony'de, yedi buçukta tiyatroda, geceyarısı Sardi'nin Lokantası'nda, gece birde de yatakta — bir sarsılmazlık duygusu gelir, yerleşir. Bu gibi yerlerde dolaşıp böylesine dakik randevular verdiğiniz, çalışmayı, çene çalmayı, provaları ya da oyunu sürdürdüğünüzde, *durup dinlenmeden* sürdürdüğünüzde ölüm meleği sosyete ve tiyatro haberlerinin sayfalarca gerisindeki belli bir sayfada boy gösterebilir ancak... Gazetenin ekonomi sayfasını açarken çarçabuk geçebilirsiniz o sayfayı da.

İşte böyle... Mrs. Stone, Mr. Stone'un sağlık durumunu kendi başarısız oyununun sona ermesine bahane olarak kullanmadan önce hiç ciddiye almamıştı. Doktor da durumu hafife almayı seçmişti. Kendi deyimiyle «altmışını geçenlerde görülen» geçici bir belirti söz konusuydu. Ne var ki gemiyle Avrupa'ya yola çıkmalarından bir hafta önce, aynı doktor Mrs. Stone'u karşılıklı görüşmek üzere muayenehanesine çağırmış, takındığı güven verici tavrın sadece tedavinin bir parçası olduğunu,

gerçek bir teşhis olmadığını belirtmişti. Mr. Stone'un zayıf kalbinin dünya çevresinde çıkacağı bir yolculuğa gidip geri dönmeye katlanabileceğinden gerçekten kuşkuluydu. Mrs. Stone'a, yolculuk boyunca uğrayacağınız yerleri bildirin de size uğradığınız bütün limanlardaki güvenilir cenaze kaldırıcılarının ismini vereyim, demişti sanki.

Mrs. Stone'un tepesi attı mı atardı.

Mr. Stone *ölmeyecek,* dedi doktora buz gibi bir sesle. İnsan duygularıyla sezer böyle şeyleri, gerçek bir tehlike olsa, ta kalbimde duyardım. Aletlerinizin ne gösterdiğine aldırmıyorum. O sadece benim mesleğimi benden de fazla ciddiye alan yorgun bir adamdır, bir iki hafta dinlendikten sonra da kalp yorgunluğu falan kalmayacaktır. Siz doktorların cenaze levazımatçılarıyla işbirliği içinde olduğunuzu düşünmüşümdür hep, biriniz topu atsa, öteki de onu izler!

Ayağa kalkmış, gülerek görkemli sahne edasını takınmış, beyaz eldivenli elini doktora uzatmıştı. Şu adam bu küçük gösteride kendisini, yıldızı yönlendirirken kendine tanınan hakları aşmış küçük bir sahne amiri değil miydi? Ama doktorun muayenehanesinden elinde kabul etmek inceliğini gösterdiği bir yabancı doktorlar listesiyle çıktığında, gerçek bir tehlike olamayacağı konusundaki inancı ufalanmış gitmişti. Queen Mary'e binip de yola çıkacakları gün o tehlike, o külrengi «geldi gelecek» duygusu onlarla birlikte geminin merdivenlerini tırmanmış ve karşı konulmaz biçimde onlara «iyi yolculuklar» dileyen süslü kurdelelerle, şampanya şişeleriyle selofana sarılı meyve sepetlerinin arasına kurulmuştu. Bu duygu, bir odada görmemezlikten geldiğiniz ama gene de daima yan gözle baktığınız biri gibiydi. Mr. Stone'un da bütün neşe gösterilerine rağmen bu gölgenin aynı derecede farkında olduğunu seziyordu. Gülüp

eğlenmediği zamanlar sürekli olarak boğazını temizliyor ya da tedirgin bir sesle öksürüyordu. Sigaralarının sadece üçte birini çiyor, izmaritlerin üzerine gereksiz bir sertlikle basıp eziyordu. Yumuşak bakışlı, garip biçimde çocuksu gözlerinde önceden, hatta ekonomik krizin en kara dönemlerinde bile görülmeyen cam gibi bir bakış vardı.

Mrs. Stone'un önceden pek aklından geçirmediği şeyler arasında kocasına karşı olan duygularının yoğunluğu ve niteliği de vardı. Şimdi yeni yeni anlıyordu ki, sadece sıradan bir bağlılık sandığı şey oldukça köklü bir bağlılıktı. Çünkü mesleğiyle varlığının yıldız yıldız göklerinden başdöndürücü bir hızla ilerleyen o füzede yanı başında oturan hep Mr. Stone, sadece Mr. Stone olmuştu. Başlangıçta, kendisinin nefrete varan cinsel soğukluğu, kocasının ise iktidarsızlık derecesindeki cinsel beceriksizliği evliliklerini felaketin eşiğine getirmişti. Eğer yirmi beş yıl önce bir gece kocası kendini kapıp koyvermiş, onun göğsünde bir bebek gibi ağlamamış ve böylelikle de konumunu başarısız bir efendiden acınası bir çocuğa döndürmemiş olsaydı, evlilikleri gümbürdeyip gidebilirdi. Ama arzunun ulaşamadığı yerde duygusallık göverir. Kocasını birdenbire bir sevecenlikle kucaklamış, evlilik o anda yoluna girmiş, en azından kurtarılmıştı. Mr. Stone yetersizliğiyle ikisine de ne istediklerini anlama fırsatı vermişti; kadın yetişkin bir çocuk istiyordu, adamsa yaşayan, genç ve tapılası bir anne...

Mrs. Stone'un kendi kendine karşı dürüst davranma yetisini geliştirmesi ancak sahneyi bırakmasını izleyen yıllara rastlar. Mesleğinin kişiyi tek bir hedefe yönelten çılgınlığına kaptırmış gidiyorken yapıp ettikleri üzerinde doğal olarak daha az kafa yorardı. Hatta bir keresinde neden yaptığını sormaya cesaret edemediği,

oldukça gözüpek bir şey yapmıştı. On beş yıl önce taşrada Shakespeare'in Rosalind rolünde turneye çıktığı sıralardaydı. Orlando'yu, yakışıklılığı ve lirik oyun üslubuyla kendisiyle ciddi biçimde boy ölçüşmeye kalkışan genç bir oyuncu oynuyordu. Birlikte oynadıkları sahnelerde seyircinin ilgisinin kimi zaman kendisinden ona doğru yöneldiğini seziyor, için için öfkeleniyordu. Gene de, delikanlının rolündeki başarısından ve genellikle de vücut hatlarını ortaya koyan Elizabeth devri kostümlerine gösterdiği dikkat çekici uyumdan üstü kapalı olarak söz eden kadın eleştirmenlerin parlak övgülerinden hoşnut olmuş görünmeliydi. Gerginliği gitgide artmış, sonunda Toledo'daki bir matine arasında soyunma odasının önünden geçerken onu üzerinde elma yeşili bir külotlu çorap, aynasının önüne oturmuş gördüğünde kalbi sıkışmıştı. Soyunma odasına girmiş, kapıyı çarparak kapamış ve kilitlemişti. Delikanlı dönmüş, aynaya yönelttiği kendine hayran gülümsemeyi yarıda kesen şaşkın gözlerle kadına bakmıştı. Kadının bakışları onunkinden de ürkekti oysa, kendi yaptığının hangi amaca yönelik olduğu konusunda hiçbir fikri yoktu. İsterik bir ağızla küfür etmeye mi başlayacaktı? Belki de böyle yapacağını düşünerek şaşaladığından olacak, aklına ilk gelen duygusal tepkiyi göstermeyi, onu sarsarak kucaklamayı düşünmüş, hemen de kucaklamıştı. Bu kucaklaşma bir adamın bir genç kızı kucaklaması gibiydi, delikanlı da rolleri değişircesine boyun eğdi. Neyse ki Mrs. Stone sonunda, kucaklaşmanın en can alıcı noktasında kadına özgü daha doğal bir kabullenme pozisyonuna girmiş, delikanlı da — oldukça başarılı bir oyun çıkararak — baştan çıkarıcı rolünü üstlenmeyi becermişti. Yıldız'ın soyunma odasından hiçbir cevap alınamadığı için perdenin açılması on beş dakika kadar gecikmişti. Ama bir ya da iki gece sonra, bi-

zim Orlando bu sahne gerisi ziyaretini iade etmeye kalkıştığında, kadın başını aynadan çevirmeden, geçen Cumartesi olup bitenler kahveye karıştırdığım ilaç yüzünden oldu yanılmıyorsam, demişti. Özür dilerim. Çarçabuk değişmem gerek.

Bu olayın bir tek yararı olmuştu gene de. Delikanlı kendisi için bir gerginlik nedeni olmaktan çıkmıştı. O günden sonra sahnede onu ezmiş, küçük güçsüz bir çayır hayvanının üzerine dalışa geçen bir şahin kadar gözüpek bir biçimde onu kendi oyuncu ustalığının gölgesinde silmişti. Denver kentinde Noel eğlentileri başlarken delikanlıya kapağında gümüş renkli harflerle *Nefis Eleştiriler* yazılı pahalı deriyle kaplanmış bir arşiv defteri armağan etmişti. Pek sinsice bir armağandı bu, çünkü Toledo'daki oyundan bu yana delikanlının ismi basında sadece laf olsun diye anılır olmuştu. Aradan çok geçmeden genç adamın tepesi atmış, eleştirileri şöyle bir mektupla karşılamıştı: *Tiyatrodaki yıldız sistemi genç yetenekleri yaşatmıyor.*

Toledo olayı masmavi göklerde bir an çakıp sönüveren bir şimşek olmuş, daha sonraki sahne hayatında da pek bir iz bırakmamıştı. Orlando'yu, kuru yaprak rengi deri kostümle elma yeşili çoraplar içinde daha az göz alan birine oynatmayı unutmamış, turne sona erdiğinde de korkulu bir rüyadan uyanıp da annesinin boynuna atılan bir çocuk gibi özel bir gönül borcuyla Mr. Stone'a dönmüştü. Genç oyuncuya yaptığının çirkinliğini doğrudan doğruya düşünmemişti bile; koca bir yırtıcı kuş gibi davrandığı hiç aklına gelmemişti. Gene de ta içinde bu davranıştan ürken ve örselenen bir şeyler vardı. Mr. Stone'un kendisini olanların ürkünç olmadığına inandırmasını istiyordu. Ona soyunma odasında geçenleri anlatmış, o da o gece, biliyorum seninle hiçbir zaman gerçekten doyurucu bir biçimde sevişeme-

dim demişti. Tabii, onu asıl etkileyen çok daha ön plandaki ahlaki sorun değil, olayın cinsel yönüydü. Mr. Stone sadece cinsel yönden su serpmişti içine; Mrs. Stone da kendi kendini anlaşılacak ve affedilecek tek şeyin bu olduğuna inandırmış, karşılığında kocasına korkularına bir son vermesini, ilişkilerinin hep kendisinin arzuladığı gibi sürdüğünü, böyle olmaya da devam edeceğini söylemişti. Bu olay giderilmemiş doyumların kara bulutlarında çakıp sönen bir şimşek değildi. Bunu izleyen gece onu avutan kocası olmuştu; anne çocuk ilişkisi yetişkin bir çiftin evliliğinin temelini oluşturuyorsa, roller her an değişme özelliği gösterir.

Stone'ların evliliğinde esrarengiz bir yalnızlığın hayaleti kol geziyordu. Başka bir şeyin yerini tutan bütün ilişkilerde bu çeşit bir hayalet kol gezer. Arzu dolu parmaklar hortlaksı bir nesneyi sarıp sarmalar, aç dudaklar hortlaksı bir ağıza bastırılır. Ana mezarındadır, çocuk doğmamıştır ama bir şeyi başka bir şeyle karşılama ediminin ta kendisinde belirgin olan şey duygusallığın sevecenliğidir. Belki de New York'ta sürdürdükleri meslek - varlık çizgisini koparmamış olsalar, bu duygusallık bilincin ta kıyısında bir şey gibi kalakalacak, kadının hiç doğurmadığı bir çocuk gibi biçim kazanamayacaktı. Ama bu çizginin uzun süreli bir gemi yolculuğu ile kesintiye uğraması tiyatrolar, işyerleri, sosyete gibi koruyucu uğraşlardan kopmanın getirdiği, insanı her an izleyen o yetersizlik, o yalnızlık, ağızdan çıkınca buhara dönüşen soluk gibi gözle görülür olmuştu. Sonra, ikisi arasında süzülüp duran boz renkli bir sise dönüşmüş, bu sisin içinden hiçbir şey olmamışçasına birbirlerine gülümsemeye özen göstermişler, birbirleriyle her şeyin yolunda gittiği yolunda keyifli sohbetler etmişlerdi.

Asıl amaçları hiç acele etmeksizin bir dünya turu yapmaktı, hatta gemi, uçak ve otellerdeki yerler bile ön-

ceden ayrılmıştı. Ne var ki bir gece Paris'te, tiyatro dönüşü Mr. Stone dişlerini fırçalamak üzere banyoya gitmiş, olağan diş fırçalama seslerinin yerini insanlıktan çıkmış bir dizi boğazlanma sesinin aldığını duyan Mrs. Stone hemen banyoya koşmuş, kocasının bedeninin yere sarktığını, adamın küçük tombul elleriyle sanki beyaz porselen varlığının tek dayanak noktasıymışçasına lavabonun kenarına yapıştığını görmüştü. Birçok krizi atlattığı gibi o krizi de atlatmıştı fakat bu olay sonucunda yolculuk etmenin çok yorucu olacağını anlamışlar, bir süre bir yerlerde dinlenmenin daha iyi olacağına karar vermişlerdi. Mr. Stone birkaç gün Paris'teki bir klinikte dinlendikten sonra da, Güney'e Roma'ya uçmuşlardı.

Roma'da kaldıkları süre içinde Mr. Stone'un hastalığında iyiye doğru sevindirici bir gelişme görülmüş, Mrs. Stone'un kocasını bir akşamüstü Corso d'Italia'daki dünyaca ünlü terziye götürüp yeni elbiseler için ölçü aldırması da bu sırada olmuştu. Yeni elbiseler istediğinden ya da gereksindiğinden değil, daha çok onları giyecek kadar yaşayacağına duyulan güvenin belirtisi olmak üzere...

Mrs. Stone, Paolo'yla birlikte aynı terziye geri döndüğü şu sırada, Mr. Stone'un oldukça gülünç tombalak bedeninin ölçüleri alınırken güneşli terzihane boyunca birbirlerine nasıl gülümsediklerini hatırlamıştı. Kocası için güvercin grisi flanelden bir elbise seçmişlerdi. Şimdi gene aynı terzi cam bölmelerden birini aça-

rak aynı kumaştan bir top indirmiş, çıplak tezgâhın üzerinde topu açmakla meşguldü.

Gel, dokun kumaşa, dedi Paolo Mrs. Stone'a.

Hayır, dedi Mrs. Stone. O kumaşa dokunmanın nasıl bir duygu olduğunu biliyorum...

Birden tezgâhtan öte yana çevirdi başını ve pencere kenarına yerleştirilmiş saksıdaki açelyaları ilk defa olarak görüyormuş gibi yaptı. Çünkü Mr. Stone onları Atina'ya götüren uçakta kendisini ıstıraplar içinde kıvrandıran son krizini, üzerinde güvercin grisi flanel elbisesi varken geçirmişti. Şimdi sırtı terziye ve Paolo'ya dönük olarak, uçağın gözleri kör eden bir ışıkla mekanik gürültüler içinde yerden kalkışını hatırlıyordu. Koltukların arasındaki dar geçitten baktığında kocasının küçük tombul bedeninin doğal olmayan bir biçimde kaskatı kesildiğini, parmak eklemlerinin sanki onu o masmavi, baş döndüren yoldan kayıp da üzerinde uçtukları Ege denizine düşmekten alıkoyan tek ama tek şeymişçesine koltuğunun kenarlarını sıkıca kavradığını gördüğünü hatırlıyordu. Hafifçe öne eğilip, yana döndüğünü, sevecen bir kararsızlıkla, Tom kendini kötü hissetmiyorsun ya? dediğini hatırlıyordu. Hayır anlamına sallanan başın gergin, aceleci sıçrayışını da hatırlıyordu — biliyordu, yalandı. Bileğindeki günün saatlerini gösteren ince platin şerite baktığını, kendilerini havanın içinden alıp götüren, durmadan yükselen bu cansız kuşun onları ancak üç saat sonra yeniden yeryüzüne indireceğini düşündüğünü de hatırlıyordu. Sonra öteki tarafa eğilmiş, pencerenin bombeli camıyla göz kamaştırıcı hava boşluğundan ileriye, aşağıya daha da göz kamaştırıcı gözüken uçsuz bucaksız denizin bomboş yayılıp giden yüzeyine bakmış ve — ancak o zaman bir çığlık atmıştı — çok uzaklarda değil, izledikleri uçuş yönünün biraz kuzeyine düşen yerde, üzerinde beyaz binalar

bulunan küçük bir ada gördüğünü farketmişti. Çığlığı hostese yönelikti:

Pilota yere inmesi gerektiğini söyleyin! Kocam hasta!

O halinde bile Mr. Stone dönmüş, hayır dercesine karısına gülümsemiş, mekanik kuşun sürüp giden o ulu sesinde kaybolan bir şeyler söylemişti. Derken hostes birkaç saniyeliğine kendisiyle kocasının arasına girmiş, azarlarcasına kocasının üzerine eğilmişti. Mrs. Stone ancak kocasının başının pembemsi tepesini görebiliyordu. Genç kız bu görsel ayrı düşmenin daracık uzayında sanki korkunç bir çabuklukla elini uzatıp becerikli bir hareketle güvercin grisi yeleğin altından adamın kalbini koparıvermiş gibi Mr. Stone'un yaşamı ansızın sona ermişti. Eğer serinkanlı genç hostes gri üniformasıyla aralarında durmamış, birbirlerine yönelik, birbirleriyle kenetli o bakışın pamuk ipliğini koparıvermemiş olsaydı, diye geçirmişti içinden Mrs. Stone, belki de olmazdı, ölmezdi. Öyle ki, genç kadın ona dönüp de *kocanız bayıldı* dediğinde, koltuğundan fırlamış, ellerini deli gibi genç kadının göğsüyle karnına indirerek şiddetle itmiş, onu neredeyse pilot kabinin oraya kadar sürerken çığlık çığlığa saçma sapan şeyler söylemiş sonra kendisi, Mrs. Stone, kocasını araya giren bir yabancının koparıp aldığı dünyaya döndürmek üzere gerisin geriye dönmüştü. Fakat küçük, tombul gövdenin kendi yumuşak gri flanel kalıbına dökülüverdiğini gördüğünde, bu gövdeden çıkıp giden şeyin artık bir daha geri dönmeyeceğini o an anlamıştı. Artık bu bedeni dolduran, o ışıl ışıl hava boşluğuydu. Sonra çığlık çığlığa bağırarak, kollarıyla yalvararak genç hostesi geçip pilot kabinine, o kapının yaldızlı, oluklu gri metaline ulaşmaya çabalamış, *Ada, Ada* diye bağırmıştı. En sonunda kızla öndeki pilot kabininden çıkan gri üniformalı genç adamın *Ada*

sözcüğünü bir türlü anlayamadıklarını görünce kendisini uçağın önündeki boş koltuğa atmış, kanat gibi çırpınan kollarını denize ve artık altlarında ve arkalarında yumuşacık kayıp giden küçük, yeşil ada parçasına bakan pencere camına indirmiş durmuştu.

Hanımefendi, demişlerdi ona usulca, *o adaya inmemiz tamamıyla imkânsız...*

Paolo sadece güvercin grisi bir flanel takım ısmarlamakla kalmamış, biri gece mavisi bir smokin öteki ise sarı inci renginde ipek şantugdan olmak üzere iki ayrı takım daha ısmarlamıştı.

Mrs. Stone şimdiye kadar çocuklarda bile, Paolo'nun terzide gösterdiği coşkunluk ölçüsünde bir coşkunluk görmemişti. Konuşurken başını öylesine geriye atıyordu ki boynu sanki her an kopuverecekmiş gibi görünüyor, yuvarlacık bir kupayı tutarmış gibi çukurlaştırdığı elini durmadan hareket ettiriyordu.

Kusursuz genç bedeninin ölçüleri alınırken terziye *strette, strette, strette* diye bağırıyordu.

Bütün bu telaş ve hayhuy sürüp giderken, Mrs. Stone kendi başına odanın bir köşesine çekilmiş, kendini hatırlamaya değil fakat daha da tedirgin edici bir süreç olan düşünceye bırakmıştı. Belki de geçmişte Amerika'da sürdürdüğü mesleği ve varlığıyla şimdi Roma'da gelişimini sürdüren bu garip olay arasında akla uygun fakat gizli bir bağ vardı. Oracıkta uzun süre oturup kendi başına düşüncelere dalar giderse, elle tutulur bir gelişme çizgisi belirirdi belki gözlerinin önünde. Kuş-

kusuz geride bıraktığı yol boyunca, Virginia'da geçirdiği genç kızlığının oldukça sıradan şirinliği, mesleğini seçmesine yol açan okul piyesleri, sonra mesleğini bir saplantı gibi sürdürdüğü yıllar, daha sonra da alışılmış evlilik yılları boyunca, bu hepsi de son derece hızlı fakat bir örnek yollar üzerindeki bir noktada, ne kadar çözülmez de olsa, Paolo'ya ve bu Roma bahçarına işaret eden belli belirsiz bir nesne, bir eşya olmalıydı. Uzun bir toplama işleminin bütün sayıları ve matematiksel simgeleri vardı ortada, ama toplama sonuca ulaşmadan kalakalıyordu. Tabii kalakalıyordu demek pek doğru olmaz. Bir anlamda hâlâ sürüp gidiyordu. Örneğin Atina uçağında ölen kendisi olsaydı toplama daha kesin bir duraklama gösterecekti, gene de bir sonuca varılmayacaktı tabii. Bir şeyler gerçekten de kalakalmıştı; hayatının belli bir düzene sokulmuş sayılar ve matematiksel simgelerden oluşan bölümü, bütün bunlar son buluvermişti, ama kendisi hâlâ nasıl olduğunu bilmeden tutturmuş gidiyordu, önceden olduğu gibi hâlâ var olmayı sürdürüyor, hâlâ çevreyi izliyor, hâlâ duyuyor, hâlâ biliyordu. Eskisinden daha da can alıcı bir biçimde oluyordu bütün bunlar, çünkü şu anda onu bütün bütüne avucunun içine alan duygusal ayaklanma geçmişte yalnızca iki kere, bir keresinde kız lisesinin yatakhanesinde, bir de Toledo'daki soyunma odasında, o da tam değil ya, gene de—

Mrs. Stone başını birden beyaz eldivenlerinden kaldırdı, baktı. Terzilerle Paolo'nun sesleri daha içeriler-

deki bir sergi odasına doğru uzaklaşmıştı ama onun dikkatini dağıtan bu seslerin uzaklaşmasından çok başka bir sesin araya karışmasıydı. Odada madeni bir tıkırdama duyuluyordu. Bir an için bu sesin nereden geldiğini anlayamadı, sonra birden dışarıda terzihanenin önündeki vitrin camının orada duran genç adamın karaltısını farketti. Vitrine bakmıyor gibiydi, sadece aşağıya, önüne getirdiği elindeki madeni bir şeyle cama vuruyordu. Yüzü öylesine inikti ki daha geçenlerde kentin sokaklarını arşınlarken defalarca gördüğü bu yüzü tanımasa yeriydi. Ama karaltının anlaşılmaz biçimde suskun ve gözüpek duruşundan hemen o olduğunu anladı. Bu duruş, kalabalığın içinde durmuş, tek bir kişinin ilgisini çekmeye çalışan bir yandan da işaretinin başkası tarafından görülmesini istemeyen birinin duruşuydu. Sıcak bir akşamüstü olmasına rağmen kısa paltosunun yakasını boğazına kadar kaldırmış, yüzünü yakanın gölgesine girecek biçimde eğmişti. Belli belirsiz duyulan tıkırtıyı sürdürürken güneşli kaldırım boyunca bir o yana bir bu yana kaçamak bakışlar fırlatıyordu. Sonra, gene hayal meyal seçilen bir el hareketiyle paltosunun iliklenmemiş önünü bir iki santim araladı, Mrs. Stone'un korkudan irileşmiş gözleri bu belli belirsiz hareketin gözler önüne serdiği inanılmaz bir çıplaklığın çakıp söndüğünü gördü. Kadın hemen iskemlesinden kalktı, odanın arka tarafındaki duvar boyunca sıralanan camlı dolaplara döndü. Tıkırdama sona ermişti. Dolap camına yansıyan bulanık görüntüde karaltının vitrinden uzaklaştığını gördü. Sonra içerilerdeki defile odasında bulunan erkeklere seslendi. Sesinin tonunda bir ürküntü vardı ama Paolo karşılık verdiğinde ona olan biteni anlatmaktan utandı, sadece bir yemek davetine yetişmek istiyorlarsa acele etmeleri gerektiğini söylemekle yetindi.

III

KAPILIP GİTMEK!

Mrs. Stone on yaşında bir çocukken annesiyle babası ayrılmış, küçük kız Maryland'deki bir yatılı okula yollanmıştı. O zamanlar pek yaşıtlarıyla oynamazdı; pek büyümüş de küçülmüş, pek hanım hanımcıktı, herkes hanımefendi tavırlarına, altın rengi lülelerine, kocaman menekşe rengi gözlerine bayılırdı. Canlı bir çocuktan çok, hüzünlü bir küçük prenses tablosuna benzerdi. Ellerini kucağına koyup, bileklerini pek çıtkırıldım bir tavırla çaprazlamasına birbirine bitiştirdiğinde sanki romantik bir Viktorya Çağı ressamına poz verir gibiydi. Dudaklarını sıkı sıkıya kapalı tutar, başını hiç kıpırdatmadan çevresini öyle bir kolaçan ederdi ki zaman zaman masallardaki kadar güzel olmasına rağmen oldukça soğuk ve içten pazarlıklı görünürdü. Öteki küçük kızlar ona pek ısınamamışlardı. «Hanım kız» ya da «biricik» gibi çeşitli alaylı takma isimler bulunmuştu ona. Bu düşmanlık küçük kızı hiç şaşırtmamıştı. Sınırlı da olsa geçmişteki deneylerinin küçük kıza yuva-

dan uzakta karşısına çıkanlarla ilişkisinde neleri göğüslemeyi öğretmiş olacağını kestirebilirsiniz. Sonuçta durumu kafasında evirip çevirip bir sonuca varmış gibi uzun, altın rengi lülelerini firketelerle sıkı sıkı tutturmuş, hanım hanımcık tavırlarını bırakmış, öteki çocuklar gibi görünmeye ve davranmaya başlamıştı. Gene de her zaman kanlı canlı bir çocuk olmaktan çok çocuk taklidi yapan küçük bir yetişkin izlenimi uyandırmayı sürdürmüştü. Güzelliğinin gizlenmesine imkân yoktu. Bu güzelliği sadece oldukça uzun bir zaman parçası değişikliğe uğratabilirdi.

Okulun ilk yılında, kışın ortalarına doğru Karen önceki davranışlarının tam tersini benimser olmuştu. İyice haşarı bir kız olmuş çıkmıştı. Bütün yarışmalar ve spor etkinliklerinde bir taneydi. Okulun bahçesinde, üzeri buz ya da karla kaplıyken inmesi oldukça zorlaşan dik bir teras vardı. Kar yağdığında Karen ve onu izleyen muzur küçük kızlar Dağın Tepesinde Kral adını verdikleri bir oyun oynarlardı. Okulun pek hoşgörüyle karşılamadığı, daha sonra da yasakladığı bu oyunda kızlardan biri terasın ta tepesine çıkar, ötekilerin tırmanmasına karşı koyabildiği sürece Dağın Tepesinde Kral diye çağrılırdı. Karen'in yeni benimsediği kimliğin oldukça işe yaradığı oyunlardan biriydi bu. Zirveye çıktı mı dünyada aşağıya inmezdi. Ayrıca çevresini kuşatanlara da bir türlü aman vermezdi. Oyun çoğunlukla yırtılan bir elbise, çürükler ve gözyaşları kargaşası içinde sona erer, ama Karen o kaygan eğimin ta tepesindeki yerini hâlâ koruyor olurdu.

Dağın Tepesinde Kral, çocukluğu sona erdiğinde de vazgeçmediği bir oyundu. Bu oyunu oynarken benimsediği yetişkinlere özgü yöntemler tabii ki oldukça belirgin bir değişime uğramıştı. İtiş kakış, tekme, çırmık, bütün bunların yerini gözle görülür derecede uy-

gar taktikler almıştı. Ama Mrs. Stone'un mesleğinin zirvesine ulaşması ve zaman unsuru bir yana, bu yeri çevresini kuşatan bütün unsurlara ve kişilere karşı savunması kişiye Mrs. Stone'la çocukluğunda terasta sürdürdüğü oyun arasında bir koşutluk kurulabileceğini düşündürüyordu. Kendini bütünüyle denetleyemediği kimi anlarda, dikkatle geliştirdiği yetişkin kimliği çalınmış bir saati bir cepten ötekine aktaran iki hırsız gibi sessizce, gizlice gerçek kimliğinden mesajlar alır, şu kelimelerin içten içe kulağına fısıldandığını duyardı; *Ben hâlâ Dağın Tepesinde Kral'ım!*

Çocukluktaki acımasızlığın yerini politika almıştı. Mrs. Stone'un taşrada çıktığı anlı şanlı turneler partilerin seçim kampanyalarını andırırdı. Politikacılar yüzleri ve isimleri hatırlamaya büyük özen gösterir. Mrs. Stone da aynı özeni gösteriyordu. Gerçekten de yüzlerce insan tanıyordu, hepsini de sanki yakın tanıdıklarıymışçasına küçük isimleriyle çağırıyordu. Koskoca turne boyunca uğranan her kentteki köşe yazarları ya da eleştirmenler hakkında bilinmesi gereken her şeyi, örneğin görme ya da duyma zorlukları çekip çekmediklerini bilir, ona göre ön sıralara oturtulup oturtulmamaları gerektiğini, belli içkileri yeğleyip yeğlemediklerini, küçük kaprisleri ya da kendini beğenmişlikleri olup olmadığını kestirebilirdi. Eğer onları son gördüğünden beri epey kilo almışlarsa, ah ne kadar da zayıflamışsın şekerim, derdi. Sık sık olduğu üzere eğer bunlardan biri kendi cinsinden birine eğilim gösteriyorsa, yanında ona kibarca tanıştıracağı biri mutlaka bulunurdu. Bu gibi şeyleri anlar ve hoşgörürdü. Hiçbir zaman kırıcı ya da şirret olmazdı. Başını hiç kıpırdatmadan çevresine bir bakış atıvermesi, küçükken soğuk ve sinsi görünmesine yol açan o numara en başarıyla kullandığı numaraydı. Oldukça çok şey bilir, oldukça çok

şey görürdü, bilip göremediklerini ise sekreteri bilirdi. İkisinin ortaklaşa biriktirdikleri bilgi akıllara durgunluk verecek gibiydi. Sabah sabah kızkurusu sekreterine yönelttiği ilk soru, bugün kimin doğumgünü? sorusu olurdu. Eski bir cumhurbaşkanının karısından Tulsa Gazette'de «Gönül Abla» sütunu yazan kadına kadar çeşitli doğumgünü tarihlerini kapsayan bir not defteri vardı. Bugün kimin doğumgünü ya da bugün kim öldü? diye sorardı. Her iki soru da sesinde aynı katılımsız, neredeyse bilimsel ilgi tonuyla sorulurdu. Tebrik telgrafları ve başsağlığı mesajları oluk gibi akıtılırdı. Bahar tanrıçası Flora bile böylesine gönülden çiçek dağıtmamıştı sağa sola. Haftanın iki günü hastahane ziyaretine ayrılmıştı. Sahne görevlilerinin en sıradanı bile hastalansa, istesin ya da istemesin Mrs. Stone tarafından ziyaret edilirdi. Doğrusunu söylemek gerekirse bu hastahane ziyaretleri hiç de öyle neşeli geçmezdi. Hasta insanlara doldurulmuş kuş gözleriyle bakar, genzinden ne kadar üzüldüğünü bildiren sesler çıkarırdı. İyileşmesi mümkün olmayan hastalıklar ancak bademcik ameliyatından yatanlar kadar kalbine dokunurdu. Kendi mesleğinden olanların gönlünü almak Mrs. Stone'un düşünceli ve iyilik simgesi bir kadın olduğu yolunda bir efsane yaratmak içindi. Bütün bu çabalar kalbinden değil beyninden yönetilirdi. Sonunda birçokları, tıpkı kendisinin âdet yerini bulsun diye bugün kim öldü ya da kimin doğumgünü diye sekreterine sorduğu ses tonuyla *harika bir kadın şu Mrs. Stone,* der oldular.

Kurulmuş makine gibi hareket ettiğini kendisinden iyi kimse bilemezdi. Bu, kendinde ne lanetlendiği ne de bağışladığı bir özellikti. İki şeyi, Tom Stone'u ve oyunculuk mesleğini sevdiğini biliyordu. Ötekilere karşı gösterdiği ilgi yürekten mi geliyor kafadan mı, orası çok da önemli değildi; bu karara varması iyi olmuştu

belki de. Ne var ki zamanla, doldurulmuş kuş bakışlarının saydamlığıyla gerçekte var olmayan bir duyguyu taklit eden sesi, onu Dağın Tepesinde Kral kılmakta o kadar büyük payı olan güzelliğinin gitgide çöken koruyucu zırhının ardından gitgide daha çok seçilir oldu. Mrs. Stone *farkındaydı.* Sürünerek yaklaşmakta olan yıpranmayı keşfetmekte ve gitgide artan bir beceri göstererek bunun yerini doldurmak için her çareye başvurmakta gecikmedi.

Mrs. Stone «ezberci» denilen oyunculardandı. Repliklerini ezberlemekte gösterdiği benzeri görülmemiş çabukluktan biraz da utanıyordu denilebilir, çünkü tiyatroda önemli yıldızların rollerini ezberleme konusunda biraz ağırdan almaları âdettendir. Hırs ve heyecan Mrs. Stone'un mesleğiyle ilgili hiçbir şeyi ağırdan alamamasına yol açıyordu. Çoğunlukla üç ya da dört provadan sonra repliklerini ezbere bilirdi. Bu çabukluğun sanattan ayrı bir şeye, zanaata yorulabilecek olması düşüncesi onu rahatsız ederdi. Bu nedenle sık sık çok iyi bildiği yerlerde takılmış gibi yapardı. Bir yararı daha vardı bunun. Sahte bir beceriksizlik maskesi altında, Mrs. Stone oyunun ilk günlerinde ona baskın çıkmaya yeltenen oyuncular üzerinden çivi gibi bakışlarını ayırmazdı.

Tabii bunlar ancak sınırlı bir süre için gözden uzak tutulabilirdi. Becerikliliğini gizleme konusundaki bütün çabalarına rağmen bu beceriklilik kısa zamanda tiyatroda dillere destan oldu. Sonunda herkes Mrs. Stone'un amacının ne olduğunu anladı. Amacı *Dağın Tepesinde Kral* olmak ve öyle kalmaktı. Güzelliğini koruduğu sürece her şey yolunda gidebilirdi. Ama bu güzellik geçtiğinde, gıcırdamasın diye yağlanan pek duyarlı bir mekanizmanın kişiyi ele veren çakıp sönmeleri seçilir olmaya başladı. Çok geçmeden, «Mrs. Stone dün gece pek

de başarılı değildi» ya da «Mrs. Stone ..... rolünde pek yerini bulamamışsa da harikaydı» gibi cümleler zaten başından beri kendisine pek de uymayan bir meslek yaşamı için ölüm çanlarının çalmaya başlamasına yol açtı. Durum böyleyken mesleğini bunca ısrarla sürdürmeye çalışmasında anlaşılmaz bir yan vardı. Ama ona bakarsanız, çok uzaklarda kalan çocukluğunda Dağın Tepesinde Kral oynarken benimsediği kız çocuklarına özgü olmayan şiddette de anlaşılmaz bir yan yok muydu? Kim bilir, insana özgü bütün dürtülerde anlaşılmaz bir yan vardır belki de. Herhangi bir şeyin, tek bir şeyin nedenini bilmek, herkesin bildiği bir şeyi bilmek demek değildir ki...

Bütün bu hatırladıkları, kendisine belki de yararı dokunabilecek bütün bu insanların isimleri, yüzleri, kişi özellikleri koca, bomboş bir odanın duvarlarını çevreleyen raflara dizilmiş eşyalar gibiydi. Bu bomboşluk sıradan bir insanın bomboşluğu değildi. Herkes gibi Mrs. Stone da bunun ne çeşit bir bomboşluk olduğunu biliyordu. Bu, tanıdığı bir sürü insanın koskoca bir hiçlik töreninde yer aldıklarının açıkça bilincine varmadan yaşayıp gitmelerini sağlayan bir bomboşluk çeşidiydi. Mrs. Stone bilirdi bu töreni. Kendisi de içindeydi. Partilere gitmiş, hoşça vakit geçirme fırsatlarını kollamıştı. O koca, bomboş çemberde dönmüş durmuştu. Ama Mrs. Stone bu çemberin kenarlarından içeriye doğru bir bakmış ve içerdeki çukuru görmüştü. Boşluğu görmüştü. Ortasının boş olduğunu biliyordu. Ne var ki Mrs. Stone her zaman işi gücü olan bir kadındı. Sürekli olarak tek bir varoluşa sığdırılmaya yetecek şeylerden çok daha fazlasıyla yükümlü olmuştu. Bu nedenle de, merkezkaç kuvvet fırıl fırıl dönen bir nesnenin yörüngesinden çıkıp merkeze düşmesine nasıl engel olursa, Mrs. Stone da uzun süre çevresinde dönüp durduğu çu-

kurdan öyle uzak kalabilmişti.

Salıneyi bırakıp da yanında ölmekte olan kocası ve hayat boyu hiçbir zaman yerine getirmediği ve artık getiremeyeceği görevi için tam o zamanı seçmiş bedeniyle Amerika'dan ayrıldığında, Mrs. Stone ta içinden, şimdi tavsamış bulunan yörüngeden yüz çeviriverdiğini, merkeze döndüğünü, artık tutkulu, fırdolayı bir dönüş iziyle çevrelenmiş bulunan bir uzaya fırlamak üzere olduğunu hissetmişti. Bilinçle bilmeden, kalbiyle biliyordu bunu. Üstelik her zaman dikkati çekecek kadar küstah bir insan olduğu için, menekşe rengi gözlerini faltaşı gibi açmış, merkeze doğru yol alıyor, bir yandan da kendine yoluna neler çıkacağını soruyordu. Sadece bir boşluk muydu bu yoksa onu yok edebileceği gibi kurtarabilecek olan elle tutulmaz gözle görülmez bir gücü de var mıydı?

Mrs. Stone bir bahar akşamüstü geç saatte irkiltiyle, büyük bir fırtınanın aklının ambarlarına daldığını, bütün o isimlerle yüzleri dört bir yana, köşe bucağa dağıttığını farketmişti. Via Veneto'daki bir kaldırıma yanaşan arabasından henüz inmiş, bir terzi dükkânına girmeye hazırlanıyordu ki, bir kadın sesi onu adıyla, Karen diye çağırdı. Derken önceden bir yerde görmüş olduğunu anca hayal meyal hatırladığı bir kadın kolundan yakaladı. Kadını tanımama başarısızlığını hızlı hızlı havadan sudan konuşarak geçiştirdiyse de bu kadının öyle sıradan bir tanıdık olmadığını hatırlaması için birkaç dakika geçmesi gerekti. Karşısındaki, Stone'ların «kendi çevremiz» dedikleri seçme arkadaş çevresinden biriydi. Kadının adı Julia Mc Ilhenny'di, koca bir puronun ardında rahatsız duran tosbağa kılıklı iri yarı erkekse eski bir iş ortağı, Mrs. Stone'un oyunlarına his-

sedar olmuş bir adamdı. Mrs. Stone onları tanımamıştı. Dakikalarca kim oldukları konusunda en ufak bir ipucu bile bulamamıştı. Sonunda bu kopukluğun ne kadar büyük olduğunu farkettiğinde aklı yerinden çıkacak gibi olmuştu. Gözleri dolmuştu. Ah Julia, dedi, küçük tombul kadının ismini sonunda hatırlamıştı, Julia, sana anlatmam gereken şeyler var. Kadını kocasından öteye, kenara çekmiş, nedendir bilinmez kendi hakkında bir yalan uydurmaya koyulmuştu. Kadına habis bir urdan söz etmiş, bunun için ameliyat masasına da yattığını fakat urun tekrar ortaya çıktığını anlatmıştı. Uzun süre yaşamayacaktı. Kadın urun nerede olduğunu sorduğunda ya da belki sadece Mrs. Stone'a ur nerende, diye sormuş gibi geldiğinde, kadına urun rahminde olduğunu söylemişti. Rahmin alındığını ama urun yayılıp, başka organlara da sıçramış olduğunu anlatmıştı. Kendisi hakkında bu yalanı uydururken, Mrs. Stone neşeye benzer bir şeyler hissetmiş, sahnede yıldızlığıyla çapraşık bir rolün üstesinden geldiğinde kapıldığı yabanıl bir özgürlük duygusuna kapılmıştı. Bu özgürlük duygusu, kadını bulvar kahvesinin orada, soluğu kesilmiş bir halde, ağlamak üzereyken bırakıp gittikten sonra bile sürmüştü. Beni arama, benimle görüşmeye çalışma, diye bağırmıştı ayrılırken. İnsan içine çıkamamamı anlayışla karşılayacağını biliyorum!

Böylesi bir hikâyeden sonra uygunsuz kaçacağı için terzi dükkânına gitmek yerine arabasına dönmüş, şoföre kendisini bir süre Villa Borghese çevresinde dolaştırmasını söylemişti. Kendi kendine, zevkten eriyerek *düşün bir kere, onları tanımadım. Ah! Bir düşün hele, nasıl da tanımadım onları* diye tekrarlamıştı.

Bu garip olayda en dikkate değer bulduğu buydu çünkü. Neden sonra, şoför dönüp de parktan hevesini alıp almadığını sorduğunda, kendine ilişkin böylesi bir

yalanı durduk yerde uydurmasının da aynı derecede dikkat çekici olduğu geldi aklına. Hayır, dedi şoföre, devam et! Deri koltuğa gömüldü, ancak araba Villa Borghese'in dolambaçlı yollarında rastgele gider dururken bir yere vardığını hissetti Mrs. Stone. Merkez buydu. Deli gibi çevresinde dört dönülen çemberler bunlardı. *Boşluk tam buradaydı.*

Alışılmışın ötesinde bir güzelliğin sahibi olan çoğu kişiler gibi, Mrs. Stone da uzun süre erken öleceği yolundaki romantik kuruntuyla avunmuştu. Kızlığında otuzundan önce öleceğini düşünürdü. Sonraları sınır kırk beşe, elliye çıkarılmış, şimdiyse artık her iki geçici sınır da aşıldığından erken ölüm düşüncesi, kaderin yerine getirmek amacında olmadığı bir lafazanlık olmuş çıkmıştı. Gerçekten ölmek istediği söylenemezdi. Sadece hayatının aldığı yönden ya da yönsüzlükten korkuya düştüğü söylenebilirdi. Mrs. Mc. Ilhenny'i şaşırtmak için uydurduğu bedensel hastalıktan, tedavisi olmayan ve oldukça kısa bir süre sonra ölümle son bulacak bir hastalıktan şikâyeti olsaydı, bu bilinci üzerinde yatıştırıcı bir etki yaratabilirdi. Ama iş böyle değildi. Bedeni, kötülemekte olan bir organizmanın belirtilerini göstermiyordu. Çok geçmeden ölecek olan orta yaşlılara özgü halsizlik, tıknefeslik, hızlı nabız atışları Mrs. Stone'da görülmüyordu. Tam tersine, bedeni artık yaşdönümünün sık çalılıklarından kurtulup çıkmıştı, bedensel dinginliğin büyük ölçüde geri geldiğini hissediyordu. Hiçbir zaman ciddi olarak yorgunluk duymadan her an hareket

halindeydi. Öteki Amerikalılar «Roma yorgunluğu»ndan söz ediyorlardı, oysa Mrs. Stone böyle bir yorgunluk tanımıyordu. Tanımak istiyordu. Çoğu kereler bir öğleden sonrayı yatakta geçirme fikrini çekici kılacak fiziki bir yorgunluğu aramıştı. Evet, hiç kıpırdamadan yatağa uzanmak mümkündü. Böyle yapmasını buyursa, bedeni ona boyun eğecekti kuşkusuz. Ama tek başına uzanmış yatıyor olduğunda, Paolo yanında yokken birdenbire iç paralayan bir huzursuzluk gelir yerleşirdi. Kalkar, pancurları iyice kapar ya da yerde yatan bir kombinezonu kaldırırdı. Ya da susamış olduğunu düşünür, hizmetçiye ya da uşağa söylemeyi kafasına koyduğu bir şeyi hatırlar, birkaç dakika sonra yeniden ayaklanırdı. Bu sıradan işler sona erdirildiğinde yatağın bembeyaz yalnızlığına bakmak bile içini derin bir tiksintiyle doldururdu. Çoğunlukla telefonun yanında oturur, bazen bir eli ahizenin üzerinde durur ama çok ender olarak ahizeyi kaldırırdı. Kaldırdığı zamansa Paolo'nun üşengeç tepkisini, uykulu sesle «pronto» deyişini iletip iletmeyeceği belli olmayan beşli numarayı çevirmek üzere bir parmağı havada beklerken canı sıkılır, kararsız eli ahizeyi yerine koyar, tekrar kucağına düşer ya da tembel tembel su dolu bir sürahinin ya da parfüm şişesinin üzerinde oyalanırdı.

Kuşkusuz, sorun biraz da Mrs. Stone'un şu anda yüz yüze geldiği hayat dönemine ilişkin entelektüel bir birikim geliştirememiş olmasıyla ilgiliydi. Yıllar boyu gerçekten ilgiyle sürdürdüğü tek okuma uğraşı oyun müsveddeleri ve gazetelerin tiyatro sütunlarıyla sınırlı kalmıştı. Müzik'ten, sadece yıkanma ya da giyinme sırasında arka planda dinlenilen bir şey olarak zevk almıştı. İçinde yaşadığı dehşet dolu tarih dilimi, yaşanan savaşlar, toplumsal düşüncelerin amansız savaşımları, bütün bunlar ona sokaktan geçip giden yabancı insan yüzleri

kalabalığı kadar önemsiz görünmüştü. Hiçbiri de, kendi omzuna sürünmedikçe ya da kendi kararlı fakat hemen hemen düşüncesiz ilerleyişini bir anlığına da olsa engellemedikçe karmakarışık, belirsiz bir lekeden ileriye gitmemiş, pek bir değişikliğe yol açmamıştı. Bütün bu verilere dayanarak Mrs. Stone'un aptal bir kadın olduğu sonucuna varılabilirdi, ama çoğu aceleci ve kolaycı karakter sapmaları gibi bu da tamamıyla doğru değildi. Yoğun bir enerjinin zekâya olumsuz etkide bulunduğu durumlar vardır, hele enerji bütünüyle, sonuna kadar tek bir konuya, örneğin mesleği tutkulu bir biçimde sürdürmeye adanmışsa bu yargı daha da geçerlilik kazanır. Mesleğini sürdürme tutkusunun yanı sıra oldukça parlak bir zekânın sahibi olmasa, Mrs. Stone durumunu böylesine acımasız bir açıklıkla göremezdi. Yeteneklerinin ikinci sınıf olduğunu, artık elinden alınmış bulunan taze güzelliğinin meslek hayatının orta direği olduğunu da aynı açıklıkla görmüştü. Kendine ilişkin böylesine acımasız bir gerçeği kendi kendine itiraf etmek, hele bu itirafın altından kalkabilmek bir çeşit zekâ ister. Artık her şeyi biliyordu ama gene de yaşamayı sürdürüyordu; hem de sadece sürdürmekle kalmıyor, gem vuramadığı bir pervasızlıkla yaşıyor ve bütün bu olanlardan şaşırtıcı bir zevk alıyordu. Fiziki dayanıklılığı daha en azından yirmi yıl, hem de sadece orta yaşlı değil, yaşlı bir kadın olarak da ayakta kalacağını haberliyordu. Işıl ışıl bahar sabahlarında onu her şeye rağmen sıradan insanlardan ayıran bir yüreklilikle yatak odasındaki aynayla yüzleşmek iç burkucuydu tabii. Aynadaki yüzün kısa süre önce sona eren yaşdönümünü, hayatını götüren öteki organlar kadar başarıyla atlattığı söylenemezdi. Bedeni güçlü bir kuş gibi, geçen birkaç yılın oluşturduğu dallı budaklı karmaşanın içinden geçerek havalanmış ama yüzünde bu uçuşun izleri bir bir kalmıştı.

Mrs. Stone son zamanlarda kimi kereler sahne makyajı kadar beceriyle yaptığı bir makyajla sokağa çıkmış, ne var ki Roma'nın güneşi bu aldatmacadan hiç hoşlanmamıştı. Sadece eleştirel değil kimi zaman alaylı bakışlarla da karşılaştığının farkındaydı. Saçını bir ton daha koyuya, neredeyse kestane rengine boyatmış, ışığı göze hoş gelen bir biçimde geçiren ipeksi kumaştan çok geniş kenarlı şapkalar giyme alışkanlığı edinmişti. Ne var ki, aklının gerisinde daha düşünce kesinliği kazanmamış bir kuşkunun gölgesi, önünde uzanıp giden o zaman dönemecini almak için bütün bunlardan daha köklü bir şeyler yapmak gerektiğini fısıldıyordu.

Mrs. Stone artık Parisli ünlü terzilerin Roma'daki dükkânlarına gidiyor, elbiselere avuç dolusu para harcıyordu. Güzelliğinin daha solmadığı zamanlarda sade elbiseler ve tek bir yüzüğü yeğlerdi ama şimdilerde zevki Bernini'nin barok yapı yüzeylerini hatırlatan gece elbiseleriyle mücevherlere yönelmişti. Bunların arasında fildişi rengi dantellerle süslü altın rengi taftadan bir akşam yemeği elbisesi vardı ki Mrs. Stone bununla birçok cicili bicili yüzüğün yanı sıra inci ve topaz karışımı bir kolye takıyordu. Bir akşamüstü bu elbiseyi ilk defa olarak denerken Paolo üzerinde terziden daha o gün gelen güvercin grisi flanel elbiseyle içeriye daldı.

Belki de Paolo'dan kendisinin süsü püsüyle ilgilenmesini beklemesi mantıksızdı ama Paolo kapı aralığında Mrs. Stone'un kılığı hakkında olumlu bir şaşkınlık gösterecek kadar duralasa gece o kadar kötü biçimde son bulmayabilirdi. Ama Paolo'nun olumlu şaşkınlığı sadece kendi görüntüsüne yönelikti. Sanki elbiseleri ateş almış da ayna da suymuş gibi hemen aynaya koşmuştu. Mrs. Stone'a hiç dönüp bakmadan hemen aynaya dikti gözlerini, şurasını burasını çekiştirdi. Sonra ikisinin birden aynaya sığmadığını görünce, özür dilerim diye

mırıldanarak onu hafifçe kenara itti. Derken upuzun aynaya sırtını döndü ve omzunun üzerinden bakarak ceketini kalçalarının üzerine öyle bir çekti ki o da, kendisi de flanel kumaşın sıkı, genç kalçalarının klasik yuvarlaklığına nasıl yapışıverdiğine gıpta etmek fırsatı buldular.

Bu noktada Mrs. Stone neşeli olmayan, tam tersine çaresizlikle dolu bir kahkaha attı. Paolo'nun birden tepesi attı. Cebinden hırsla Amerikan sigaralarını çekti çıkardı, hızlı adımlarla banyoya, lavabonun üzerindeki daha ufak ama daha senli benli aynaya doğru yürümeye başladı. Geriye döndü, *Böyle yeni, güzel elbiseler giymeye alışkın değilim ben!* diye bağırdı, sonra küt diye kapadı kapıyı. Aramızda otuz yıllık yaş farkı var diye düşündü Mrs. Stone.

Sonra kendinden utandı. Paolo banyodan çıktığında iki bardak «negroni» hazırlamış, bunları hâlâ güneş almakta olan terasdaki camlı masanın üzerine koymuş, aralarına da bir zeytin dalı yerleştirmişti. Paolo dalgın bir yüzle çıktı dışarı. İçkilere dikkat bile etmedi, Mrs. Stone kendi içkisini yudumlarken korkuluğun oraya doğru gidip efkârlı gözlerini aşağıya, İspanyol Merdivenleri'nin tepesindeki küçük meydana dikti. Alttan almalı, diye düşündü Mrs. Stone. Hiç sesini çıkarmadı. Gözleri gri flanel kumaşla kaplı sırta dikili olduğu halde içkisini yudumladı. Flanel kumaşın ikisinin arasında engel oluşturmayacağı gece'yi geçirdi aklından.

Ama Paolo birden döndü ve irkiltici bir soru sordu.

Son zamanlarda bir dakika peşinden ayrılmayan o oğlan kim?

Ne! Kim?

Hiç dikkatini çekmedi mi? Nereye gidersek gidelim her an peşimizde. Bak, şimdi de aşağıda İspanyol Merdivenleri'nin tepesinde. Aşağıya bak!

Mrs. Stone ayağa kalktı, onun yanına korkuluğun oraya gitti. Fakat bir saniyeden daha uzun bir süre bakamadı aşağıya. O korkunç yükseklik gözlerini kaçırmasına yol açtı, hafifçe başı döndü.

O duvardan aşağısına bakamıyorum, dedi Paolo'ya. Hem aşağıdakinin karaborsaeının teki olduğuna eminim...

Asıl sorun, dedi Paolo kötücül bir bakışla, kendini ele güne rezil etmen!

Ne, ne demek istiyorsun?

Kendini ele güne rezil ettikçe, dedi Paolo, daha çok göze batar insan, sen de böylesin işte! Sokaklarda herkes bizi işaret edip birbirine gösteriyor! Bunu bilmiyor muydun?

Evet, biliyorum, diye karşıladı Mrs. Stone. Senin bundan hoşlanır göründüğünü de biliyorum! Neden arabanın bizi tam *Doney'*sin önünde bırakmasında diretiyorsun, sen şoföre aptalca emirler verirken kaldırımdaki masalarda oturan herkes seni duyup görsün diye, değil mi? Gösteriş yapmayı seven sen kendinsin, çoğunlukla gözlerini dikip baktıkları da sensin, ben değil, ben değil! Ben senin kadar göze batan bir insan olabilir miyim hiç? Seninle birlikte sahneye çıksak, bana bakan olmazdı bile!

Neler söylediklerini duymuyorsun ki, dedi Paolo.

Ah, hem de nasıl duyuyorum, dedi Mrs. Stone. Benim kulağım İtalyanca'yı senden iyi kapıyor. «*Che bel' uomo, che bel'uomo!*»; kaldırımlardaki masalarda fısıldaştıkları bu, sen de ayçiçeği gibi bu laflara dönüyorsun. İkimiz yalnız olduğumuz zaman öylesine tembel ve somurtkansın ki ağzını bile açmıyorsun. Oysa insan içine çıktın mı canlanıyorsun, başını geriye atıyor, saçını savuruyor, emirler veriyorsun. Beni göze batmakla suçlama, caro mio. Ben sadece sen bizi göze batar kıldığın za-

man göze batıyorum!

Şimdiye kadar, dedi Paolo, hiçbir konuda haksız olduğunu itiraf edecek bir Amerikalı kadına rastlamadım, bu yüzden de sana karşı çıkmak yararsız. Ama tekrar söylüyorum, kulağın İtalyanca'yı sandığın kadar iyi kapmadığı için bütün söylenenleri duymuyorsun. Sana anlatmadım, anlatmaktan kaçınmak istedim ama bize ait bir laf yüzünden geçen hafta bir adamı düelloya çağırmak zorunda kaldım.

Ne lafı?

İğrenç bir laf!

Sen *düello* mu ettin?

Düelloya çağırdım, adam Roma'yı terketti!

Mrs. Stone, Graustark'tan yürütülmüş bu laflar karşısında inanmazca gülümsemekten kendini alamadı. Paolo da eskisinden büyük bir hınçla sürdürdü konuşmayı.

Bilmem senin gibi kadınların çoğunlukla yatakta ölü bulundukları dikkatini çekti mi? Evet, ölü bulunurlar, demedi deme. Daha geçen hafta Fransız Riviyerası'nda bir olay oldu. Orta yaşlı bir kadın boğazı bir kulağından ötekine kadar kesilmiş, neredeyse kafası gövdesinden ayrılmış biçimde yatağında bulundu. Yatağın sağ tarafında yatıyormuş, öteki yastığın üzerinde de briyantin lekeleri varmış. Ne kilit kırılmış, ne kapı zorlanmış. Anlaşılan katil, hanımefendi tarafından içeriye sokulmuş ve yatağa götürülmüş — kendi isteğiyle!

Bu, dedi Mrs. Stone, senin de beni öldürebileceğin anlamına mı geliyor?

Tamam, tamam, işi şakaya vur, komik olmaya çalış istersen, ama üç dört yıl geçmeden bir gün gazeteyi elime alacağım, senin de aynı biçimde öldürüldüğünü okuyacağım!

Üç ya da dört yıl, dedi Mrs. Stone, bana bu kadarı

yeter de artar bile. Ondan sonra kesik bir boğaz ancak işime yarayacaktır...

Güldü ve Paolo'nun içkisini ona doğru uzattı, «stai tranquilo» diye de mırıldandı. Ne var ki Paolo içkiyi öyle kaba bir hareketle itti ki, içki Mrs. Stone'un elbisesinin önüne sıçradı.

Mrs. Stone çocuk gibi gözyaşlarına boğularak yatak odasına kaçtı. Birkaç dakika sonra Paolo arkasından geldi, âdet yerini bulsun diye özür dilemeye, gene âdet yerini bulsun diye okşamaya girişti. Öpsün diye ağzını uzattı, onu kucaklamak için karşı konulmaz bir arzuyla uzanan ellerine izin verdi, ama bir süre sonra büyükannemin muskasını çıkarmak istiyorum önce, diye mırıldandı. Kendine acı çektirmeye meraklı olmayan Mrs. Stone muskanın neden mutlaka çıkarılması gerektiğini sormama akıllılığını gösterdi...

Akşam, Mrs. Stone'un gerginliğini çaresiz bir bekleyişe, Paolo'nun keyifsizliğini de mızmız bir asık suratlılığa doğru götüren kesintisiz bir yay çizerek perde perde ilerledi.

Kokteyl saatinde Rosati'nin Lokantası'nda birtakım dostlarıyla buluştular. Bu insanlar Mrs. Stone'a yabancıydı. Onları yavaş yavaş yayılmakta olan paniğin belirsizliği ardından ancak hayal meyal görebiliyordu. Konuştuklarını değil, sadece kahkahalarını duyuyor, bu kahkahaların üstü kapalı bir biçimde kendisine yönelik olduğunu sanıyordu. Mrs. Stone konuşamıyor, Paolo ise konuşmamakta diretiyordu. Dudaklarını sarkıtmış, mahmur gözlerle oradakilerden birine değil de havalarda gezinen görünmez bir yaratığa bakıyordu. Masadaki kızlardan biri iyice sarktı Paolo'ya. Kokteyl bardağındaki kirazı çekti aldı, Paolo'nun ağzına tıkmaya çalıştı. Paolo,

suratını şımarık bir hareketle bu tatlı armağandan öte yana çevirirken küskün bir bebek gibi genizden gelen sesler çıkardı. Kız üsteledi. Kirazı Paolo'nun ağzına zorla soktu. Oğlan bembeyaz dişleriyle kızın parmaklarını kıstırdı. Kız, parmağı çok acımış gibi zevk dolu bir çığlık attı. Kızın yüzüne kan hücum etmiş, parmakları oğlanın ağzında kalakalmıştı. Oğlansa ellerinden birini kucağına yerleştirmiş kendini okşarken, bir yandan da genizden gelen kesik kesik bebek sesleri çıkarmayı sürdürüyordu.

Mrs. Stone daha fazla dayanamadı. Tek kelime özür dilemeden ansızın masadan kalktı, barın önüne doğru yürüdü. Orada durdu, arkasına baktı. Görebildiği kadarıyla hiç kimse masadan kalktığını farketmemişti. Kiraz yutturmaca oyunu hâlâ sürüp gidiyordu, ötekilerse oyuncuların çevresini almış, kendilerinden geçmiş bir halde oyunu seyrediyorlardı. Garsonlar oyuncuları izleyip gülümsüyorlardı. Keman çalan bir adam masaya yanaştı, güzel kızın başı Paolo'ya daha çok sokuldu. Bal renginden biraz daha koyu olan saçları yüzüne döküldü, Paolo'nun yüzüne süründü, ikisinin bacakları masanın altında şehvetle birbirine dolandı, erkeğin kucağına yerleştirdiği kendini okşayan eli kızınkine aktarıldı. Hiç kimse olanlara aldırış etmiyor, hiç kimse ses çıkarmıyordu. Hiç kimse Mrs. Stone'un masadan kalktığını farketmemişti, hele gençliğin tatlı oyununu kutsayan keman hiç oralı değildi...

Bayılmak üzere olduğunu hisseden Mrs. Stone koşarak binadan çıktı. Birkaç dakikalığına oracıkta, kapının dışında öğleden sonranın firuze renkli ışığında durdu. Göğsünde Jülyet'in o korkunç prömiyerinde hissettiği boğucu ağırlık vardı. Birdenbire beyaz satenlerle in-

cilere boğulsa da o rolü oynayamayacağını anlamıştı. Yanılsama fos çıkmıştı. Süzülerek sahneden uzaklaşırken fısıldaşan gölgeler önünde iki yöne açılmıştı. Bir şey başka bir şeye takılmıştı. Bir inci seli takırdayarak yere döküldü. Budala, diye bağırdı kendisini giydiren kadına. İnciler terliklerinin altında çıkırdamaya başladı, kadın bir ağlama tutturdu, fısıldaşan gölgeler donuk bir cehennemin şeytanları gibi çevresinde dönüp durmaya başladılar. Tekrar sahneye çıkması gerekiyordu, ama elbisesi hazır değildi. İki kişi orasını burasını çekiştiriyordu. Sonra üç oldu. Sahneye giriş için işaret verildi. Bekle, bekle, bekle diye fısıldadı biri. Hırsla döndü, kendisini gitmekten alıkoyan kollara vurdu, sonra süzülerek uzaklaştı onlardan, mağrur ve çaresiz sahnenin soluk mavi jelatinden ışık seline daldı. Sahnede her bir jesti, her bir çizgisiyle orta yaşlı bir kadın için gülünç denecek derecede uyumsuz bir rolün başarısızlığı heykel gibi yontuluyordu...

Ne önemi var artık, diye düşündü Mrs. Stone, hem de öylesine yoğun düşündü ki dudaklarıyla kelimeleri mırıldandı.

Birden, sanki kendi mırıltısına cevapmış gibi gelen madeni bir tıkırtı işitti. Başını çevirmedi, içinde durduğu kapının öte yanından, yalnızca birkaç metre ileriden geliyordu tıkırtı. Orada uzun boylu bir karaltı vardı. Adamın yüzü binanın içine dönüktü. Sanki cama vurduğu metal nesneye bakarmış gibi öne eğikti başı, ne var ki bu gizli tıkırtı Mrs. Stone'a yönelikti. Mrs. Stone kıpırdayacak gücü bulamadı kendinde. Yanlarından bir iki delikanlı geçti, tıkırtı birkaç saniyeliğine durdu. Sonra tekrar, bu sefer daha da gürültülü olarak yeniden başladı. Koyu firuze renkli alacakaranlığı dolduran hava,

kadını erkeğe doğru sürükleyen güçlü bir akım oldu, ama kadın ona bakmadı. Hâlâ erkeğin yüzüne bakmamayı sürdürerek kendi yüzünü erkeğinkine doğru uzattı.

Suratıma bak! diye fısıldadı tiz bir sesle. Neden peşimden geliyorsun, suratımı görmüyor musun?

Başını ona doğru uzatırken delikanlı geriye çekilmişti. Anlaşılmaz birşeyler mırıldandı, döndü, başı paltosunun yakalarına gömülü olarak kaldırımdan yukarıya doğru yürüdü. Biraz yukarıda duraladı, sanki kadının yanına gelmesini bekler gibiydi.

O sırada Paolo çıktı bardan.

Neden kalktın masadan?

Lütfen arabamı çağır, diye fısıldadı kadın.

Arabanın içinde çıt çıkarmadan Villa Borghese'den yukarıya doğru ilerlediler. Kadın, o gizemli panik dalgası geçer gibi oluncaya kadar başını arkaya, üstü açık arabanın deri koltuğuna yasladı; şoföre arabayı Trastevere'deki bir lokantaya doğru sürmesini söyledi, aynı anda da dilinin üzerine gizlice bir güzelavratotu tableti yerleştirdi. Paolo bu yolculuk boyunca gökteki soluk bahar ayı kadar uzaktı. Elleri cebinde kaykıldı, koltuğa iyice gömüldü. Flanel kumaşla örtülü uzun bacaklarının dizleri yorgun bir kelebeğin kanatları gibi tembel tembel iki yana açıldı. Kadın ancak Tiber nehrinin üzerinden geçerlerken elini uzatma cesaretini buldu kendinde, yakınında duran dizin üzerine yerleştirdi bu eli. Herhangi bir tepki göstermeden kabullendi erkek bu teması.

Gittikleri lokantada, Alfredo'nun Yeri'nde dışarıda yemek yediler. Sinir yorgunluğu kadını müthiş acıktırmıştı ama yemek yemeğe henüz başlamışlardı ki, Paolo suskun somurtkanlığından silkinip korkunç bir çığlık attı:

Tanrım! Unuttun mu?

Neyi, Paolo?

Kontesle birkaç arkadaşımızı filmlerimizi seyrettirmeye çağırmıştın!

Ben mi çağırdım?

Sen çağırmışsın, *ben* çağırmışım, ne fark eder? Beş dakika sonra orada olacaklar, uşaktan başka onları içeri alacak kimse de yok!

Nerede?

Senin evinde! Nerede olacaklarını sanıyorsun?

Kadın karşı koymaya çalıştı ama oğlan çoktan ayağa kalkmış, masadan uzaklaşmıştı bile. Kadına hesabı ödeyip onun arkasından arabaya yollanmaktan başka yapacak şey kalmamıştı. Mrs. Stone bunun şimdiye kadar katlanmak zorunda kaldığı en dayanılmaz kabalık olduğunu düşündü.

Belki de doğruydu.

Kendine saygısını korumak geçmişte çok fazla üzerinde durmak zorunda bırakılmadığı bir sorundu. Her iki dünyada da, tiyatro dünyasında da sosyetede de güzelliğinin mağrur bilinci ve gördüğü ilgi yüzünden söz konusu kendine saygı ona tartışma konusu bile edilemez gibi görünmüştü. Ama güzelliğinin çöküşü ve kendileri için vazgeçilmez bir önem taşıdığı o insanların çevresinden çekilmesiyle zenginliğin koruyuculuğundan başka bir şey kalmamıştı elinde. Eğer hakkında anlatılanlara inanmak gerekirse, zenginlik Mrs. Coogan'a kendine saygısını koruma konusunda hiç mi hiç yardımcı olmamıştı. Mrs. Stone son günlerde sık sık kendime saygımı kaybetmeyeceğim, ne olursa olsun kendime saygımı kaybetmeyeceğim diye tekrarlıyordu. Ama gene de sık sık kendini aldığı bu karara ters düşen şeyler yaparken yakalıyordu. Örneğin bir gece Paolo'yu beklerken Mrs. Stone'un tavan arasındaki bavulundan, kocasının biriktirdiği o bir yığın hatıralığı çıkarmıştı. O talihsiz Jülyet rolü

de aralarında olmak üzere kendisini oynadığı bütün büyük rollerde gösteren fotoğraflar vardı. Jülyet rolünün anılardan silinmeyecek bir rol olduğunu düşünen ve büyük bir sevgiyle bu rolün karısının meslek hayatının en önemli oyunu olduğunu söyleyen tek kişi Mr. Stone olmuştu. O resmi Mr. Stone'un koleksiyonundan çekip ayırırken basında acımasız eleştirilerin çıktığı gün kocasının sekreterine dikte ettirdiği mektup geldi aklına. Mektup, Mrs. Stone'un canlandırdığı roldeki yetersizliğinin biraz da bu rolü oynadığı yaşla ilgili olduğunu belirtmek terbiyesizliğinde bulunan bir eleştirmene yazılıyordu. Mrs. Stone bu tepki dolu mektubun yollanmasına karşı çıkmıştı, ama işte ölümünden iki ay öncesinin tarihini taşıyan Thomas J. Stone imzalı mektup kostümlü prova fotoğrafının arkasına iliştirilmiş duruyordu. Mektubu aceleyle fotoğraftan ayırdı. Kendisini tiyatrodaki en son rolünde gösteren fotoğrafa dikkatle baktı. Fotoğraf sinirlerin iyice gerildiği kostümlü provalardan birinde çekilmişti, ama darmadağınık sarışın saç bulutuyla incilerin altından fotoğraf makinesinin oldukça ürkek bakışlarına yöneltilen o yırtıcı, ışıksız bakışları haklı çıkaracak ne olabilirdi? Bu fotoğrafta yüz iyice yumuşatılmıştı ama anlatımında gene de şahine benzer birşeyler yok muydu? Mrs. Stone kendine ilişkin özenle gizlenen bir gerçeği ortaya çıkarmak üzereymişçesine elindeki fotoğrafla aynaya doğru ilerledi, sonra yarı yolda geri döndü ve resmi, uğursuzluk habercisi olan bir iskambil kâğıdı gibi hatıralar yığınının en dibine attı. Yüzlerce fotoğrafın yanı sıra Mr. Stone'un oynadığı bütün oyunların program kitapçıklarından derlediği koleksiyonu buldu. Bunların hepsinde de kendi ismi, oynadığı önemli oyunların isimlerinden daha büyük harflerle yazılmıştı. Ayrıca, yirmi beş yıl öncesinin, daha Mrs. Stone olmadığı günlerin tarihini taşıyan çeşitli gazete ve dergi

küpürlerini de buldu. Hepsini salonun ortasındaki yemek masasına doğru götürürken bu hatıra yığınını iki koluyla ancak kavrayabiliyordu. Paolo içeri girer girmez görmeden geçemeyecekti bunları. Son anda, aşağıda Paolo'nun geldiğini haber veren zil çaldığında, saygı dilenmenin bu çeşidinin kendine saygıdan böylesine uzak oluşu utançla doldurdu içini. Bütün hepsini tekrar kucakladı, deli gibi koşarak tavan arasına götürdü. O görkemli kostümlü prova fotoğraflarından iki üç tanesi kaymış yere düşmüştü. Kapıdan içeri girdiğinde Paolo, yerde burnunun dibinde duran bu fotoğrafları kaldırmış, şöyle bir bakmış, tek bir söz söylemeden masanın üzerine fırlatmıştı

İşte şimdi araba kendilerini eve geri götürürken, Mrs. Stone verdiği kararı kendi kendine umutsuzca tekrarlıyordu, ne olursa olsun saygınlığımı kaybetmeyeceğim! Ne var ki Paolo birdenbire eğilip de ılık, genç dudaklarını öte yana döndürdüğü yanağına sürttüğünde Mrs. Stone bütün bedeniyle ona yöneldi. Paolo'nun terden ışıl ışıl şakaklarını avuçlarının arasına alarak Paolo, Paolo diye bağırdı, ben Sinyora Coogan değilim, ben sana paradan başka verecek bir şeyi olmayan dişsiz, ak saçlı zavallı bir ihtiyar değilim!

Neden söz ettiğini anlamıyorum, dedi Paolo, rahatsız olmuştu.

Kadının duygularının yoğunluğu irkiltmişti onu.

Ama kadın onu bırakmak niyetinde değildi. Oğlan başını çevirdiyse de o, şakaklarındaki briyantinli ve parfümlü kara saçtan kanatlara yapışmayı sürdürdü.

Bak bana Paolo, diye üsteledi.

— Neden? Ne oldu ki?

Bitkin de olsam, kendime olan bütün saygımı kaybetmiş de olsam, benim o kadın gibi olmadığımı görmeni istiyorum, hiç ama hiç benzemiyorum ona!

Hiçbir zaman benzediğini söylemedim ki zaten!

Bana öyle davrandın ama Paolo! Amerika'da hâlâ yetenekli ve güzel bir kadın olarak tanınıyorum Paolo. Moda dergileri, sigara ya da makyaj malzemesi reklamlarına çıkmamı istiyorlar. Benim için oyunlar, hakkımda kitaplar yazıldı. Londra'ya, Paris'e, New York'a gidenlere sor, herkes, hatta dostun Kontes bile benim Sinyora Coogan gibi davranılmaya gelmeyecek bir kadın olduğumu söyleyecektir sana. Eve gidince Paolo, bu gece olmaz belki, bir sürü insan olacak orada, ama yarın bir ara, kocamın biriktirdiği tiyatro hatıralarını çıkaracağım, kendin göreceksin, benim anlatmama gerek kalmayacak.

Olmuştu işte. Kendine olan bütün saygısı kaybedilmişti, şimdi hıçkıra hıçkıra soluk almaya çalışırken deli gibi çantasını karıştırıp mendiliyle pudriyerini aranıyordu.

Araba Via Gregoriano'dan yukarıya doğru dönüyordu.

Ağlamasını zorla durdurdu, pudriyerini açtı.

Paolo konuşuyordu.

Evet, moda dergilerinde de gördüm senin resimlerini. Ama madem ki bu konuyu açtın — kendine saygısı olan kimse böyle şeylerden söz etmez ya — benim de birçok fotoğrafa poz verdiğimi — örneğin Settimana Koll. Şti. — hatırlatmadan geçemeyeceğim, sadece fotoğraf da değil, Avrupa'nın en ünlü ressamlarından bazıları resimlerimi yaptılar. Üstelik birlikte çıktığım ilk ünlü hanımefendi de sen değilsin. Daha geçen sezon, seninle karşılaşmadan önceki kış, bir ay içinde dergilerde bir yıl boyunca görüp göreceğinden çok daha fazla fotoğrafı çıkan Mrs. Jamison Walker'la bütün Endülüs'ü, Fas'ı boydan boya dolaştım!

Araba Palazzo'nun kapısına gelmişti.

Haklısın Paolo, dedi Mrs. Stone, kapıcının kendilerine kapıyı açmasını beklerlerken; kendine saygısı olan hiç kimse böyle şeylerden söz etmez, çok genç biriyle daha yaşlıca biri arasındaki aşkın en korkunç tarafı da kişinin kendine olan saygısını kaybetmesini neredeyse zorunlu kılması galiba...

Kontes'le ondan daha genç üç kadın Mrs. Stone'un dönüşünü beklemek üzere evde toplanmışlardı bile. Konuklardan biri Amerikalı genç bir sinema oyuncusuydu, gece de onun onuruna düzenlenmişti zaten. Yaşlı kadın daha dün kendisiyle Paolo arasındaki anlaşmazlığı düzeltmeye karar vermişti. Genç sinema oyuncusunu yem olarak kullanıyordu, hani küçük bir midilliyi ahırına sokabilmek için uzatılan kesme şeker gibi... Telefonda Paolo'ya genç sinema oyuncusunun iki koca arasında kaldığını ve korkunç sıkıldığını söylemişti. Galiba bunda Sinyora Stone'dan çıkarmaya çalıştığından çok daha fazla iş var, demişti Kontes, üstelik sırf paradan puldan da söz etmiyorum. Biliyorsun değil mi, Paolo caro, sen sıradan genç ve güzel erkeklerden biri değilsin, sende bundan fazlası var, kendine özgü bir inceliğin, seçkinliğin var, beyazperdede milyonlarca kadının bayılacağı bir şeyler var sende!

Kontes'in bu girişimi kısa süre önce Mrs. Stone'a yaptığı bir ziyarette uğradığı bozgunla yakından ilgiliydi. O sıralar Kontes, Mrs. Stone'un Roma'daki kariyerini söndürmeye karar vermiş, bu yüzden de bin dolar tutarında bir borç isteğiyle ona yanaşmıştı. Oysa koparabildiği para bundan çok daha az olmuştu. Mrs. Stone bu aralar Amerika'daki birtakım davaları yüzünden çok sıkışık olduğu yolunda sudan bir özür öne sürmüştü.

İşte şimdi küçük topluluk Mrs. Stone'un gelmesini

beklerken, Kontes brendi bardağına bakmış, orada tehlikeyi görmüştü. Bu gerçekleşmeyen yemek davetine hazırlık olsun diye, yaşlı kadın o gün çok az yemek yemişti. Brendiyi ağzına sürdüğü anda içkinin doğrudan beyninden diline vuracağını biliyordu. Fakat kendi kendine içkiye el sürmemeliyim derken bile söz geçiremediği eli, bardağı burun deliklerine doğru götürüyordu. Bardaktakinin kokusunu almasıyla bir dikişte boğazına boşaltması aynı anda oldu. İçki önce soluğunu kesti, sonra haz dolu bir an boyunca yaktı boğazını, derken aradan bir an geçince parmaklarının arasından kayıp tavana doğru süzülen bir balonun ipeksi ipliğine dönüştü sanki... Dışarıya açılan bir kapıya gizlice kulağını dayamış gibi, kendi kendine Mrs. Stone'un adını tekrarladığını duydu. Kulağını bu esrarengiz kapıya dayadığında açık seçik olarak duyduğu sadece bir isimdi, ama bu isim tekrar tekrar çınladı kulağında, arada uzayıp giden kelimelerin pes perdeden heyecanlı fısıltısını duydu. Arada sırada ağzından, tam olarak duyamasa da kendi kendisinin de soluğunu kesecek bir cümle kaçırıveriyordu. Zarar yok, dudaklarının balıyla besleyen bir çiçeğin üzerine tünemiş böceğin sarhoş kanatları gibi titreyip durduğunu hissediyordu ya... Fısıldayarak konuşmayı sürdürdükçe Romalı hanımlar kıpır kıpır ona doğru yaklaştılar, hepsi de aynı esritici çiçek özünden besleniyor, genç sinema oyuncusu da küçük şaşkınlık ve hayranlık iniltileriyle heyecanlarını körüklüyordu. Sandalyeler birbirlerine yanaştırıldı, Kontes fısıl fısıl, çabuk çabuk konuşmaya başladı. Bir yandan da çekiştirdikleri kişinin her an içeri girebileceği kapalı kapıya kaçamak bakışlar fırlatıyordu.

Ne var ki Mrs. Stone beklenen kapıdan girmedi içeriye. Şapkasıyla eldivenlerini çıkarmak üzere önce yatak odasına gitti, Paolo da saçlarını losyonla fırçalamak üze-

re onu izledi. Her ikisi de birbirlerine bakmıyor, birbirleriyle konuşmuyorlardı. Ayrı aynaların önünde iki suç ortağı gibi suskun durdular; Mrs. Stone Kontes'in sesinin tiz, elektrikli mırıltısını duyduktan çok sonra kulak kabarttı bu sesin söylediklerine. Aslında dikkatini çeken Kontes'in sesi değil, Amerikalı sinema yıldızının attığı çığlık olmuştu. Sinema yıldızı tam olarak anlayamadığı belli bir sözcüğü tekrarlamıştı, şaşkınlıktan soluğunun kesilmesine yol açan ise Kontes'in bu sözcüğe oldukça irkiltici bir açıklama getirmesiydi. Bu sırada Mrs. Stone kapıya iyice yanaşmış, ama kapının arkasında durmuştu. Konuştuklarına kulak kabarttığınızdan kuşkulanmayan kişilerin hakkınızda konuştuklarını duymak her zaman için oldukça garip bir serüvendir. Söylenenler olağandışı şeyler olmasa bile kişiye garip, gerçekdışı bir duygu verir. Kaldı ki Mrs. Stone'un duydukları hiç mi hiç olağan değildi, üstelik aklı öylesine başından gitmişti ki kısa süre önce yaşadıkları birden gözünün önünden geçti. Ama gözünün önünden geçenlerden bir anlam çıkmıyordu. Sanki bilmediği bir koridor boyunca el yordamıyla, zifiri karanlıkta ilerliyor, sonra ortalık birdenbire bir ışık seline boğuluyor, parmaklarıyla dokuna dokuna ilerlediği duvardan, önünde birdenbire açılan boşluktan dehşet ve korkuyla uzaklaşıyordu.

Paolo'nun da yan odada sürdürülen konuşmaya kulak kabarttığı belliydi, çünkü Mrs. Stone dönüp ona baktığında delikanlının ellerinin havada, ışıl ışıl başının her iki yanında, birinde fırça ötekinde saç losyonu olduğu halde kalakaldığını görmüştü. Mrs. Stone'un bakışlarıyla karşılaşınca birden canlandı, elindekileri yere attığı gibi kadının ardına gizlenip içerisini dinlediği kapıya saldırdı. Kapı dinlemeye hiç gelemem, dedi kadına sürünüp geçerken, gitti kapıyı açtı. Pervasızca daldı içeri. O içeri girdiğinde Kontes irkildi, küçük bir çığlık at-

tı, ötekiler de suçlu suçlu iskemlelerine çekildi. Ama Paolo'nun davranışında herhangi bir şey duyduğunu belli edecek bir işaret yoktu. Mrs. Stone hemen onun arkasından girmedi salona. Delikanlının sinema yıldızıyla tanıştırılmasını, kızın elini dudaklarına doğru götürüp sonra Roma usulü kibarlığın en incelikli biçimi uyarınca öpmeden bırakışını izledi. Aynı şeyi öteki iki Romalı hanıma, daha da kayıtsız bir tavırla yaptığını, sonra da zarif bir hareketle Kontes'in koltuğunun kol dayayacak yerine oturduğunu gördü. Mrs. Stone hâlâ aralık kapının öte yanında duruyor, ne içeriye girebiliyor, ne de ötekilerin görüş alanından çekilebiliyordu. Oracıkta, üzerindeki ışıltılı, altın rengi gece elbisesi boyunca inen geniş ışık diliminin ortasında durduğunu görmemiş olamazlardı, ama kimse dönüp de ona bakmıyordu. Bütün gözler kapının eşiğindeki bu akıl almaz görüntüden özellikle kaçırılıyor, sanki yakışıksız bir hareketi görmemezlikten gelircesine başka yere bakılıyordu. Kontes kekeleyerek birkaç kere konuşma girişiminde bulundu. Belli ki sinirsel astım krizi geliyordu gene. Ötekiler ise tek bir noktaya diktikleri taş bebek bakışlarıyla Paolo'ya bakıyorlardı, oysa Paolo hiçbir zaman bu kadar zarif, bu kadar tasasız olmamıştı. Ötekilere de aynı müthiş pervasızlığı çıkar yol olarak önermekle yetindi. Bir eli, her zaman olduğu gibi kucağına düştü, sinema yıldızıyla havadan sudan konuşurken gözlerini hiç onunkilerin hizasına kaldırmıyor, kışkırtıcı bir bakışla ağzıyla hep o ünlü, genç göğüslerin çevresinde dolaşıyordu. Mrs. Stone sahneye olan yakınlığı yüzünden sahnenin ışığında yıkanan bir seyirci gibi, hâlâ aralık duran kapıdan süzülen ışık selinin ortasında duruyordu. Kontes'in huzursuzluğu gitgide artmaktaydı. Eli brendi bardağına doğru uzandı fakat bardağı kaldırmaya yetecek gücü yok gibiydi. Bu umarsız girişimi sonuçlandırdığında bardağın

boş olduğunu gördü. Derken, Mrs. Stone birdenbire konuşmaya başladığını duydu. Paolo, dediğini duydu kendi sesinin, Kontes'in bardağı boşalmış! Sonra odaya doğru yürüdüğünü, kurulmuş gibi sağa sola selamlar verdiğini, geç kaldığı için özürler dilediğini fark etti. Sonra Kontes'e döndü, evet şimdi devam edin hikâyenize, dedi.

Bu sırada yaşlı kadının içkisi tazelenmiş, soluk alıp verişi düzene girmişti ya da kim bilir, Paolo'nun gelişigüzel omzuna attığı kol kendine güvenini yerine getirmişti belki de. Ah, dedi, Miss Thompson'a Sinyora Coogan'ın Kapri'de geçirdiği dillere destan günlerden söz ediyordum da.

Ah, o gülünç ihtiyar! dedi Paolo.

Koltuğun kol dayayacak yerinden sıçrayarak kalktı, film yıldızına elini uzattı. Dışarı gelin, dedi, gelin de size Roma'nın üzerine kurulduğu yedi tepeyi göstereyim!

Mrs. Stone şimdi büyük bir heyecanla Terme di Caracalla'daki yaz dönemi opera gösterilerinden söz etmeye koyulan Romalı hanımlarla baş başa bırakılmıştı. Birkaç dakika boyunca ne bir şey duydu ne bir şey gördü. Bu sırada uşak göstericiyi ve perdeyi hazırlamıştı. Gösteriye başlamak isteyip istemediklerini sordu. Mrs. Stone hazır olduklarını belirten bir işaret yaptı, ışıklar söndürüldü, sonra Paolo'yla sinema yıldızını çağırma bahanesiyle terasa çıktı. Terasta sadece Paolo'yla gecenin erken saatlerinde tıpkı Paolo'yu andıran soğuk ilk ay vardı.

Beyazperdenin biricik yıldızı nerede? diye sordu.

Gitti, dedi Paolo.

Neden bu kadar çabuk?

Aradan beş dakika geçmeden arkamızdan geleceğini biliyordum dedi delikanlı.

Korkarım bu aptalca laflarla benim sorum arasındaki bağlantıyı kuramadım, dedi Mrs. Stone.

Mrs. Stone'un başı da tıpkı kendini engelleyen parmakların arasından kaçıp kurtulmuş bir balon gibiydi. Ne var ki onu özgünleştiren güç, açlıkla kötü niyetin üzerine boşaltılmış brendi değil, tehlikeden kaçınmak yerine tehlikenin tam göbeğine atılan bir panikti.

Ona senin isteri krizi geçirdiğini anlattım, diye sürdürdü Paolo, evi terketmesinin daha iyi olacağını söyledim.

Bu gece bana ettiğin bu üçüncü ya da dördüncü dayanılmaz hakaret, diye bağırdı Mrs. Stone. Önce Rosati'de o sarhoş kızla yaptıkların, masada oturamadım, sonra Alfredo'nun Yeri'nde birdenbire —

Lütfen, dedi Paolo, korkunç başım ağrıyor.

Senin başın, dedi Mrs. Stone, şöminenin üzerinde duran şu küçük, Fransız işi saat gibi; üzerini camla kaplamışlar ki içindeki bütün küçük yaylar, dişliler tek tek görülebilsin! Şu saatin nasıl saat başını çalmak üzere olduğunu biliyorsam senin ne söyleyeceğini, ne yapacağını da öyle biliyorum! Bu gece burada kalamayacağını söylemek üzeresin. Yalan mı? Ama başağrısı yüzünden değil, buradan dosdoğru Excelsior'a gidip randevu verdiğin o küçük, ucuz —

«Ucuz» senin kullanmaman gereken bir sözcük, dedi Paolo.

O kızın bu gece neden buraya getirildiğini bilmiyor muyum sanıyorsun? Buraya getirildi çünkü dostun Kontes en yüksek fiyatı verene sunduğu, *marchetta* denen bir dolu yakışıklı oğlanla gezen dişi bir pezevenk de ondan. Ama benim bu çeşit kirli işlere bulaşmayacağımı anladı, simdi de seni ilgilendireceğini sandığı birine devretmeye karar verdi!

Kafanın içinin bu kadar pislikle dolu olduğunu bilmiyordum, dedi Paolo.

Doldurudu, ilişki kurduğum insanlar —

Dur bakalım! dedi Paolo.

Kadının ağzını eliyle kapadı. Öbür elinin parmakları ise acıtacak biçimde omzuna yapışmıştı.

Dur bakalım, dedi, sana bir şey söyleyeceğim. Sen Roma'dan gitsen iyi olur. Roma'dan gitsen iyi olur çünkü burada kendini herkese rezil ettin ve eğer *Questura,* senin *permesso di soggiorno*'nu yenilemeyi reddederse hiç şaşmam. Tabii seninle Questura'nın bileceğiniz iş, beni ilgilendirmez. Ama benim kişisel olarak hoşuma gitmeyen şey senin dürüst olmayışın!

Paolo, delirdin mi sen?

Hayır, delirmedim, bildiklerimi de unutmuş değilim. Hatırlıyorum, daha geçen Şubat bana karaborsada varını yoğunu o namussuz papaza kaptıran dostuma yardım edeceğini söylemiştin!

Ah, Paolo diye bir çığlık attı kadın.

Ah, Paolo diye alay etti delikanlı.

Sözünü ettiğin şeyin kötü bir düş olduğunu düşünmüştüm, dedi Mrs. Stone, ya da gerçekse bile unutabileceğimizi sanmıştım!

Zayıf bellek büyük bir kolaylık, dedi Paolo.

Paolo, benimle nasıl böyle konuşabilirsin! diye bağırdı Mrs. Stone çocuksu bir tavırla.

Kadının ağzını yeniden eliyle kapadı Paolo.

Orada, içeride kulaklarıyla dilleri olan insanlar var!

Kimseye aldırdığım yok! Bana neden böyle korkunç, hakaret dolu sözler söylediğini öğrenmek hakkım!

Ben sadece —

Yok, yok dedin ki —

Parmaklarını kadının ağzına öyle sıkıca bastırdı ki, bir an için bütünüyle konuşamaz oldu kadın.

Beni dinlemiyorsun, diye tısladı. Uyarılarıma kulak asmıyorsun. Başarıların, servetin, moda dergilerinde çıkan resimlerin, milyonlarını sana bırakan mumlu kâğıt

kralı kocan aklını o kadar başından almış ki. Ama bu kent eski bir kent. Roma üç bin yaşında, ya sen kaç yaşındasın? Elli?

Elli mi? diye soluğu kesilircesine sordu.

Yıkımını noktalayan bu kelime olmuştu. Kendine saygı, diye fısıldadı içinden, ama bir kelimenin fısıldanmasından ileriye gitmiyordu bu, öfkesinin kasırgasına karışmış, savrulmuş gitmişti bile.

Paolo dairenin içine doğru yürümeye başlamıştı, ama Mrs. Stone koca kanatlı bir kuş çevikliğiyle hızla yanından geçti, girişe ondan önce yetişti. Camlı kapıları öyle bir şiddetle açtı ki, camlar titredi, çatladı. Ondan sonra Romalı hanımlara neler söylediğini hatırlamıyordu.

Kontes'in brendi bardağının elinden kaydığını gördü, ama yere düşüp tuzla buz olduğunda çıkan sesi duymadı. Kendi sesini duyuyordu ama çığlık çığlığa söylediği sözleri duymuyordu. Sesi kendisine ait değildi sanki. Bu, sahnede zaman zaman hayal gücünün kendisine oynadığı bir oyundu. Yoğun duyguları tekrar tekrar canlandırdığı sahnelerde oyunu hiç düşünmeksizin üzerinde boylu boyunca ilerlediği bir çizgi olur çıkardı. Delikanlının eliyle çığlık çığlığa bağıran ağzını kapadığını fark edinceye kadar Paolo'nun içeriye girdiğini de görmemişti. Hele deminden beri Paolo'nun elini ısırmakta olduğunu ancak delikanlının yüksek sesle küfrederek elini hızla çekip, öbür eliyle de suratına bir tokat attığında fark etmişti. Bütün bunlar oracıkta sona ermeliydi, ama Kontes'in ayağa kalkmaya çalışırken çektiği zorluklar yüzünden tuhaf bir biçimde uzuyordu her şey. Ağırlığını üzerine verdiği baston elinden kaydı, çaresiz bir hareketle koltuğun kol dayayacak yerlerine yapıştı yaşlı kadın. Derken yarı yarıya doğruldu sonra tekrar yıkıldı. Öteki kadınlardan ikisi her bir dirseğinden kavra-

dılar, sonunda ayağa kalktı, fakat onu asansöre götürürlerken bacaklarında sarhoş taklidi yapan bir komiğin lastiksi gevşekliği vardı.

Kapıldım gidiyorum, gidiyorum dedi Mrs. Stone kendi kendine.

Apartman dairesinin dört bir yanını dolaştı. Yatağın uçsuz bucaksız beyaz yalnızlığına baktı. Hiç ses çıkarmadan durdu, etrafı dinledi. Öylesine kulak kesilmişti ki yan odadaki saatin tik taklarını bile duyabiliyordu. Evet, zaman da kapılmış gidiyordu. Uyku da kapılmış gidiyordu. Uyku, asırlık kentin üzerinden kapılmış gidiyordu. Pencerelerden dışarıya baktığında ya da terasa çıktığında gökyüzünün bile kapılıp gittiğini görebiliyordu. Her şey kapılmış gidiyordu. Zamanın ve varoluşun dev adımlarla kapılıp gitmesinden başka ne vardı ki? Yerinde duran bir şey var mıydı? A, evet. Mısır'dan gelen dikilitaşın dibinde tek başına duran o gözcü. O karaltı hiç mi hiç kapılıp gitmiyor gibiydi. Paolo akşamın erken saatlerinde sözünü ettiğinden beri hâlâ aşağıda kıpırdamaksızın duruyordu. Ama geri kalan her şey kapılmış gidiyordu. Varlığın kendisi kapılmış gidiyordu. Mrs. Stone kendisi de kapılmış gidiyordu. İşte gene dairenin ön tarafındaki salona doğru süzülüyordu.

Şöminenin üzerindeki raf boyunca süzülerek ilerlemiş, sonra gene süzülerek şömineden uzaklaşmış, zamanın kesintisiz süzülüşünü gösterirken içindeki bütün parçaları da gözler önüne seren camdan saatin altından, arasına iki değişik kâğıt parçası sokulmuş menekşe ren-

gi bir kâğıt çekip çıkarmıştı. Bu kâğıtlardan biri üzerinde Parisli ünlü bir cerrahın ismi yazılı küçük, beyaz bir karttı. Öteki ise garip biçimde gerçekdışı bir dilberin yüzünü gösteren küçük bir fotoğraftı. Gerçekdışıydı çünkü bu yüzde ifade yoktu, ifadesizdi çünkü bu yüzün çizgileri kartta adı yazılı olan estetik cerrahı tarafından yok edilmişti. Fotoğrafın arkasındaysa, heyecan titreşimleriyle sarsılan bir elyazısıyla şu kısa not düşülmüştü: «*Yüzüm artık resimdeki gibi!*» Kadın yeniden menekşe rengi kâğıda, bu kâğıdın altına karalanmış olan eski bir arkadaşının ismine baktı. Mektup uzun süredir şöminenin üzerinde duruyordu, evet geçen kışın başlarından beri. Neden atmamıştı mektubu? *Bu muydu* aklından geçirdiği? Hayır. Hayır, kuşkusuz değil. Peki ama mektubu, kartı ve resmi gizlice katlayıp saatin altına niye sokmuştu o zaman? Mektubu tekrar yerine koydu, şöminenin önünde ayakta durarak saatin içindeki pırıl pırıl pirinç aletlere baktı. Minicik pirinç bir çekiç kalktı. Bir an için havada kalakaldı. Derken kısa aralıklarla üç kere, camdan bir çana vurdu, sonra tekrar yerine döndü, hiç kıpırdamadı. Ama zaman kapılmış gitmeyi sürdürüyordu. Kesintisiz tik taklar onu buna inandırıyordu. Evet, şimdi de o kapılmış gidiyordu, kendisi... Gerisin geriye yatak odasına doğru süzülmüş, içeriye girmişti. Şimdi yeniden yatağın upuzun beyaz yalnızlığına bakıyordu. Yatağın pürüzsüz uçsuz bucaksızlığının üzerinde bir yerde, gözle görülmeyecek bir noktada o yaban ülke, uyku ülkesi vardı; geceleri bu ülkede zihin, istemi dışında anlamsız ya da kavranamayacak anlarlarla yüklü, süzülüp duran gölgelerin arasına karışıp giderdi. Yatağa bakarak başını salladı. Kendi kendine *hayır* diye mırıldandı. Kabullenmeyecekti. Sonra gene süzülür gibi banyoya gitti, musluktan bir sürahi su doldurdu, elindeki sürahiyle yatak odasına geri döndü, susamadığı hal-

de sudan küçük yudumlar aldı. Hiçlik sürdü gitti. Adı hiçlik olan o kapılıp gitme sürüyordu. Herhangi bir şey, dedi kendi kendine. Ne olursa olsun, hiçlik olmasın da. Hiçliğin böylesine başını alıp durmadan, durmadan, durmadan gitmesine göz yumulamazdı!

Çok geçmeden kendini terası çevreleyen parmaklığın orada ayakta durur buldu.

İşte şimdi bir şeyler olmaya *başlıyordu*. Kendisinin hazırladığı ya da olmasını istediği bir şey değildi, ama gene de olduruyordu işte. Olanlara kendisi yön veriyordu, çünkü beyaz mendille işaret eden, mendili kaldırıp gecenin içinden hızla indiren, sonra da mendilin içine palazzoya girişi sağlayan bir çift ağır demir anahtarı sarıp sarmalayan oydu. İşte, şimdi orada, aşağıda, kendisi çaresizlik içinde kapılıp giderken hiç mi hiç kapılıp gitmez görünen, tek başına duran o karaltı Mısır'dan gelme dikilitaşın altındaki yerinden uzaklaşmış, kaldırımın üzerindeki beyaz çıkını almak üzere yere eğilmişti. Karaltı yukarıya, kadına doğru bakarken başı hızla şöyle bir sıçradı — şu anda görüş alanından çıkarken bile kadından uzaklaşmıyor, kadına doğru geliyordu. Gözden kayboluyor, yok, yok kaybolmuş bile, palazzonun giriş kapısının üzerindeki çıkmanın altına girmiş. Biraz sonra, evet, bir iki dakika sonra, hiçlik kesintiye uğratılacak, o korkunç boşluğun içine bir şey girecekti.

Mrs. Stone başını kaldırdı, birdenbire olduğu yerde kalakalmış gibi görünen gökyüzüne baktı. Kendi kendine gülümsedi ve fısıldadı, *İşte! Kapılıp gitmeyi durdurdum!*

Tennessee WILLIAMS

Mrs. Stone'un Roma Baharı

roman

Mrs. Stone'un Roma Baharı adını İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra **Sırça Kümes, Arzu Tramvayı, Kızgın Damdaki Kedi** gibi oyunlarla duyuran ünlü Amerikan oyun yazarı Tennessee Williams'ın kısa roman türünde verdiği parlak bir örnektir. Oyunlarında cinsel sorunları aşırı bir duyarlıkla yaşayan, bu yüzden de toplum dışına itilen kadın kahramanları işleyişindeki ustalıkla dikkati çeken Williams, aynı başarıyı bu romanında da gösterir. Yazarın kadın-erkek ilişkilerindeki yoğun çatışmaları en iyi biçimde odaklamak ve vurucu bir biçimde iletmek için kısa roman türünü seçmesi bir rastlantı değildir. Bu edebi gelenek içinde büyük bir şiirle devinmesi, üstelik sürekli zaman kaymalarından oluşan ve kadın kahramanının bilincindeki kaymalara koşut ilerleyen bir yazıyı kurmasındaki ustalık **Mrs. Stone'un Roma Baharı**'nı türdeşleri arasında benzersiz, çağdaş bir yere getirir.

adam 151

ADAM